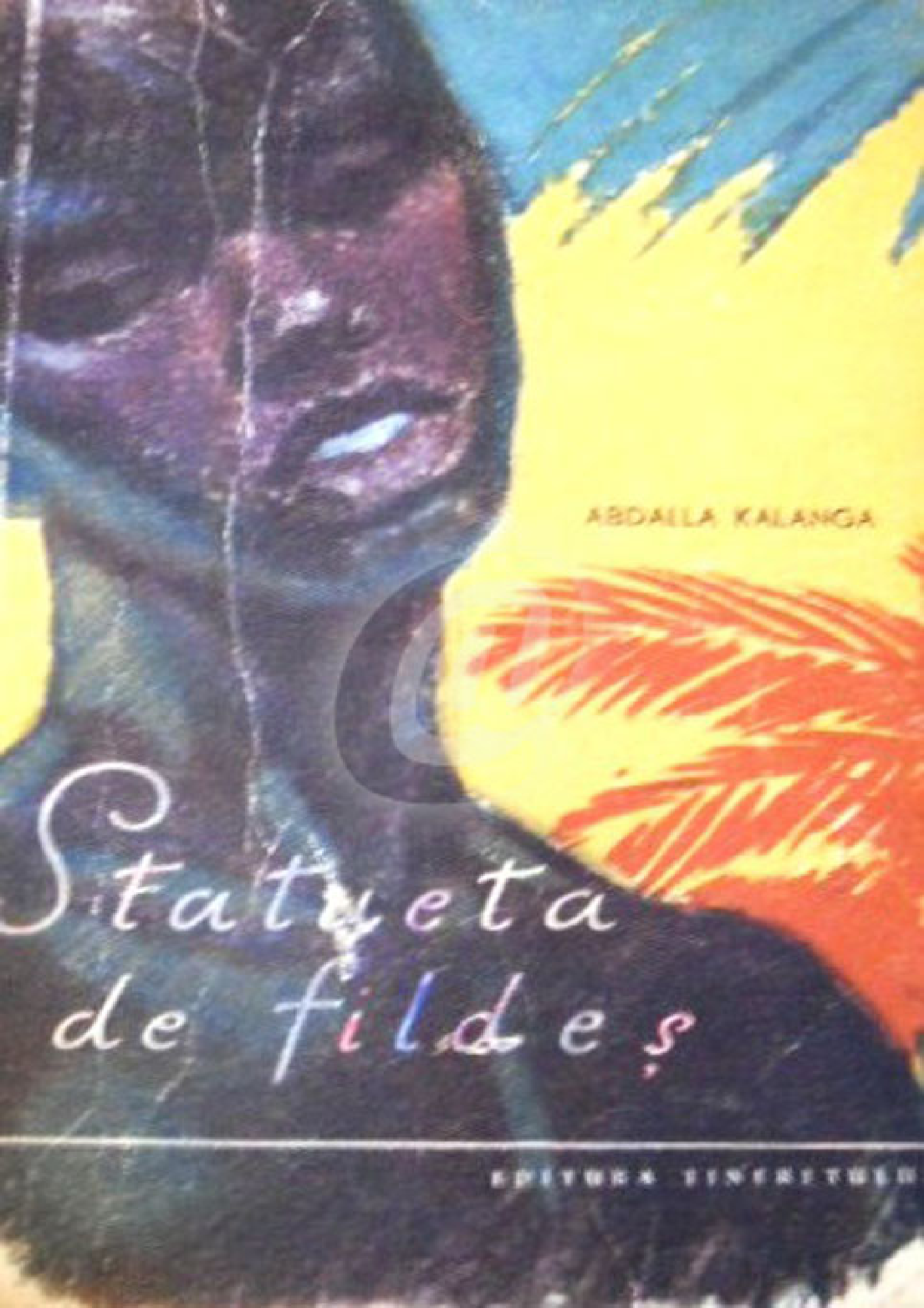
ABDALLA KALANGA
Statueta de fildeș

Abdalla Kalanga
Statueta de fildes

Editura Tineretului 1959

CUPRINS:

Statueta 5
Kiko ukavi 9
Leproşii 23
Se schimbă căpetenia 36
Mkavi Magondakue 40
Puiul de hipopotam 47
Moş Abu 77
Marele misinga alb 117
Munanga 148
Fuga 169
Gorila 185

STATUETA.

În casa feeric luminată Georges Martin, unul din proprietarii trustului „Oleiul de Cocos", îşi primea oaspeţii, sărbătorind întoarcerea sa în metropolă.

Totul era elegant, strălucitor, învăluit de dulceaţa catifelată a parfumurilor fine. Doamne din înalta societate îşi etalau toaletele scumpe şi linia graţioasă a umerilor goi, de un alb imaculat. În clinchetul cupelor de cristal se şopteau vorbe plăcute, uşoare ca fumul de ţigară. Deodată răsună vocea plină de sine a sărbătoritului:

— Da, domnilor, cine a spus că merit o deosebită admiraţie pentru cei doi ani pe care i-am trăit în Africa, s-a exprimat corect. Am trecut, doamnelor şi domnilor, prin clipe groaznice. Am străbătut jungla africană. Pentru binele indigenilor mi-am riscat viaţa într-o vânătoare de lei. Invitaţii

murmurară admirativ. Dar asta nu-i nimic, continuă Martin. Fără să-mi cruţ energia, m-am străduit din răsputeri să-i civilizez pe indigeni. Astăzi însă mă întorc printre voi, cu inima plină de tristeţe şi resemnat. Negrii nu pot fi socotiţi oameni. Ei au fost creaţi de dumnezeu ca brute, ca animale de corvoadă. Creierul lor neted, fără circumvoluţii, e incapabil să raţioneze, incapabil să judece cel mai simplu lucru. Cine a spus că adorm numărând până la cinci, n-a exagerat câtuşi de puţin. Cineva îl întrerupse:

— Totuşi, dintre ei s-au ridicat oameni de Ştiinţă cu o mare capacitate.

— Boah! Mici excepţii fără nici o importanţă. Le-am construit şcoli la care am pus să-i ducă pe copii cu sila. Ei bine, au fugit după prima zi spunând speriaţi că e prea greu pentru ei! Văzând că populaţia scade îngrijorător din cauza bolilor, le-am construit spitale la care ei au refuzat categoric să vină. Să nu mai vorbim de caracterul lor de-a dreptul infernal. N-au pic de mândrie, sunt de o insensibilitate crasă. Nu-i impresionează absolut nimic.

— Mă iertaţi, dar ştiu că aţi adus cu dumneavoastră o colecţie splendidă de statuete. N-am putea s-o vedem?

— A, da, desigur. Poftiţi. Ferri, tu care eşti artist, ai să-ţi dai seama încă şi mai bine de adevărul celor spuse de mine, se adresă el celui care-l întrerupsese.

Georges Martin deschise larg uşile unei camere. Invitaţii rămaseră stupefiaţi. Atmosfera de acolo era cu totul diferită de aceea moale şi dulce în care stătuseră până atunci. Culorile închise, liniile aspre ale nenumăratelor statuete şi figurine cuprindeau clocotul unei vieţi amare şi intense. Ele aduceau ceva din nopţile luminate numai de focul molcom din colibele de pământ şi purtau mirosul pielei de fiară sălbatică.

— Ooo! Dar sunteţi un adevărat Mecena al artei negre, exclamă una din graţioasele doamne.

— Doamnă, am făcut tot ce mi-a stat în putinţă.

Pe o măsuţă aşezată în mijloc era o statuetă de fildeş. Ferri se duse direct la ea.

— E o piesă extraordinară. Ce simbolizează?

— Ce simbolizează?! Ce naiv eşti, dragul meu… Negrii sunt incapabili de un raţionament abstract, nu poate fi vorba la ei de aşa ceva. Cel care a cioplit-o, a văzut un om în braţele unei gorile, a copiat cu atenţie scena şi asta e tot. O mică imitaţie a naturii. Nu e o creaţie, un produs al imaginaţiei sau al sensibilităţii.

— E imposibil. Şi apoi artistul n-a terminat-o. Mai avea de spus ceva. Omul acesta ţine braţul ridicat… Nu ştiu, în tot cazul, gorila reprezintă o forţă uriaşă, groaznică prin esenţa ei, iar omul acesta neputincios, pe care vrea să-l sugrume… Totuşi o să-nvingă… Asta cred că a vrut să spună artistul.

— Extraordinar! Tu confunzi, crezi că a sculptat-o un alb. Dar „artistul” de care vorbeşti tu era o brută, un sălbatic din junglă, care nici nu ştia să vorbească, şi a fost nespus de fericit când nu i-am mai cerut să sculpteze. Pentru el asta constituia o corvoadă. Ce să mai discutăm, negrii sunt o rasă ce constituie o treaptă inferioară a umanităţii. O rasă pe cale de dispariţie, care nu mai are forţa să trăiască măcar. Din fericire, pentru că a venit timpul ca civilizaţia noastră să se întindă pe tot pământul.

Ferri rămase cu statueta în mână, privind-o cu nesaţ.

— Şi totuşi, e opera unui artist. Cine o fi făcut-o?

KIKO UKAVI 1

Pădurea răsuna de chiotele vesele ale unei cete de copii. În vârfurile copacilor bătrâni ca vremea, papagali cu pene strălucitoare băteau din aripi întrebându-se pe limba lor răguşită ce e cu larma asta neaşteptată.

„Pădurea e mare. Vânat? Se găseşte.
Înainte, copii, cu arcul pe braţ.
Întâi pe aici, apoi pe acolo, pe dincolo şi iar pe aici.
Uite un elefant! Cine-l doboară?
Noi, ceata păzitorilor de capre.
Dar cine-l mănâncă?
Păi, sigur că noi, ceata păzitorilor de capre.”
Copiii cântau şi râdeau cu gura până la urechi, născocind împreună cântecul şi melodia lui.
„Să tăiem elefantul.
Lui Mutembo îi dăm coada”.
Cântă Makele, unul din puşti.
— Aşa… Râzi de mine. Ai uitat că eu sunt căpetenia cetei şi cel mai mare dintre voi? Se oţărî Mutembo. Dă-mi fluierul înapoi!
Nota 1. Kiko ukavi – fluier vrăjit (în Suaheli, dialect vorbit în Congo Belgian).
— Nu, mai lasă-mi-l. Uite, îţi dau fluturele, zise Makele, întinzându-i un fluture mort.
— N-am nevoie de aşa ceva.
— Păi, uită-te, e mare cât fundul unui ceaun şi aripile le are negre pe faţă, iar pe dos albastre.
— Ia-l, că e de noapte, se vârî şi Areke în târguială.
— Bine.
Mutembo îl luă, îi rupse aripile, aruncându-le printre tufişuri, apoi îi spuse lui Makele:
— Na-ţi-l, acum seamănă cu un vierme şi nu mai îmi place. Dă-mi fluierul.
— Ce-ai făcut, girafă bătrână?!
Mâniat şi cu ochii plini de lacrimi, Makele se repezi cu capul drept în burta căpeteniei cetei. Mutembo voi să-l prindă, să-l bată, dar îndrăzneţul o şi luase la picior.
— Sunt şef şi nu pot să mă umilesc alergând după un ţânc ca tine, dar am să ţi-o plătesc eu.
Zicând acestea, Mutembo porni atât de repede înainte, încât cei mici de-abia pridideau să se ţină

după el. Makele venea în urmă îmbufnat şi bombănind.

— Măcar de aş fi cântat şi eu o dată pe săturate din fluier…

După o bucată de drum găsiră nişte copăcei plini cu fructe dulci-amărui.

— Aveţi voie să şi mâncaţi, dar mai ales să strângeţi cât mai multe, zise Mutembo. Le facem provizii pentru vremuri de restrişte.

Copiii ştiau că „vremurile de restrişte" aveau să înceapă, ca de obicei, peste puţin timp de la sosirea lor în sat, când şeful se apuca să mănânce singur tot ce adunaseră. Dacă cereau şi ei, îi lua la goană, zicându-le că sunt mici şi nu e nevoie să mănânce prea mult. Totuşi, îşi făcură fiecare câte un cornet din frunze mari în care puneau când şi când câte o fructă.

— Uite o păsărică! E cât un cărăbuş, exclamă Makele cu gura plină şi, lăsându-şi cornetul pe jos, începu să alerge după ea.

Luând asta drept bătaie de joc, Mutembo urzi în minte un plan de răzbunare. Clipind şiret, pisiceşte, se depărtă pe nesimţite de locul în care se opriseră. Tot culegând şi mâncând, copiii se luară după el. Numai Makele, căscând gura după pasărea „cărăbuş", nu observă nimic. După ce se depărtară destul de mult, Mutembo le făcu semn să nu scoată nici un cuvânt şi tiptil, tiptil o porni mai departe către sat, cu ceata după el.

— Dacă i se întâmplă ceva?! Spuse Areke.

— Tăcere! Porunci Mutembo scurt, încruntându-se.

Când cel părăsit şi-a dat seama, ceata era departe.

— O! Ooo! Ooo! Strigă el.

Nici un răspuns. Speriat, fugi după ceilalţi, sărind sprinten peste rădăcinile groase de copaci.

— O! Ooo! Ooo!

Din nou nici un răspuns. De necaz îi ţâşniră lacrimile în ochi. Mai strigă de câteva ori, dar, văzând că se osteneşte zadarnic, se hotărî să

pornească de unul singur, deşi îi era cam frică. Când alergase însă, pierduse cărarea. Îl cuprinse deznădejdea, dar îşi aminti de ce îi spusese fratele lui, Iosu: „Să nu-ţi fie frică niciodată. Când treci printr-o încercare mai grea, te opreşti, cumpăneşti bine cum să te aperi sau ce ai de făcut şi pe urmă te apuci de lucru”.

„Trebuie să găsesc cărarea”, şopti el.

Fiind mic însă, ferigile şi buruienile înalte îl împiedicau să vadă chiar la câţiva paşi. Căuta de zor, repetându-şi întruna: „Ce e dacă am pierdut cărarea? Am s-o găsesc! Am s-o găsesc!”

Tăria vitejiei i se topi după multe căutări zadarnice. Aşezându-se jos începu să plângă, uitând că unui băiat nu trebuie să-i fie frică niciodată. Plângea de răsuna pădurea, dar cărarea nefiind o mămică bună şi miloasă, nu voia să vină la el. Totuşi se găsiră curioşi să afle cine poate să scoată nişte urlete atât de Jalnice. Sărind din cracă în cracă, sosiră în grabă o grămadă de maimuţe. Makele le văzu prin perdeaua deasă de lacrimi ce-i acopereau ochii.

— Chiau, chiau, uuuu! Uu! Ţipau maimuţele, vrând parcă să se ia la întrecere cu el. Simţindu-şi mândria atinsă, Makele încetă să mai plângă şi, ca să le arate că lui nu-i pasă de nimic, le scoase limba.

— Eooa! Făcu el.

Maimuţele, aşezate toate la rând pe ramurile copacilor din jur, se grăbiră să facă întocmai. Văzând cum stau treburile, Makele se trase de nas. Maimuţele făcură asta ceva mai greu, fiindcă n-aveau de ce să se tragă. Erau aşa de caraghioase cum se îmbulzeau care mai de care să privească şi apoi să-l imite în gesturile pe care le făcea, încât Makele uită de toată amărăciunea lui şi izbucni în hohote de râs. Codatele se uitară una la alta, parcă întrebându-se asta cum ar putea s-o facă şi apoi hohotiră şi ele într-un fel. Puştiul îşi puse în gând să le zăpăcească făcând mişcări multe şi repezi. Se

sculă în picioare, se trase de urechi, se aşeză jos, scoase limba, căscă ochii mari şi-i închise, se lovi peste gură, iar se sculă în picioare, se trase de păr… Bietele maimuţe înnebuniseră de-a binelea. Căutând să-l imite, dădeau de zor din toate labele, din cap, din coadă, încurcându-se una pe alta, învălmăşindu-se, căzând claie peste grămadă de pe crăci, dar agăţându-se la timp de altele şi începând iar maimuţăreala. Până la urmă, zăpăcite, nu mai făceau decât să dea din capetele lor mici, păroase şi caraghioase. Căscaseră nişte ochi rotunzi, a mirare, şi îşi ţuguiaseră boturile negricioase, arătându-şi astfel admiraţia. Parcă ar fi vrut să spună:

— Uuuu! Ce ştie puiul ăsta de om!

Obosi şi Makele, mai ales din pricina râsului. Acum îi era foame. Aducându-şi aminte de potecă, porni iar în căutarea ei. Maimuţele îl urmară, foşnind prin copaci. El hotărî să nu-şi mai piardă vremea cu ele şi să nu le mai ia în seamă. Codatele răbdară cât răbdară, însă, plictisindu-se de atâta aşteptare, începură să ţipe.

— Tăcere! Strigă Makele, umflându-şi ţanţoş pieptul. Nu-şi dădea seama că şi el îl imită pe Mutembo.

— Hai, plecaţi, ce mai staţi? Să nu vă mai văd! Porunci el.

— Uu! U! Uu! Făceau maimuţele, nedumerite de această schimbare.

— N-aţi auzit? Plecaţi! Mai strigă el şi, ca să se facă mai bine înţeles, zvârli cu o piatră.

Vai, ce făcuse! O ploaie de crengi, frunze, fructe, tot ce putea fi găsit în copaci se năpusti în capul lui Makele.

— Staaţi! Staaţi! Ţipă el, acoperindu-şi pe cât putea capul.

Nimic. Maimuţele chicoteau încântate şi aruncau de zor, îndemnându-se una pe alta. Zăpăcit, ameţit, Makele alergă şi se vârî într-o scorbură adâncă. Nimerise bine. Crengile, nucile şi celelalte cădeau

ca ploaia în jurul copacului, iar el înăuntru, la adăpost, nu se sinchisea de nimic. Codatele mai aruncară o vreme, apoi, plictisite, plecară aiurea să-şi caute altceva de făcut.

Lui Makele îi era totuşi frică să iasă afară. Deodată, deasupra lui auzi un fâşâit uşor. Nici cea mai iute săgeată de pe lumea asta, trasă de mâna celui mai iscusit arcaş, n-ar fi ţâşnit aşa de repede.

— Şarpelee! Zbieră el îngrozit.

Din peşteră îşi luase zborul o păsărică cu doi pui după ea. Makele n-o văzu. Fugea mâncând pământul, sărind peste vârfurile buruienilor, mai dihai ca o căprioară. În goana lui se împiedecă de o rădăcină atârnată de un copac şi căzu pe burtă, icnind. Întâi se uită în urmă, să vadă dacă nu cumva şarpele e chiar lângă el. Apoi, deşi s-ar fi cuvenit să plângă pentru o asemenea căzătură, o luă mai departe la picior. Şarpele putea să sosească din clipă în clipă. Obosise însă şi şchiopăta, căci se lovise la genunchi, aşa că acum nu mai putea să alerge.

Mergând prin pădure şontâc-şontâc, auzi prin apropierea lui un sunet ciudat, dulce şi melodios. Se uită în dreapta, se uită în stânga. Nimic.

— Tiuu, tiu, tiuu! Se auzea întruna.

„Ăsta nu e fluierul lui Mutembo”, gândi Makele. Nu prea departe zări un omuleţ ceva mai răsărit decât el, care tot sufla într-un fluieraş şi cu o mână întinsă arăta, poruncind cuiva parcă, încotro s-o apuce. Văzându-l, Makele era cât pe-aci să bufnească în râs.

„E caraghios, nu glumă”, îşi zise el.

— Ce cauţi tu aici, în mijlocul pădurii? Întrebă răstit pigmeul.

— Eu… Eu… Am fugit de şarpe. M-a lăsat Mutembo. A plecat cu ceata înainte, bâlbâi Makele, mirat şi speriat de semeţia piticului.

— Nu cumva ai venit să ne furi lighioanele din capcane?

— Nu!

Piticul îl privea bănuitor.

— Dă-mi mie fluierul, ceru Makele fără nici un înconjur.

— Cum să ţi-l dau?! De data asta, omuleţul se arătă nu numai bănuitor, ci chiar foarte supărat şi jignit.

— De când vreau să am şi eu un fluier, mormăi Makele.

— N-ai decât să-ţi faci unul din cele obişnuite. Ăsta nu e o jucărie! Şi zicând acestea, îşi luă coşul pe care-l atârnase de o cracă şi plecă.

— Unchiule, dă-mi mie fluieraşul. Fac ce vrei, dar dă-mi-l!

Piticul se opri. Îi făcea plăcere că Makele îl numeşte „unchi”. De obicei, negrii râd de pigmei din cauza trupului lor mărunţel.

— Şi ce ştii tu să faci?

— Să păzesc caprele.

— Noi n-avem capre.

Makele tăcu, încurcat. Voia neapărat să capete fluieraşul, dar nu ştia cum să-l înduplece pe omuleţ.

— Ţi-l aduc pe acela al lui Mutembo în schimb, propuse el.

— Cine e Mutembo?

— Căpetenia noastră, a paznicilor de capre.

— Aaa! Tot un copil.

— Nu, el e mai mare. E înalt ca tine, îl luă gura pe dinainte.

— Hm! N-am ce face cu un fluier de-al vostru, care nu e bun de nimic, spuse piticul pufnind pe nas a supărare şi plecă.

Makele – fuga după el.

— Unchiule, stai puţin, unchiule!

Degeaba; piticul mergea înainte, mâniat.

— De ce nu e bun fluierul lui Mutembo?

Nu primi nici un răspuns. Omuleţul înainta, culegând de ici o ciupercă, de colo câteva buruiene sau fructe, de dincolo melci, omizi sau alte vietăţi

mici, punându-le pe toate în coşul pe care-l ducea cu el.

— Ce faci cu toate alea, unchiule?

— Le mănânc. Ce, nu ştii? De ce mai întrebi?

— Şi mie mi-e foame, suspină Makele.

De data asta inima piticului se înmuie:

— Dar tu n-ai coliba ta? Nu te aşteaptă părinţii?

— Ba da, însă am rătăcit drumul şi vreau fluieraşul.

Omuleţul se opri lângă nişte frunze mari care se mişcau. Sub ele se zbătea o lighioană cam cât o pisică, cu lăbuţele prinse într-o capcană. După ce alese o piatră cu o muchie ascuţită, piticul o lovi o dată cu putere în cap, o scoase din capcană şi o puse în coş. Pregăti din nou capcana şi o porni iar la drum.

„Ce friptură bună o să facă din ea", gândi Makele. Foamea îl împunse mai aprig în burtă, dar voia să capete fluieraşul pentru care ar fi îndurat orice.

— De ce e mai bun fluierul tău, unchiule?

— Pentru că alungă furtuna. E kiko ukavi.

— Kiko ukavi? Şi cum poate să facă o minune ca asta?

— Păi, a fost cioplit din lemnul unui copac lovit de trăsnet. Dacă sufli în el şi arăţi furtunii încotro să o apuce, ea acolo se duce.

— Dă-mi-l mie!

— Să alungaţi voi furtuna către noi?

Piticul îl privi Iar bănuitor şi porni mai departe cu paşii lui mici dar foarte Iuţi. Deodată, se opri lângă un copac şi aşa, tam-nisam, Începu să alerge în jurul lui.

— De ce fugi aşa, unchiule?

— Tu nu vezi că sus e o scorbură mică şi în ea intră albine? Înseamnă că îşi au fagurii acolo.

— Şi le-ai vrăjit să facă mai multă miere?

— Nu! Am strivit în picioare buruienile din jur, să se ştie că nimeni nu mai are voie să se atingă de copacul acesta şi nici să culeagă ce e bun de

mâncat pe el. De aci înainte e al meu şi al familiei mele.

— Aaa, făcu Makele. Am să-ţi caut copaci din aceştia şi am să ţi-i dau ţie. Vrei?

— Tot nu-ţi dau fluierul.

Între timp, ajunseră într-un luminiş în care erau colibe făcute din crăci şi din frunze. Printre ele mişunau o mulţime de pitici, unul mai mic decât altul.

Pe Makele îl bufni iar râsul, dar se stăpâni pe cât putu, de frică să nu-l bată. Aşa, câte unul, mai văzuse el, însă strânşi mulţi laolaltă, bătrâni, femei, copii, alergând toţi de colo-colo, certându-se sau râzând, nu-i mai fusese dat să vadă.

— Ce fac mătuşile acolo? Îl întrebă el pe prietenul său.

— Pregătesc otravă pentru vânătoare, răspunse acesta, golind coşul cu merindele pe care le strânsese.

Câteva femei mici stăteau ghemuite pe pământ şi striveau de zor între pietre nişte liane pe care Makele le ştia că sunt foarte otrăvitoare. Din când în când se opreau din măcinat, scuipau peste buruieni şi le presărau cu piper sălbatic. După ce isprăveau treaba asta, veneau bărbaţii cu săgeţile şi le înmuiau vârfurile în zeama care mustea din terciul otrăvitor. Makele ar fi privit până în seară cum se gospodăresc piticii, deşi după felul cum se uitau la el, se vedea bine că nu le face plăcere. Nkili, prietenul cu fluieraşul, îşi luă coşul şi porni iar prin pădure. Se ducea să culeagă fagurii. Makele fuga după el.

— Tot nu vrei să-mi dai fluieraşul? Se milogi el.

— Nici nu mă gândesc. E vrăjit. Fă-ţi singur dacă poţi!

— Învaţă-mă tu.

— Nu ştiu. L-a făcut un vrăjitor bătrân care a murit de mult, minţi piticul ca să scape de el. Makele însă îl crezu. Îşi aduse aminte că-i era îngrozitor de foame şi trebuie să se întoarcă în sat.

Piticul îi arătă poteca pe care s-o apuce şi plecă nepăsător, cu fluieraşul vrăjit atârnat de gât.

Mergând amărât spre casă, Makele se gândea. „Am să-mi fac un kiko ukavi ca al piticului şi o să vină odată o furtună mare, mare. Toţi copiii or să tremure îngroziţi, mai ales Mutembo, care cu fluierul lui n-ar putea să facă nimic. Eu am să ies în faţa lor să-i întreb: «Încotro vreţi s-o ia furtuna? Într-acolo? Bine, într-acolo». Am să fluier odată şi furtuna o să se năpustească unde i-am arătat. Ce-ar mai zice Mutembo? Nu m-ar mai lăsa în pădure, că i-ar fi frică să nu trimit furtuna după el."

Tot gândindu-se aşa ajunse în sat. Soarele era aproape de scăpătat.

— Makele, fugi repede acasă, că a venit fratele tău. Să ştii că are să te bată, îl anunţă Areke.

— Nepot al lui Şeitan! Unde ai stat până acum? Bine că n-ai păţit nimic, bodogăni baba Djilanga din pragul colibei.

— A venit! A venit Makele! Strigă Musalo, dând buzna în uliţă.

În faţa unei colibe se adunase o grămadă de lume şi mai că nu-i veni să-şi creadă urechilor când auzi nişte ţipete desperate. Tatane, tatăl lui Mutembo, îl bătea de zor pe acesta, de parcă ar fi pisat mei, şi băiatul zbiera ca o maimuţă muşcată de şarpe.

— A venit! A venit! Murmurară sătenii adunaţi, lăsându-l pe Makele să treacă printre ei.

— Makele, copilul meu mic şi scump, strigă mama lui, repezindu-se să-l ia în braţe. Biata Azala avea ochii roşii, umflaţi de plâns.

„Cât trebuie că s-a chinuit în timp ce eu mă plimbam după fluier", gândi el, lăsând năsucul în jos şi luând-o drăgăstos de gât.

Iosu, care-l căutase în ziua aceea de nenumărate ori prin pădure şi care pornise încă o dată pe urmele lui, auzind că în fine frăţiorul poposise acasă, alergă într-acolo.

— Ei, viteazule, eşti viu şi nevătămat? Îl întrebă el.

— Da, mormăi Makele cu oarecare teamă.

— Te-ai speriat? Te-a muşcat ceva? Îl mai iscodi fratele.

— Nu! M-am gândit mereu ce trebuie să fac şi nu mi-a fost frică, minţi el cu neruşinare. Voia să-i facă în necaz lui Mutembo, care sta deoparte, părăsit de toţi, smârcâind din nas.

— Nu te-a muşcat ceva? Îl mai întrebă Iosu.

— Ba era să mă muşte un şarpe mare, dar am fugit.

— Ei, asta n-o cred. Dacă era şarpe te prindea el.

— M-am luptat şi cu maimuţele, se lăudă Makele, gata să povestească peripeţiile prin care trecuse, bineînţeles înflorindu-le cât se poate de mult. Dar nu-l mai luă nimeni în seamă. Oamenii începură să se răspândească pe la treburile lor, mulţumiţi că totul se sfârşise cu bine.

Mutembo rămase ultimul şi, apropiindu-se cu o mutră foarte războinică, îl ameninţă:

— Nu te mai iau niciodată prin pădure, când o să mai ducem găinile şi laptele la Ksingia Vakida 1. Şi mâine dimineaţă te aştept sus, pe colină.

Află că ai să capeţi de la mine atâtea ciomege pe spinare, încât n-ai să uiţi toată viaţa cine e Mutembo.

— Te lauzi! Se trezi Makele zicându-i.

— Lasă, vezi tu mâine dimineaţă. Şi se îndepărtă scrâşnind din dinţi de necaz că nu-i putea face nimic: Iosu era pe aproape.

Nota 1. Ksingia Vakida – Postul Militar.

LEPROŞII.

A doua zi, Makele nu ştia ce să născocească, să nu se ducă pe colină. Caprele însă behăiau şi nu voiau să stea locului. Chiar i se păru că în behăitul lor îl chemau pe nume, bătându-şi joc de el. Parcă spuneau:

— Makele-e-e… Makele-e-e-e…

— Sigur, vouă ce vă pasă? Mergeţi să vă umpleţi burta şi eu să mănânc bătaie, mormăi el.

Drept răspuns, cele două capre începură să tragă de frânghia cu care erau legate, lungindu-şi gâturile gata să se spânzure.

Iosu ieşi în faţa colibei să-l aştepte pe Diara, prietenul lui. Erau amândoi de o seamă şi lucrau la aceeaşi mină. Văzându-l, lui Makele îi trecu prin cap o idee năstruşnică. Ştia că Iosu şi Diara se învoiseră de la mină pentru câteva zile. Voiau să meargă la leprozerie, să-l vadă pe un bătrân de la care învăţaseră ei meşteşugul de miner şi care acum zăcea bolnav acolo. „N-am fost niciodată la leprozerie, ce-ar fi să merg cu ei? Gândi Makele. Dar să-i iau mai pe ocolite. Tot am eu ceva de întrebat."

— Cum poate un fluieraş să alunge furtuna?

— Cine ţi-a mai vârât şi prostia asta în cap? Ţi-am spus odată pentru totdeauna: poveştile astea cu vrăjitoria nu sunt adevărate, i-o reteză scurt Iosu.

— Mi-a spus un pitic pe care l-am văzut Ieri în pădure. Avea un Kiko ukavi.

— Pigmeii au fel de fel de credinţe, aşa cum avem şi noi, dar ţi-am mai spus: nu sunt adevărate.

— Vreau un fluier… Şi Mutembo are unul.

— Dacă ai să fii băiat de ispravă, am să-ţi cumpăr un cuţitaş de la oraş şi ai să-ţi faci singur unul.

— Ce bine! Se bucură Makele, dar se întristă imediat. „Să fiu de ispravă înseamnă să mă duc cu caprele pe colină. Acum nu mai pot să-i cer să mă ia cu el", gândi puştiul.

De pe drum se arătă Diara, zâmbind ca de obicei:

— Hai să mergem, Iosu!

— Haidem!

Şi cei doi prieteni plecară.

Makele dezlegă în grabă caprele şi porni după ei.

Tocmai atunci se arătă din colibă Analia, o surioară de-a lui. 1

— A zis mama să-i spui babei Djilanga să aducă deseală nişte leaculi, că pe mama ta o doale piţiolu, se peltici ea.

— Da, bine, bine, răspunse Makele bucuros. Analia îi dăduse ideea salvatoare cum să fie băiat de treabă ca să capete cuţitaşul, dar să meargă şi cu Iosu şi Diara la leprozerie.

Nota 1. Soră şi frate sunt numiţi şi fiii unchilor şi mătuşilor.

Duse caprele la poalele colinei, de unde le dădu drumul să meargă singure unde erau şi celelalte. Mutembo se uită chiorâş de sus de unde se cocoţase, dar nu îndrăzni să-i zică nimic, văzându-l cum păşeşte ţanţoş în urma celor doi flăcăi.

— Tu nu rămâi aici cu caprele? Îi ceru socoteală Iosu.

— Ba da, mă întorc… Mi-a spus mama să-i cer babei Djilanga nişte leacuri.

Bătrâna stătea tocmai la capul satului. Bineînţeles, Makele nu se opri acolo, ci merse după fratele lui. Cei doi vorbeau între ei cu foarte multă însufleţire şi nu luară seama la Ce face puştiul. Merseră aşa multă vreme. Trecură prin locuri pe unde Makele nu fusese niciodată. Ce de întrebări ar mai fi pus el! Iosu venea foarte rar pe acasă şi lui îi plăcea tare mult să stea de vorbă cu fratele mai mare, care le ştia şi le pricepea pe toate. Dar trebuia să tacă chitic şi să meargă tiptil în urma lor. În fine ajunseră la o casă mare, făcută ca pentru albi. De acolo ieşiră doi poliţişti negri şi un alb îmbrăcat în nişte haine urâte, cenuşii.

— Iambo, 1 zise el apropiindu-se de Iosu şi Diara, dându-le mâna prietenos. Asta îl miră foarte mult pe Makele. Ştia doar că albii nu dau niciodată mâna cu negrii. Tocmai atunci albul îl întrebă pe Iosu, arătând către puşti:

— De ce aţi luat copilul? O să se sperie de ce o să vadă.

— Cum? Te-ai luat după noi? Acum ce o să fac cu tine? Îl luă la rost fratele lui.

Nota 1. Iambo – bună ziua.

Makele tăcea, plecându-şi capul în jos. Uitându-se cu coada ochiului să vadă ce-l aşteaptă, se

gândea: „Te pomeneşti că mă trimite acasă şi nu mai îmi dă nici cuţitaşul. Dar eu am fost cuminte, am dus caprele la păscut”.

Iosu nu mai avu vreme să hotărască ceva, că din casa mare ieşi un Akida 1. Era înalt, cu talia subţire, bine strânsă în curele, avea ochelari şi purta o uniformă împodobită cu nasturi lucioşi şi alte zorzoane care îi stârniră lui Makele admiraţia şi chiar simpatia pentru purtătorul lor.

Iosu şi Diara se retraseră mai la o parte. Fiind negri, nu aveau voie să asiste la conversaţia albilor.

— Bună ziua. Dumneata eşti agentul sanitar trimis pentru regiunea noastră, nu-i aşa? Se adresă locotenentul către Maurice, în limba franceză.

— Da, domnule.

— Henri Briault, se recomandă ofiţerul, uitându-se oarecum dispreţuitor la hainele agentului sanitar.

— Michaut, răspunse acesta, strângând mâna întinsă.

— Hainele dumitale nu sunt practice pentru aici. Ai venit de curând din Europa, nu-i aşa? Îl iscodi mai departe locotenentul.

— Nu. M-am născut aici, în Africa.

— Probabil ai stat în oraş. În brusă 2 e cu totul altă situaţie. Nu se admite nici o neglijenţă. Albul Trebuie să ducă o viaţă confortabilă şi de lux. Altminteri, indigenii îşi pierd respectul faţă de noi şi ne va fi mult mai greu să-i stăpânim. Trebuie să ştii că aici eşti ca şi un rege. Poţi face ce vrei, poţi să hotărăşti ce-ţi trece prin minte şi să iei ce-ţi place. Nimeni n-are să-ţi ceară socoteală. Cei mari, guvernatorul, inspectorii şi ceilalţi închid ochii mulţumiţi că tăcem din gură şi chiar le dăm concursul. Doar oricine le cunoaşte învârtelile… Noi nu putem face decât mici afaceri, la care nu iese cine ştie ce. Totuşi… O să ne înţelegem bine. Din partea mea vei avea tot sprijinul, te asigur. În regiune am suficienţi soldaţi ca să înăbuşim orice nemulţumire.

Briault vorbea repezit, în timp ce privirea îi rătăcea de colo-colo. Altfel ar fi observat faţa lui Maurice hotărâtă, prevestitoare parcă de furtună.

— Cu medicamentele se pot face afaceri straşnice, continuă locotenentul. Mărim impozitele negrilor, spunând că aducem medicamente pentru ei. Cumpărăm de formă câteva cutii de chinină, pe care de fapt o să le folosim noi, şi restul banilor îi împărţim.

Maurice tăcea şi asculta spumegând de furie. Ofiţerul crezu că are de-a face cu un prostănac şi vru să termine cât mai repede cu lecţia pe care o socotea necesară, pentru ca să-l transforme într-o slugă credincioasă. „Cu câţiva gologani îi astup gura!” îşi spuse el.

— De pildă, mai putem mări impozitul la leprozerie. Pe o hârtie oarecare o să scriem că fondurile vor servi la cumpărarea de medicamente şi la construirea unui spital. Bineînţeles, dând câte ceva ici-colo, pe la inspectori, nu se va afla nimic nicăieri. Grosul sumei ne va rămâne nouă. Ofiţerul se apropie de Maurice şi, bătându-l pe umăr cu un aer binevoitor, îşi încheie cuvântarea: N-ai ce face, albul trebuie să ducă o viaţă de lux şi de petreceri. Dacă ăştia te văd muncind, zic că eşti ca ei şi s-a dus orice urmă de respect.

După ce-şi scoase o ţigară fină dintr-o tabacheră mare de aur, îl luă de reverul hainei, zâmbindu-i:

— Ai înţeles, nu-i aşa?

Maurice se dădu în lături. Când vorbea, ofiţerul stropea cu salivă.

— Da, am înţeles totul, mârâi el cu o voce groasă şi adâncă.

Lui Briault nici nu-i putea trece prin cap că cineva s-ar gândi să refuze o astfel de propunere, aşa că nu dădu nici o atenţie tonului şi minei lui Maurice. Ba îi şi spuse:

— Aş putea să te iau cu maşina. Am de gând să inspectez câteva posturi şi mai târziu să trec şi pe

la leproşi. N-ar strica să-i vezi, aşa, de formă. Treci în faţă lângă şofer!

— Nu, domnule locotenent, nu vă deranjaţi. Pot merge şi pe jos. Mai ales că deocamdată am de vorbit ceva cu nişte negri.

Ofiţerul se indignă:

— Ţţţ! Stai de vorbă cu negrii?! Dar ce ţi-am spus până acum? Prestigiul… Ce dracu… Se…

— Am nişte afaceri de aranjat.

— Aşa! Bravo, bravo! Văd că te pricepi, zise Briault, rânjind forţat. Apoi se urcă în maşină, se tolăni pe canapelele din fund şi porunci şoferului să-i dea drumul.

— Ce canalie! Scrâşni Maurice printre dinţi.

— Ce v-a tot vorbit atâta? Întrebară Iosu şi Diara, venind către el.

— Hai să mergem, vă povestesc totul pe drum.

Makele aproape că alerga ca să se poată ţine după ei. Voia să afle neapărat ce spusese akida cel mare. Când auzi însă că omul acela cu nasturi atât de frumoşi fură bani de la oamenii bolnavi ca apoi să-i zvârle pe nimicuri, se gândi că Maurice minte de necaz că n-are şi el zorzoane strălucitoare ca locotenentul. Totuşi, văzu că Iosu îl ascultă cu foarte multă încredere pe agentul sanitar şi vorbeşte cu multă ură despre locotenent, îşi aminti că şi pe mama lui o auzise vorbind tot aşa. Nu ştiu ce să mai creadă.

Ajunseră într-un sat care avea colibe ca şi ale lor, dar mai dărăpănate şi urâte. Makele nu văzuse încă leproşi. Auzise doar povestindu-se despre ei că sunt cei mai nenorociţi oameni de pe pământ. Lângă una din cocioabe zări o femeie care, ca şi mama lui, pisa nişte mei într-o piuliţă de piatră. Mâna cu care trântea pisălogul mare cât un mai era sănătoasă, cealaltă însă atârna neputincioasă pe lângă trup, mâncată pe jumătate de bube mari, sângerânde.

Alături de ea zăcea pe pământ un bătrân slab, cu trupul descărnat, cu faţa brăzdată de zbârcituri

adânci şi cu degetele noduroase. Părea un copac prăvălit, cu ramurile înnegrite şi dezgolite de frunze. Cum îl văzură, Maurice, Iosu şi Diara se duseră drept la el şi-ncepură să-i vorbească. Îi ziceau moş Abu. Makele sta deoparte, speriat. Fără să ştie de ce, îi era frică de leproşi.

Pe drum se auziră scrâşnind roţile unei maşini frânate. Din ea păşi ţanţoş locotenentul cu nasturi strălucitori. De undeva, din sat, alergară către el doi poliţişti negri.

— Staţi acolo! Le porunci ofiţerul, nelăsându-i să se apropie. Îi era frică să nu se îmbolnăvească şi el de lepră.

— Domnule locotenent, n-au toţi banii, raportară ei Înţepenind în poziţia de drepţi.

— Cum n-au toţi banii? A trecut o lună de la termenul fixat, ţipă Briault furios, înroşindu-se pe faţă şi pe gât. Pentru câţi n-au bani?

— Pentru şase oameni.

— Să-i luaţi pe toţi şase şi să-i biciuiţi. Zece lovituri la fiecare, hotărî el.

— Lăsaţi-i, domnule locotenent, o să plătească, interveni Maurice.

— A, nu, dragul meu. Eu îmi fac treburile cum ştiu că e bine. Tu nu-i cunoşti. Cu păsuieli şi cu milă nu faci nimic aici. Nici nu te respectă.

— Bine, dar sunt bolnavi într-un hal de…

— Asta nu te priveşte, îl repezi Briault. În Europa să ai milă de bolnavi. Aici nu e vorba decât de negri, nu de bolnavi sau sănătoşi.

Soldaţii se apucară să execute ordinele ofiţerului. Scoaseră din colibe şase oameni slabi şi roşi de boală, cu trupurile pline de bube. De-abia aveau puteri să-şi târâie picioarele. Nu degeaba li se spunea leproşilor „gubari veli” – nouri bolnavi.

Soldaţii îi împingeau din urmă cu nişte beţe. Şi lor le era frică să nu se molipsească. Apoi începură să-i biciuiască pe spinări, numărând cu voce tare: unu, doi, trei, patru. Loveau amândoi odată, ritmic.

Bieţii leproşi îşi aşteptau îngroziţi rândul, căutând să-şi înfăşoare rănile sângerânde cu frunze.

— Uite, băiatul acela seamănă cu Moke, spuse încet Makele, arătând către un băiat de vreo nouă ani, care sta stingher în mijlocul drumului. Şi el trebuie să fie pedepsit.

— E chiar Moke, îi răspunse Iosu.

— Dar Moke a murit.

— N-a murit. S-a îmbolnăvit şi l-am adus aici.

— Ce are la ochi? Întrebă Makele, înfiorându-se.

— I-au copt ochii. Puroiul acela verde de sub pleoape sunt ochii lui. I-au copt şi i s-au scurs. Acum Moke nu mai vede. E orb pentru totdeauna.

— Nu mai vede, murmură Makele, cu glasul sugrumat de groază.

Moke fusese cel mai bun prieten al lui. Când era mic şi nu putea să meargă, Moke, deşi nu era decât cu vreo trei ani mai vârstnic, îl lua în cârcă şi-l ducea să vadă cum se joacă copiii. Adesea îi prindea fluturi şi păsărele şi întotdeauna se purta blând cu el. Acum Moke stătea acolo stingher, fără vedere, cu braţele atârnându-i neputincioase pe lângă trup, ca nişte crengi rupte. Unul dintre soldaţi îl împinse cu un băţ şi începu să-l lovească pe spinarea goală şi slabă. Ceilalţi, pe care îi biciuiseră până atunci, răbdaseră gemând încet, dar Moke era încă un copil. Se zbătea, căutând cu mâinile ceva de care să se agaţe, şi ţipa, ţipa îngrozitor.

Makele izbucni în plâns şi alergă către fostul lui prieten, ca să-l scape. Iosu însă îl prinse de mână şi-i trase o palmă.

— Nu mai încurca lucrurile. Tot nu poţi să-l ajuţi cu nimic. Mai bine uită-te şi ţine minte.

Moke ţipa şi se zbătea din ce în ce mai tare.

— Trage-i cu biciul peste gură, că-mi sparge urechile, zbieră înfuriat ofiţerul.

Soldatul ascultă şi-i însângeră gura bietului orb.

Makele plângea întruna cu sughiţuri, agăţându-se îngrozit de pantalonii fratelui său.

— Eu mi-am isprăvit treburile aici. Dumneata n-ai decât să rămâi. Văd că te-au înduioşat grozav pocitaniile astea, spuse Briault, cu o voce acră, către agentul sanitar.

Se supărase fiindcă Maurice îl rugase să păsuiască pe leproşi, dar mai ales pentru că-l văzuse vorbind mereu cu Iosu.

— Un idiot. Refuză să meargă cu mine în maşină şi vorbeşte cu negrii, bombăni el, trântind uşa maşinii. Apoi porunci sergentului de la volan: Dă-i drumul!

Maşina porni stârnind nori de praf.

După ce-şi primi pedeapsa, Moke căzu jos, în nesimţire. Maurice se duse lângă el, îi şterse gura de sânge şi-l stropi cu apă rece, ajutându-l să-şi vină în fire. Makele îi sări sanitarului de gât şi-l sărută pe faţă, dar se sperie şi se retrase. Maurice era totuşi un alb. Acesta râse şi-l întrebă cu blândeţe:

— De ce m-ai sărutat?

— Pentru că l-aţi îngrijit pe Moke.

— Bine! Am să-i port de grijă şi de aci înainte.

— Pot să vorbesc puţin cu Moke? Îi ceru voie Makele, văzându-l mai îngăduitor decât fratele său.

— Da. Vorbeşte-i. Să nu te atingi însă de el!

Makele alergă către orb:

— Moke, Moke, am venit la tine.

— Cine eşti?! Eu nu văd! Îi răspunse acesta, ferindu-se stingherit.

— Sunt Makele, prietenul tău.

— Aaa, Makele cel mic. Şi Moke zâmbi plin de tristeţe.

Faţa îi rămăsese aceeaşi, dar ochii care îl priveau plini de veselie atunci când era mic nu mai erau. „Cât trebuie că suferă, gândi Makele. De ce mi-a spus Iosu ca să nu-l uit? Cum aş putea eu să-l uit vreodată?”

— Şi tu ce cauţi aici? Ia pleacă! Se răsti un poliţist, care se apropiase între timp de el.

— Vreau numai să-i vorbesc, se apără Makele.

— Marş de aici imediat, ţipă poliţistul, îmbrâncindu-l.

Iosu îl chemă lângă el. Makele se supuse. N-avea încotro. Între timp, Maurice se îngriji şi de ceilalţi leproşi. Poliţiştii nu îndrăzniră să-i zică nimic, pentru că era alb. Mergea de la un bolnav la altul, curăţind rănile şi oblojindu-le cu doctoriile pe care le adusese cu el într-o geantă mică. Leproşii ascultau de el, lăsându-l să le facă orice, chiar dacă-i durea. Din când în când le cerea apă curată şi ei alergau imediat câte doi, trei, fericiţi că s-a găsit cineva să le poarte de grijă.

— Nici nu sunt toţi leproşi. Unii au alte boli mult mai uşor de vindecat, îi explică Maurice lui Iosu, lucrând în acelaşi timp cu înfrigurare. Avea mâini foarte îndemânatice şi nişte ochi plini de bunătate.

— Dar moş Abu? Întrebă Iosu.

— N-are lepră. Am să-l izolez de ceilalţi şi cu un tratament bun îl fac sănătos. Acum voi duce-ţi-vă, să nu vă ia la ochi poliţiştii. Eu mai rămân, zise el.

Makele trebui să plece şi el cu Iosu şi Diara. În capul lui i se învălmăşeau toate: „Soldaţii sunt negri, dar sunt răi, Maurice e alb, însă e bun, locotenentul are nasturi strălucitori şi e rău ca o fiară. A pus să-l biciuiască pe bietul Moke.” Nu mai pricepea nimic şi îşi simţea sufletul plin de amărăciune.

SE SCHIMBĂ CĂPETENIA.

Cum ajunseră în sat, Iosu îl trimise pe colină. Văzându-l întristat, îi spuse:

— Aşa e viaţa. Eşti mic, dar trebuie să te înveţi cu ea. Acum fii bărbat. Du-te de ai grijă de capre, altfel nu-ţi mai iau cuţitaşul.

— Nu mai vreau nici cuţitaş, nici fluier, nici nimic, mormăi Makele.

— Ei, lasă acum. Hai, du-te, du-te!

Pe colină, Mutembo se repezi la el ca un rinocer turbat.

— Aha! Laşule! Ai fugit azi dimineaţă. Dar acum n-ai mai avut încotro, că te-au trimis de acasă!

— Şi tu ce vrei de la mine? Se răsti Makele, uimind toată ceata cu îndrăzneala lui.

— Na! Na! Asta vreau! Şuieră Mutembo printre dinţi, lovindu-l cu nuiaua. Na! Na! Na! Şi-l lovea întruna.

Makele se feri la început, apoi, înfuriindu-se, se repezi, îi smulse nuiaua, o rupse, o călcă în picioare şi-l lovi pe duşman cu capul în burtă.

— Eşti rău ca poliţiştii ăia. De ce dai în mine? Poliţistule! Locotenentule! Îl împroşcă el cu cea mai grea insultă pe care şi-o închipui.

Ceilalţi copii, având şi ei nemulţumirile lor din pricină că Mutembo mâncase ca de obicei singur fructele pe care le adunaseră în ajun, săriră cu gura:

— Poliţistule! Locotenentule! Strigau ei, râzând de porecla pe care i-o născocise Makele şi mai adăugând încă: Tu eşti Muvura. Ăla de strânge impozitele. Poliţistule! Locotenentule!

În jurul lui Mutembo se prinse o horă. Copiii râdeau şi-i strigau ocările pe care le născociseră.

— Stârpiturilor, urlă Mutembo, repezindu-se în ei şi lovindu-i. Copiii se risipiră, ţipând. Areke, care primise o palmă zdravănă, începu să plângă.

— De ce dai în ei? Îl mustră Koro pe Mutembo.

Koro era de o seamă cu el, aşa că avea dreptul să-i ceară socoteală.

— Fac ce-mi place. Tu să taci din gură! Se strâmbă Mutembo.

— Ba, deloc! Şi dacă mai baţi copiii, nu mai eşti căpetenia noastră, i-o întoarse Koro.

— Ba da, pentru că şi tatăl meu e şeful satului.

— Ei, şi? Tatăl tău e bătrân şi cunoaşte legile strămoşeşti. De aceea îl ascultă oamenii ca pe un şef. Dar tu? Tu ştii doar să baţi copiii.

— Ne bate şi ne mănâncă proviziile, se plânseră păzitorii de capre smârcâind din năsucuri.

— Păi, ori avem un şef aşa cum au oamenii mari, sau nu ne mai jucăm, hotărî Koro.

— Nu ne mai jucăm aşa, strigară copiii. Să avem şi noi un şef cum au oamenii mari.

— Să fie Koro căpetenia noastră, zise Makele, căruia îi plăcuse cuvântarea dinainte.

— Da, sigur! Koro! Să fie Koro! Aprobară copiii. El împarte proviziile cu noi şi ştie să facă şi capcane.

— Ei, na, de asta am să bocesc eu, că nu vreţi să fiu căpetenia voastră. Şi aşa tot voiam să plec la oraş, la fratele meu Andre. Acolo o să mănânc toată ziua ce-mi place şi am să-l ascult pe Andre cum cântă în casele alea mari, unde beau şi mănâncă albii…

— Ei, te duci la Andre, murmurară copiii cu invidie în glas, prefăcându-se totuşi că nu le pasă.

— Ce staţi să ascultaţi? Minte! Zise Koro. De ce Tatane se plânge la toată lumea că Andre e un fiu rău?

— Sigur că minte. Pleacă de aici! Îi strigă Makele. Locotenentule!

Mutembo se uită lung la el, mirându-se de unde i-o fi venit atâta curaj.

— Să mai ceri tu vreodată fluierul. Ai să vezi atunci ce ai să capeţi, îl ameninţă el.

— N-am nevoie. Iosu îmi aduce un cuţitaş şi am să fac o grămadă de fluiere. O să avem fiecare câte unul şi încă din alea fermecate, care alungă furtuna.

— Ce fermecate? Ce furtună? N-ai să poţi ciopli nici măcar unul obişnuit.

— Ba o să poată, îi sări Koro în apărare.

— Şi eu ştiu să fac fluiere câte pofteşti, se lăudă Areke.

— Hai, acum pleacă! N-auzi? Îi spuseră copiii.

— Ia-ţi şi caprele, îi aminti Koro şi apoi începu să vorbească pe şoptite cu ceata.

Mutembo mai zăbovi puţin, apoi plecă. Prea îi călcaseră mândria în picioare.

— Am să vă arăt eu cine e Mutembo, mârâi el coborând de pe colina unde domnise atâta vreme nestingherit de nimeni, dar de unde îl prăvălise răscoala neaşteptată a unui puşti ca Makele.

MKAVI 1 MAGONDAKUE.

Makele voia neapărat să afle taina fluieraşului care alungă furtuna şi era sigur că Magondakue, vrăjitorul, o ştia. Nu numai pentru că vrăjitorul lor fermeca şi desfermeca în fel şi chip, dar mai ales pentru că odată văzuse el însuşi că stăpânul duhurilor ţine în puterea lui şi trăsnetul. Era o noapte întunecată. Se întorcea cu mama lui dintr-un sat vecin. Pe cerul negru ca un tăciune stins nu licărea decât o stea şi aceea sclipea ca un ochi viclean de pisică sălbatică, chiar în dreptul cocioabei vrăjitorului. Deodată, nişte boa uriaşi de lumină spintecară bolta cerului care trosni într-un trăsnet năprasnic. În strălucirea fulgerelor văzu un copac înalt ce se înălţa la o margine de drum. Apoi, de acolo izbucni un val de flăcări roşii ce păreau că mănâncă cerul. Chiar atunci trecu pe lângă ei mkavi Magondakue şi, văzându-le teama întipărită pe faţă, rânji dezvelindu-şi gingiile ştirbe. În noaptea aceea, vrăjitorul chemase trăsnetul asupra Copacului. Că asta era adevărat, nu mai încăpea nici o îndoială. Chiar el povestise a doua zi în tot satul.

Makele ar fi vrut să meargă la coliba lui mkavi Magondakue, dar lumea spunea că duhurile îi luau ochii şi urechile oricui ar fi îndrăznit să păşească pragul ei, iar omul acela, deşi mai auzea şi mai vedea lucrurile, nu le mai putea pricepe rostul. Iosu zicea că sunt minciuni. Pe de altă parte, Musalo, nepotul vrăjitorului, se ducea în fiecare zi acolo şi nu păţea nimic.

— Musalo, întrebă el, cum faci tu de nu-ţi pierzi ochii şi urechile?

— Păi, eu sunt un fel de mkavi mai mic. Când am să fiu mare, am să fiu aşa ca bunicul Magondakue. Duhurile mă cunosc.

— N-ai putea să faci într-un fel ca să mă cunoască şi pe mine?

— Păi, tu eşti om de rând.

— Mă fac şi eu mkavi când voi fi mare.

— Nu se poate. Tu nu eşti neam cu nici un vrăjitor.

Altceva Musalo n-a mai vrut să vorbească cu el. Zicea că e oprit; de fapt, Musalo era altfel decât ceilalţi copii. Avea o căutătură de parcă îi era mereu frică să nu vină vreun duh să-l înhaţe de ceafă.

În jocurile lor se ţinea mereu deoparte şi nu se amesteca decât rareori în vorbă, şi atunci o ţinea întruna cu: „Lasă, mai bine să nu ne băgăm în asta! Lasă fluturele, c-o fi vreun duh! Lasă, nu te mai uita acolo!” şi tot aşa întruna. Deşi avea vreo zece ani şi era de o seamă cu Mutembo şi Koro, rămăsese mic şi sfrijit. Mutembo râdea de el zicându-i:

— Să ştii că mănâncă duhurile din tine. Ai grijă că într-o zi ai să pieri cu totul.

Văzând că Musalo nu-i poate fi de nici un ajutor, Makele se duse tot la Iosu să-i spună cum stau lucrurile.

— Păi, ce stai pe gânduri? Du-te la vrăjitor, îi zise acesta.

— Să-mi pierd ochii şi urechile?

— Iar începi?

— Dar tot satul ştie aşa.

— Ştie pentru că Magondakue e deştept şi s-a priceput să ducă oamenii de nas. Tu vrei, când vei fi mare, să fii mai prost decât Magondakue, decât Musalo?

— Nuuu!

— Atunci, uite ce facem, zise Iosu, scoţând din buzunar ceva mic şi strălucitor. Ăsta e un cuţitaş de oţel. Îl vezi?

— Daaa, ce frumos e! Strigă puştiul întinzând mâna.

— Îl luasem pentru mine. Nu va fi al tău decât dacă te duci în colibă la mkavi Magondakue şi-mi spui tot ce vezi acolo. Bagă de seamă că eu am fost şi ştiu cum e.

— Chiar înăuntru?

— Da.

— În ce bucluc am mai intrat! Se văicări Makele.

Iosu râse şi plecă vârându-şi cuţitaşul în buzunar.

— Ai grijă să nu te prindă. Altfel, te sminteşte în bătaie şi zice că ţi-au luat duhurile mintea, îi mai spuse el.

— Da, bine, răspunse Makele.

Puştiul cumpăni cum stau lucrurile şi hotărî să se ducă. „Dacă ar fi să păţesc ceva rău, nu m-ar trimite Iosu", îşi zise el. Se gândi ce se gândi şi găsi o cale mai puţin periculoasă. Pândi când vrăjitorul nu era acasă şi, pe furiş, ca să nu-l vadă nimeni, lărgi cu un beţigaş o crăpătură din peretele colibei.

„Pot să văd foarte bine şi de aici cum e şi ce se petrece înăuntru", mormăi el bucuros.

Seara, după ce se-ntunecă, se strecură tiptil la crăpătura ce şi-o pregătise. La început îi bătea inima să-i spargă pieptul, nu alta. Dar pe urmă privi cu nesaţ la ciudăţeniile care se aflau acolo. În mijlocul colibei era aprins un foc mic. Deasupra fierbea o oală cu nişte buruieni. Umbrele şi luminile flăcărilor jucau de-a lungul cocioabei, lăsând să se vadă tot soiul de chipuri mici cioplite în lemn şi agăţate de pereţi. Erau elefanţi, rinoceri, căprioare, câini, tauri sălbatici, tot ce vrei. Erau până şi nişte oameni mici şi cu capetele mari. Unii parcă plângeau sau se strâmbau, alţii râdeau cu gura până la urechi. Lui Makele îi plăcu mai ales o căprioară care, deşi sta atârnată, părea că fuge speriată din locul acela blestemat. Vrăjitorul moţăia într-un ungher. Avea pe el o blană de leopard roasă, iar la gât purta legate de şnururi tot soiul de lighioane ca şi cele de pe pereţi. Faţa îi era posomorâtă şi totodată rea şi vicleană.

„Hai, trezeşte-te! Fă un kiko ukavi!”, îl îndemnă Makele în gând. Ca şi cum l-ar fi auzit, vrăjitorul se trezi şi se duse lângă foc. Makele vru să fugă, dar, văzându-l că s-a apucat să mestece liniştit în oala de pe foc, rămase pe loc nemişcat. Îşi aduse aminte de ce i-a spus Iosu: „Vrăjitorul poate să te simtă sau să-ţi ghicească gândurile numai dacă tu te dai de gol răsturnând sau călcând pe ceva care să facă zgomot”.

Bătrânul luă oala şi o dete la o parte de pe foc.

— Arşi, lua-te-ar dracu! Bombăni el, trăgându-şi repede degetele. Se fripsese.

Makele pufni în râs la crăpătura lui. Vrăjitorul îl auzi şi-şi ridică repede privirea dușmănoasă şi vicleană. Puştiul o tuli, fugind cât îl ţineau picioarele.

A doua seară îi aduse pe Koro şi pe Areke. Pândiră ei ce pândiră, străjuind cu schimbul la crăpătură; vrăjitorul însă nu cioplea nici un fluieraş. A treia seară crăpătura era astupată. Bătrânul o descoperise. Băieţii se lăsară păgubaşi, mai ales că Iosu îl răsplăti pe Makele pentru curajul lui dându-i cuţitaşul şi arătându-i cum să cioplească un fluier ce suna aproape ca al piticului.

— Dar tu eşti mai vrăjitor decât toţi vrăjitorii! Se minună Makele.

— Sigur că sunt! Orice om e vrăjitor, fiindcă uite, aici.

— Zise Iosu ciocănindu-l pe frunte.

— Aici ai un farmec vrăjitoresc care se numeşte ninte şi cu ea poţi face orice pe lumea asta.

Puştiul se apucă să cioplească fluiere. La început mergea greu, dar pe măsură ce tot tăia lemnul, mâinile lui se făceau mai dibace. După un timp avea fluiere pentru toată ceata, aşa cum se lăudase atunci pe colină, când se certase cu Mutembo. Făcu fluiere mai groase şi scurte care sunau gros, altele mai lungi şi subţiri cu un sunet uşor şi ascuţit.

Pe unul îl reuşi atât de bine, de cânta mai frumos chiar decât cel al piticului, dar niciunul nu alunga furtuna. Nici chiar cele tăiate din copacul lovit de trăsnetul lui Magondakue. Iosu avea dreptate: furtuna nu asculta de fluiere.

„Nu-I nimic, îşi zise Makele. Acum am să cioplesc lighioane ca cele de la gâtul vrăjitorului. Când Le-o vedea Magondakue, o să plesnească de ciudă".

PUIUL DE HIPOPOTAM.

Magondakue spunea că în nopţile întunecate, când luna zâmbitoare şi plină de lumină stă închisă în coliba cerului, prin pădure şi de-a lungul râului umblă fel de fel de duhuri rele. Atunci scorburile copacilor şoptesc ca nişte guri înveninate blestemele cele mai grele, florile se prefac în cuţite şi lănci tăioase, iar lianele în şerpi reci şi alunecoşi. Vai şi amar de sărmanul călător rătăcit într-o astfel de noapte! Panterele cele mai hâde şi mai viclene, ce se ascund înfricoşate în timpul zilei, se reped şi-l sfâşie, sugându-i lacome sângele. Iar dacă în drumul lui întâlneşte un hipopotam e strivit, terciuit de picioarele fiarei uriaşe, plină de cruzime. Dar hipopotamii pricinuiesc rău omului şi în alte chipuri.

În fiecare noapte, copiii şi câţiva săteni se duceau la capătul dinspre pădure al ogoarelor, aprindeau focuri şi se culcau acolo. Făceau de pândă cu schimbul, pentru ca turmele de maimuţe stricătoare şi obraznice să nu dea buzna prin mei şi prin grădinile de legume. La capătul dinspre râu nu făcea nimeni de strajă, că nu era nevoie. De acolo n-avea cine să vină.

Pe apa domoală a lui Mijinga se iviră însă într-o noapte, plutind alene, o turmă de şase namile cenuşii, cu trupurile ca nişte tăvălugi. Aveau ochii mici, înfundaţi sub fruntea joasă, boturile mari şi late, iar pe ceafă cute groase de grăsime. O vreme adulmecară şi cercetară cu teamă împrejurimile. Nu cunoşteau locurile şi simţeau urmele omului.

Apoi se opintiră şi ieşiră greoi din apă. Cea mai grijulie se arăta una din namile care avea cu ea un pui mic, cât un căţelandru, cu picioarele scurte şi butucănoase. Puiul se poticnea mereu şi se oprea speriat, dar mama lui îl împingea cu botul şi cu un grohăit gros îi da să înţeleagă că deocamdată n-are de ce-i fie teamă.

Nemulţumiţi de hrana ce o găsiseră în păduricea de lângă râu, hipopotamii se îndreptară domol spre ogoarele şi grădinile oamenilor. Cu o poftă uriaşă ca şi trupurile lor, se năpustiră asupra cartofilor şi asupra păstăilor de fasole. Fără să se mai sinchisească de nimic, începură să scormonească pământul, să strivească aracii sub labele lor butucănoase, să rupă, să smulgă şi să mănânce tot ce le ieşea în cale. Mestecau de zor legumele proaspete, pline de suc dulce, închizând mulţumiţi ochii mici şi tâmpi. După ce răscoliră totul, se îndreptară spre câmpurile acoperite de spice verzi şi fragede de mei. Fiindcă erau sătui după atâta ospăţ, începură să se tăvălească pe spate şi să frământe locul în picioare, terciuindu-l şi amestecându-l cu pământul. Se jucau. Numai puiul cel mic nu putuse să mănânce nimic. El mai sugea încă la mama lui. Turma nu merse mai departe fiindcă se zăreau focurile paznicilor, iar către ziuă, când dinspre sate se auzi trâmbiţatul cocoşului, o porni domol, domol, grohăind încet a mulţumire şi a îndestulare, înapoi către apa lui Mijinga.

Noaptea era pe sfârşite. Cum spunea Magondakue, fiarele pădurii şi duhurile rele se furişau tiptil în ascunzişurile lor. Peste puţin timp bolta cerului se făcu albastră-verzuie şi dinspre răsărit prinse să se-nalţe soarele, roşu ca miezul unei orhidee.

Primul care văzu prăpădul ce-l făcuseră hipopotamii a fost Moze, unul din paznici. Moze era omul cel mai năpăstuit din sat. Femeia îi murise de curând, iar pe deasupra avea şase copii şi pe mama lui, Djilanga, o bătrână răutăcioasă,

care-i pricinuia numai necazuri, că de ajutat nu mai era în stare să-l ajute.

Moze alergă îndată la Tatane, şeful satului.

— Ne-a lovit năpasta, Tatane! Ne-a lovit năpasta! Vino să vezi că n-a mai rămas nimic din truda noastră. Cu ce o să-mi hrănesc eu copilaşii, când tot ogorul meu l-au distrus? Ale altora au mai scăpat, dar mie nu mi-a mai rămas nimic. O să murim de foame! Vai de capul meu! Se văietă sărmanul om.

Vestea se răspândi ca apa. Oamenii se strânseră la locul cu pricina, unii văietându-se, alţii frământându-şi mintea cum să iasă din bucluc.

Priveliştea grădinilor răscolite şi a meiului tânăr, gata să dea în pârg, strivit şi terciuit, era nespus de jalnică.

— Saada! Saada! 1 Ce-o să facem? Ţipa baba Djilanga cât o ţinea gura, deşi ea nu făcea niciodată nimic.

— N-o să mai avem cu ce plăti impozitul, tună mâniat Tatane.

— Sigur, el se gândeşte la impozite că, de, e răspunzător de ele în faţa albilor şi a lui Muvura, dar noi ce o să dăm de mâncare copilaşilor noştri? Bombăneau femeile între ele.

Makele şi Koro se ţineau mereu după Iosu, care strânsese în jurul lui pe toţi flăcăii din sat.

— Ia staţi, oameni buni. Ne tânguim acum de pomană, zise Tatane, acoperind larma glasurilor cu vocea lui groasă şi puternică. Mai bine să chibzuim ce-i de făcut.

— Să ne scăpăm mai întâi de hipopotami, zise Iosu. Dacă pornim o vânătoare, ferim grânele şi legumele care ne-au mai rămas.

— Dacă vânăm o dihanie din cele mari, avem o bucată de vreme cu ce ne ospăta, se bucură Moze.

— Pielea o facem bice şi le vindem, iar pe colţii namilei putem să luăm bani frumoşi, aşa că ne mai putem plăti din impozite, completă Tatane.

— Din carne o să mai dăm ceva pe la vecinii noştri din celelalte sate, zise Iosu. În schimb le cerem să ne dea mei, atunci când s-o coace.

— Ce mai, pornim o vânătoare să-i meargă vestea! Se bucură Kateke, un bărbat mic de statură, însă cel mai straşnic vânător de prin părţile locului. Şi acum, hai la treabă! La amiază dăm drumul pirogilor pe râu.

— Aaa, nu! Aşa nu merge! N-avem învoirea albilor şi nu-i drept să facem ceva într-ascuns, ca hoţii, se împotrivi Tatane.

— Până ne dă învoire akida cel mare, hipopotamii ne distrug şi restul ogoarelor şi pleacă în alte locuri. Mai vânează atunci dacă ai ce, zise Kateke.

Nota 1. Saada – vai, nenorocire!

Tatane se răsti supărat:

— Nu e drept să pornim vânătoarea fără învoire.

Oamenii, obişnuiţi să asculte de cuvântul şefului lor, dar şi înfierbântaţi de gândul vânătoarei, se uitau unii la alţii, încurcaţi.

— Saada! Saada! O să-mi moară copilaşii de foame, se tângui Moze, deznădăjduit.

Kateke zâmbi batjocoritor:

— N-au decât! Asta e drept, dar…

— De mine să nu te râzi că sunt om bătrân, îi aruncă Tatane vorba cu asprime. Iosu, tu eşti mai învăţat. Du-te repede la Ksingia Vakida şi caută de ia învoirea. Pe urmă vedem noi!

— Plec chiar acum, zise acesta şi, luându-l pe Diara cu el, porni la drum.

Ceilalţi se apucară să pregătească uneltele pentru vânătoare. Ce mai fierbere în sat! Copiii duseră iute caprele pe colină şi, lăsându-le de capul lor, se întoarseră cu toţii să vadă pregătirile. Cine se îndura să lipsească dintr-o asemenea împrejurare? Flăcăii, cântând şi chiuind plini de veselie, se întreceau care să ascută mai bine vârful lăncilor şi harpoanele grele. Femeile fierbeau de zor ierburi otrăvitoare. Kateke îi muştruluia pe Toţi, în timp

ce meşterea la frânghiile lungi pentru legat harpoanele. Văzând copiii cum zgâiesc ochii şi-i încurcă pe cei mari, vânătorul îi luă la rost:

— Voi n-aveţi nici o treabă?

— N-avem, răspunseră ei în cor, dornici să-l ajute cu ceva.

— Cine e căpetenia voastră?

— Koro! Ziseră ei, îmbulzindu-se în jurul lui.

— Bine! Iată ce aveţi de făcut: mergeţi cătinel pe malul râului şi-mi descoperiţi cam pe unde s-au aciuat hipopotamii. Dar băgaţi de seamă să nu vă înhaţe vreunul şi să vă strivească în picioare ca pe nişte banane coapte. Să-mi staţi la pândă prin copaci, cum stau panterele. Tu, Koro, ai grijă să nu se răzleţească unul de altul. Să-i ţii strânşi laolaltă ca turma de tauri sălbatici. Ne-am înţeles?

— Da! Răspunse ceata păzitorilor de capre şi, fără să mai aştepte alte cuvinte, o tuli spre râu.

Găsiră hipopotamii nu prea departe de aşezarea satului lor, într-un cot al râului, unde creşteau nuferi şi trestii din belşug. Se furişară printre ierburi.

— Tii, ia uite un pui mic şi grăsuliu, strigă Makele.

— Nu ţipa, că ne simt şi pleacă de aici, îi domoli Koro.

— Hipopotamii sunt duhuri cu puteri uriaşe. Puiul e şi el un duh mai mic, şopti Musalo, cu mutra lui veşnic speriată.

— Nu mai face pe prostul. Lasă că ştiu eu puterea duhurilor şi a vrăjitorilor, se umflă în pene Areke. Lui bunicul tău i-a fost teamă de noi şi a astupat crăpătura.

Koro îi dădu repede un ghiont în cap, iar Makele, văzând că Areke îl bagă în bucluc cu lăudăroşenia lui, începu să vorbească repede:

— Trebuie să-i găsim un nume. Ştiţi ce? Eu zic să-l botezăm Piki Iki, Puiul Grăsuliu.

— Da! Da! Se învoiră copiii.

— Ce crăpătură? Întrebă Musalo, nedumerit.

— Mai încet, mai încet, că ne aud, se oţărî Koro la el.

Musalo ar mai fi voit să întrebe ce-i cu crăpătura, dar copiii îi făcură semn să tacă.

Hipopotamii se scăldau nepăsători în băltoaca lor. Cufundaţi în apă până la gât, moţăiau cu ochii pe jumătate închişi, încălzindu-se la soare. Din când în când mai rupeau câte un smoc de ierburi de apă şi-l mestecau alene. De o parte şi de alta a botului lătăreţ le picurau stropi de salivă înverzită.

— Iiii, ce urâţi sunt, se strâmbă Makele la ei.

— Urâţi şi răi. Ne-au mâncat cartofii şi fasolea, adăugă Koro.

— Lasă că vă arătăm noi! O să vă gonim de aici, nesuferiţilor! Le promise Areke, ameninţându-i cu mâna.

Musalo le făcea semne desperate să tacă:

— Să nu ne audă. Credeţi-mă, sunt nişte duhuri grozav de rele. Au să se răzbune.

Plictisindu-se să-i tot privească, copiii plecară înapoi în sat. Îi găsiră pe Iosu şi pe Diara în mijlocul oamenilor, povestindu-le despre nepăsarea lui akida Briault:

— Spune că nu-l interesează ce se petrece pe ogoarele noastre. El ştie numai atât: că hipopotamii sunt „Parc Naţional” şi noi, negrii, nu putem să ne atingem de ei.

— Ce e ăla „Parc Naţional”? Se trezi Makele întrebând.

Baba Djilanga, care stătea lângă el, îl înghionti, răstindu-se:

— Cum îndrăzneşti să tai vorba fratelui tău mai mare, când vorbeşte în adunarea bărbaţilor?

— Lasă-l să întrebe şi mai ales să fie îndrăzneţ, îi luă Iosu apărarea. Apoi îl lămuri: E vorba de un loc, unde albii ţin fel de fel de animale mai rare.

— Şi noi ce o să facem? Stăm să ne distrugă hrana noastră? Asta nu e drept, se mânie Tatane.

— Dar ce, zice cineva să ascultăm de akida Briault, râse Diara.

Bătrânul îl străpunse cu o privire amenințătoare:

— Râzi, râzi, ce-ţi pasă! Vii o dată pe an când iei învoire şi apoi pleci cu Iosu la mină. Iar eu rămân aici să plătesc amenda. Nici asta nu-i drept!

— Nu vă mai certaţi, sări Kateke. Acum că ne-am pregătit lăncile, ne-am ascuţit harpoanele, hai să-i dăm drumul!

— Aşa zic şi eu, întări Iosu. Ogoarele noastre stricate o să dovedească îndeajuns că i-am vânat ca să ne apărăm.

— Cam ai tu dreptate, se înmuie Tatane. Să vină să vadă cum arată meiul nostru şi, de e om cu cap, o să ne dea pace.

Flăcăii încărcară îndată trei pirogi cu lănci şi harpoane şi, vâslind uşor, se apropiară de locul unde spuseseră copiii că văzuseră namilele.

Hipopotamii stăteau tot acolo, toropiţi de lene şi de căldura înăbuşitoare. Din când în când, câte unul vâra capul către adânc, de unde, pufăind zgomotos pe nări, făcea ca apa să ţâşnească în sus cu putere. Alţii îşi căscau boturile uriaşe, în care se vedeau dinţii puternici ca nişte cângi, şi scoteau câte un muget aducând a urlet. Se scăldau liniştiţi, nesimţind apropierea oamenilor. Păsările albe ce-i însoţesc pretutindeni, hrănindu-se cu lipitorile şi gâzele ce stau parazite pe pielea lor, zburară speriate, vestindu-le primejdia. Hipopotamii porniră domol, domol, în jos, pe firul apei. Pirogile lunecară iute în urmărirea lor. Vânătorii ţineau harpoanele şi lăncile gata pregătite.

— Îl atacăm pe ultimul. E mai aproape de noi şi s-a răzleţit de ceilalţi, porunci Kateke. Toţi îl ascultară fără şovăire, cunoscând priceperea lui.

Vânătorul trebuia să arunce harponul cel mare. Diara îl ajuta, desfăşurându-i frânghia groasă, împletită din tulpini de liane. Iosu ţinea două harpoane mai mici, pe care avea să le arunce numai dacă era nevoie.

Pirogile se apropiau din ce în ce mai mult de turmă. Oamenii, numai ochi şi urechi, stăteau în

picioare, cu arcurile în mână, nemişcaţi, cu trupurile încordate ca nişte arcuri gata să zvârle săgeţile. Când ajunseră aproape de ultimul hipopotam, acesta se întoarse deodată şi începu să bată furios din picioare, căscând botu-i uriaş, gata să se repeadă.

— Hai! Strigă scurt Kateke şi zvârli cu toată puterea harponul greu drept în gâtlejul animalului. Nimerise în plin.

Namila se afundă în apă, apoi ieşi căscând din nou botul, acum plin de sânge şi cu harponul înfipt adânc. Oamenii aruncară lăncile. Iosu îşi pregăti harpoanele. Fiara se cufundă iar în apa înroşită de sânge. Apoi, aşa cum era, cu harponul şi cu lăncile în gâtlej, se năpusti cu o putere uriaşă pe prima pirogă şi, prinzându-i unul din capete, o prefăcu în ţăndări. Vânătorii săriră iute din bărci şi, scufundându-se adânc în apă, înotară cât îi ţinu răsuflarea, cât mai departe. Ieşind pe mal se căţărară imediat în copaci. Fiara, neputând să vadă sub apă, le pierduse însă urma. Scăpaseră cu toţii. De acum nu mai aveau altceva de făcut decât să-şi odihnească trupurile ostenite, aşteptând ca dihania să-şi dea sufletul.

În păduricea de pe malul râului găsiră ceata de copii care, deşi primise poruncă să rămână în sat, veniseră îndemnaţi de Makele să vadă şi ei vânătoarea.

Fiindcă lucrurile reuşiseră de minune, nu primi nimeni nici o chelfăneală.

Târziu, aproape când focul soarelui avea să se stingă în apa râului, vânătorii traseră la mal namila ce plutea pe firul apei, semn că murise.

Se strânse tot satul, aşezându-se temeinic pe treabă. Kateke şi Tatane, cei mai pricepuţi în treaba asta, jupuiră pielea groasă de două degete. Makele, care nu se mai despărţea de cuţitaş, vru să taie şi el, dar Iosu îi trase o palmă drept orice lămurire şi-l împinse deoparte.

Bosumflat, se aşeză pe un bolovan lângă ceilalţi copii, care stăteau şi ei fără nici o treabă.

— Când o să fiu mare, mă fac vânătorul cel mai grozav de pe lumea asta, se făli Areke.

Makele nu se lăsă nici el mai prejos:

— Şi eu am să am un fluier cu care o să chem animalele la mine. Ce o să se mai înfurie Iosu când m-o vedea că fac vrăjitorie!

— Iar vă lăudaţi, îi mustră Koro. Păcat că s-a înnoptat: am fi mers să vedem unde s-au dus dihăniile.

— Eu.

— Zise Makele.

— Aş vrea să ştiu dacă Piki Iki n-a păţit ceva.

Tocmai atunci se auziră nişte strigăte pline de veselie:

— Ia uitaţi-vă la dolofanul ăsta! A venit după mama lui!

Copiii alergară iute într-acolo.

— Piki Iki, Piki Iki, Puiul Grăsuliu! Se bucurară ei, ca şi cum ar fi regăsit un vechi prieten.

— Dar pe ăsta de unde-l mai cunoaşteţi? Se miră Kateke, ţinând puiul de grumaz, ca să-l împiedice să se apropie de rămăşiţele mamei lui.

— De azi dimineaţă, de când ne-ai trimis să-l iscodim, răspunse Koro.

— Asta înseamnă că aţi fost Iscoade bune, îl lăudă Tatane.

— Şi cu afurisitul ăsta ce aveţi de gând să mai faceţi? Întrebă baba Djilanga, ţinându-se fricoasă deoparte.

Iosu o linişti:

— Nu vezi că e mic? Mai sugea la maică-sa.

— Ha, ha, ha, râse Diara. Ne-a venit un oaspete ales. Să-l ducem în sat, să-l creştem…

— Fugiţi de aici. Ce, aţi înnebunit? Se sperie baba Djilanga. Ăsta e vreun duh blestemat.

— Ba să-l ducem în sat!

— Să-l ducem!

— Nu e duh!

— Să-l ducem în sat!

Copiii ţipau dând din picioare şi înghesuindu-se în jurul micului hipopotam. Cei mari se împotriviră la început, dar văzând că nu e chip să se înţeleagă cu puştii, tăcură şi îşi văzură de treburile lor. Rotofei şi bondoc, Piki Iki grohăia speriat, zbătându-se din răsputeri să scape din mâinile noilor săi stăpâni. Diara reuşi cu greu să-l ia în braţe şi porni cu el spre sat. După el venea alaiul de copii cântând în gura mare: „Priviţi-l! E Puiul Grăsuliu.

Prindeţi-l! E hoţul de pe râu, Vânat ales şi durduliu;

Nu-l lăsaţi pe hoţul cel hazliu.”

Numai Musalo nu îndrăznea să cânte.

— Îl fac hoţ şi e duh. O să vadă ei ce o să păţească, bombănea nepotul vrăjitorului.

În prima noapte cu lună, satul sărbători după un obicei străvechi Siku Kun, izbânda în vânătoare. Bărbaţii aprinseră focurile mari de praznic, femeile aduseră în vase de lut bere proaspătă de banane şi tot satul se aşeză pe un ospăţ straşnic, cu carne friptă de hipopotam. Pretutindeni răsuna voia bună a oamenilor care petreceau şi râsetele copiilor ce se zbenguiau alergând în jurul focurilor. Numai Makele sta deoparte îmbufnat şi arţăgos. Analia, surioara lui, şi încă două fete îi ceruseră să le cioplească un hipopotam mic de lemn cu care să se joace, ele neavând voie să se apropie de cel adevărat, în carne şi oase.

El se grăbise să le promită: „Sigur, vă fac şi mai mulţi, nu numai unul”. De, era în joc onoarea lui de bărbat. Dar când s-a apucat să cioplească, lemnul n-a vrut să asculte de cuţitaşul lui. S-a căznit ce s-a căznit, dar degeaba, nu reuşea. Ce făcea el numai a hipopotam nu semăna!

— Să vezi ce o să mai râdă proastele alea de mine, se plânse el lui Koro.

— Nu te mai amărî, îl mângâie acesta. Magondakue a făcut unul şi l-a dat babei Djilanga,

atunci când cu vânătoarea. Acum l-a luat înapoi. Să mergem la el cu un vas de bere şi să i-l cerem.

— Da, dar lui nu se cade să-i dea de băut decât şeful satului.

— Ai dreptate. Hai atunci şi fără bere.

Vrăjitorul se înfăţişase la petrecerea satului împodobit în blănuri frumoase de fiare sălbatice şi având pe cap o găteală grozavă din pene de vultur şi gheare de leu. Văzând însă că nu i se da cinstea cuvenită, sta singuratic, cu o mutră acră şi duşmănoasă. Chipul lui mai păstra încă înfăţişarea poruncitoare şi hrăpăreaţă de odinioară, când era ascultat şi temut de toată lumea. Prin sat umblau vorbe că în tinereţea lui, vrăjitorul se răzbunase pe un puternic şef de trib care nu-l poftise la o sărbătoare, omorându-l prin vrăjitorie. Nimeni nu îndrăznise să-i pedepsească fapta. Acum Tatane îl aşezase în fruntea sărbătoarei pe Kateke, iar lui nu-i spusese decât urarea pe care o cerea datina. Femeile şi o parte din bărbaţi, care mai credeau în puterea lui Magondakue, şopteau pe furiş fel de fel de vorbe, privindu-l cu nişte ochi speriaţi, ca şi cum ar fi vrut să-i ceară iertare pentru purtarea lui Tatane. Din colţul ei, bătrâna Djilanga începu să strige, căutând să fie auzită de şeful satului:

— Să-l ospătăm pe vrăjitor. Să-l cinstim, că el şi nimeni altul ne-a adus Siku Kun.

— Ce vorbeşti, babo? Şi noi care credeam că harpoanele şi lăncile noastre le-au venit de hac hipopotamilor, râse Diara, făcându-i semn lui Kateke.

— Ei, aş, vă spun eu, îl înfruntă Djilanga cu hotărâre. Magondakue mi-a dat chiar în ziua aceea un talisman. Ia priviţi-l! Şi luă din mâna vrăjitorului un hipopotam din lemn, cu gura străpunsă de lance, şi-l arătă oamenilor.

— Tiii! Ce frumos e! Se minună Makele.

— Ei, vezi, ţi-am spus eu? Îi şopti Koro. Pe ăsta să i-l cerem.

— Eu am pus hipopotamul ăsta în piroga lui Kateke, povesti mai departe bătrâna.

— De aceea te tot foiai pe lângă noi şi ne încurcai treburile, se dumeri Iosu.

— Eu v-am Încurcat, bombăni ea. Fără talisman nu mai aruncaţi voi harponul şi lăncile cu atâta putere, iar fiara nu s-ar fi lăsat aşa uşor doborâtă… Tu tot baţi capul la oameni că vrăjile nu sunt bune la nimic, dar uite că n-ai dreptate.

Diara râdea să se prăpădească.

— Iosu, cere-i hipopotamul! Te pomeneşti că face treaba la mină în locul nostru!

— Dă-i pace! Se mânie vrăjitorul, şi după ce plecăm noi din sat, începe iar să sperie oamenii, îi şopti Iosu ca să-l potolească.

Magondakue îl privea furios pe sub sprâncene, clipind ca o hienă încolţită. Tocmai atunci se găsi Makele să-i ceară hipopotamul.

— Mânca-te-ar lepra, pe tine şi cu tot neamul tău… Să-ţi facă fratele tău, dacă poate, se stropşi bătrânul.

— Makele! Ia vino încoace, îl chemă Iosu, care auzise ce spusese vrăjitorul. Adu-mi o bucată de lemn şi cuţitaşul.

Puştiul veni într-o clipă cu cele cerute. Iosu se apucă de lucru. Avea mâinile mari, bătătorite de muncă grea, dar lucra uşor şi cu multă îndemânare. Din câteva tăieturi mica dihanie era gata.

— Ooo! Ăsta seamănă chiar cu Piki Iki, făcu Makele.

— Dă-l fetelor şi spune-le că l-ai făcut tu, îi zâmbi Iosu şiret.

Magondakue se făcea că priveşte cum ard focurile, dar se vedea că spumegă de furie. Întoarse spre Iosu faţa plină de răutate, dar n-apucă să zică nimic. Începuseră dansurile Utumbuizu 1.

Nota 1. Utumbuizu – dansurile de mare sărbătoare.

Flăcăi împodobiţi ca de sărbătoare se aşezară roată în jurul focului celui mare. Erau înalţi, cu

trupurile mlădioase şi puternice. În mâini ţineau lănci şi scuturi. În mijloc, aproape de flăcări, sta Kateke înveşmântat cu o blană minunată de leopard, unsă cu grăsime de hipopotam şi purtând legaţi de glezne colţii fiarei ucise. Vânătorul avântă suliţa în sus. Tam-tam-urile izbucniră toate într-un ropot tumultuos. Diara râdea, arătându-şi dinţii albi, şi bătea aşa de îndrăcit în toba lui, că până şi bătrânii se sculară de pe viragourile lor şi începură să bată din palme ritmul dansului. Kateke îşi îndreptă trupul şi-şi înălţă capul cu semeţie. Picioarele lui loveau cu putere pământul. Tam-tam-urile răpăiau repede ca picăturile de ploaie, strecurând în trupurile oamenilor putere, aşa cum apa învie ierburile şi copacii.

„Kateke! Kateke!
Îndrăzneţ vânător!”
Cântă Diara cu vocea lui plină şi melodioasă.
„Kateke! Kateke!
Priveşte în văi departe!
Priveşte cum în umbra înserării
Se strecoară lin vântul!”
Se avântară şi ceilalţi flăcăi în cântec.

Kateke îşi lăsa trupul pe spate şi înainta lovind pământul în vuietul tam-tam-ului. Lancea o ţinea sus, deasupra capului, strângând-o cu braţul încordat.

„Kateke! Kateke!
Nu te feri de primejdie, Căci de plâns e cel fricos.”

Răsuna cântecul tot mai puternic, iar flăcările se avântau tot mai sus, către cerul înstelat. Viaţa clocotea fierbinte în inimile tuturor.

„Kateke! Kateke!
Fiara îţi stă în faţă!”

Tam-tam-urile răbufniră toate odată, răpăind sălbatic. Trupurile vânjoase ale flăcăilor se avântară ca apele unui râu de munte, în vreme ce mâinile celor din jur băteau ritmul tot mai tare, tot mai repede. Kateke se depărtă câţiva paşi de foc,

îşi strânse mai bine lancea şi, încordându-se, sări peste flăcările înalte ce-i îmbrăţişară o clipă trupul.

„Kateke! Kateke!

Ne-ntrecut vânător, Tu fiara ai răpus!”

Tam-tam-urile tăcură. Nu se mai auzi nici un zgomot.

Kateke rămase o clipă cu lancea ridicată, purtând pe spinare blana de leopard aprinsă. O aruncă apoi în mijlocul focului împreună cu lancea, mulţumind astfel naturii pentru dărnicia ei.

„Kateke ai învins!”

Se auzi murmurul cântecului, care se stinse încet, vlăguit.

Oamenii se aşezară osteniţi în jurul focurilor. Cu tot frigul nopţii, pe trupurile lor şiroia sudoarea.

— Ce frumoşi sunt oamenii când dansează, murmură fericit Makele. Oare ar putea cineva să-l cioplească pe Kateke aşa cum a sărit printre flăcări?

Pe Puiul Grăsuliu l-au închis mai întâi în ţarcul caprelor. Acestea îl priveau speriate şi se ţineau departe de el. Se vede că ele îşi mai aminteau câte ceva din viaţa de sălbăticie de odinioară, când trebuiau să fugă repede din calea hipopotamilor, ca să nu piară strivite de furia lor. Frica lor se arătă însă fără temei.

Piki Iki se sperie la rândul lui mai ales de coarnele şi bărbuţele ţapilor şi, după ce rupse gardul de nuiele, o tuli înapoi pe malul râului, ca s-o caute pe mama lui. Negăsind-o, se-ntoarse iar în sat, spre marea bucurie a copiilor. Primul îl văzu Koro, şi toată ceata alergă în grabă după el.

— Unde e? Unde e? Întrebă Makele gâfâind.

— La Tatane, în ţarcul vitelor, răspunse Koro din fugă.

— Intru întâi eu, că pe mine mă cunoaşte mai bine, zise Areke.

— Păi, da, o-ţi fi cumva neamuri, se stropşi Makele.

Koro îi potoli:

— Vreţi să se sperie şi să plece din nou?

— Poate să se şi supere, şopti cu teamă Musalo.

Lui Piki Iki însă nici nu-i păsa. Se căţărase pe o moviliţă de pământ şi sugea de zor la ugerul unei vaci care-l lingea duioasă pe pielea lui groasă şi cenuşie.

— Hâi! Ia uite ce mai viţel, râse Areke.

Makele se apropie încet, cu băgare de seamă, nu cumva să-i taie pofta de mâncare.

— Lasă-l, săracul, să se sature. A slăbit de când e la noi.

— Numai să nu vie Tatane să vadă cum se duce untul şi laptele bătut, că ne dă la ciomege să avem şi noi şi Piki Iki pe săturate, se îngrijoră Koro.

Makele născoci însă un şiretlic.

— Eu zic să facem de pândă până termină Iki de mâncat. Dacă până atunci vine cineva, Începem să ţipăm. Grăsuliul o să se sperie şi o să lase ugerul vacii.

— Bine, se învoiră copiii şi se aşezară cu toţii la pândă.

Puiul Grăsuliu, văzând că vaca la care supsese nu mai are lapte, se duse la cealaltă şi-şi continuă prânzul.

— Aoleu, ce ne facem, că ăsta nu se mai satură, se alarmă Musalo. V-am spus eu că e un duh.

— Păcat că nu mai e şi vaca roşcată. A luat-o locotenentul ăla, zise Makele cu ură.

Koro, grijuliu ca de obicei, îi făcu atenţi:

— Băgaţi de seamă, parcă vine una din femeile lui Tatane.

— Uite-o pe drum, hai să ţipăm.

— Fugi, Piki Iki, fugi, n-auzi? Fugi, că te prinde, strigau copiii.

Degeaba. Hipopotamul nici nu visa să-şi întrerupă prânzul.

— Fugi, că te prinde, strigau ei plesnind din palme şi dând din picioare.

Tot nimic.

— Daţi cu pietricele în el, comandă Koro.

Tot nimic. Piki Iki sugea în voie sub ploaia de pietricele, de parcă asta i-ar fi mărit şi mai mult pofta de mâncare.

— Mic, mic, dar pielea îi e groasă de nu simte nimic, îi lămuri Koro.

— Ce căutaţi aici, puşlamalelor? Se auzi o voce răstită de femeie.

— Gata, ne-a prins, murmură Areke înciudat.

Femeia de-abia văzu hipopotamul, că şi începu să ţipe în gura mare:

— Saada! Saada! Cum de nu vă e ruşine?

Copiii îşi plecară capetele şi bătură în retragere. Makele rămase însă locului, pândind ca nu cumva Iki să păţească vreun rău de la acest nou vrăjmaş.

— Pleacă de aici! Pleacă! Mânca-te-ar hienele, lighioană afurisită, încercă femeia să-l gonească pe Puiul Grăsuliu, dându-i ghionturi în coaste.

— Murrâî! Făcu Piki supărat.

— Fugi, lighioană, lovi-te-ar boala somnului, strigă ea, căutând zăpăcită un băţ ca să-l lovească.

Copiii o tuliră, făcându-se nevăzuţi printre copăceii din spatele ţarcului. Venea Tatane. Îl văzuse şi Makele, dar nu se îndura să-şi lase prietenul singur în gheara duşmanilor.

— Hai! Ce mai stai acolo? Îl chemă Koro de după gard.

— Dacă îl bate şi îl sperie? Spuse amărât Makele, nehotărât încă ce să facă.

— Hai, nu mai face pe viteazul. Ştim noi că eşti fricos, îl luă Areke peste picior.

— Ba am să stau aici. Na! Se încăpăţână Makele.

Tatane se uită mai întâi mirat la cele ce se petreceau. Nu-şi închipuia că un hipopotam ar putea să sugă vreodată la o vacă, dar apoi se înfurie grozav:

— Ce, femeie, ai înnebunit? Ni se prăpădeşte laptele şi tu stai şi caşti gura? Alungă-l odată!

— Păi, ce să fac eu? Uite, afurisiţii ăştia de copii l-au adus, zise ea arătând către Makele.

Lovindu-l cu un ciomag gros, Tatane reuşi să-l alunge pe Puiul Grăsuliu de la ugerul vacii. Avea o burtă rotundă gata să plesnească, dar tot mârâia nemulţumit că i s-a întrerupt suptul. Femeia îl alungă din ţarc, şi Iki se îndreptă încet, încet, pe cât îl lăsa burta prea plină, către râu.

Copiii şi puseră mâna pe el. Makele însă trebui să asculte dojana lui Tatane.

— Nu vă e ruşine… Vă bateţi joc de mine, om bătrân… Doar ştiţi că din laptele ăsta fac unt pentru albi, pentru boana 1 Briault. Spune-mi, ce o să duc mâine la Ksingia Vakida? Spune?

Makele lăsă capul în jos, ruşinat.

— O să se înfurie şi cine ştie ce o să-mi ceară în schimb. Mi-a mai luat o vacă drept amendă că am pornit vânătoarea fără învoirea lui. Că am zis eu atunci să nu ne avântăm aşa. Cu albii nu e de glumit. Acum tot satul îmi dă dreptate, dar când e să pornească ei la o vânătoare, nu mai ştiu de nimeni şi se iau după gura fratelui tău şi a lui Kateke. Ba de la o vreme ascultă tot de Iosu şi nu mai ştiu de frica stăpânului. Şi asta e rău. O să iasă un bucluc. Glasul bietului bătrân tremura de mâhnire şi mânie neputincioasă. Ce să mă fac acum? Ai noroc că ai rămas aici şi n-ai fugit cu ceilalţi. Altfel ai fi mâncat şi tu o bătaie zdravănă, aşa cum o să capete ei de la părinţii lor.

Dar bătaia nu l-ar fi speriat pe Makele, fiindcă Iosu era la mină, iar Azala, mama lui, nu-l lovea niciodată.

După asta, Makele alergă pe colină, unde păzitorii de capre se jucau veseli cu Puiul Grăsuliu.

— E supărat rău? Ce ţi-a spus? Tăbărâră ei cu întrebările.

— Că a mâncat untul lui boana locotenentul, le răspunse Makele.

— Lui locotenentul acela rău care l-a lovit pe Moke atunci când ai fost la leproşi? Întrebă Areke.

— Ăla; care să fie altul?

Nota 1. Boana – domn.

— Bravo, domnule Piki Iki, îl felicită Areke pe Puiul Grăsuliu, care se uita la ei cu ochii lui prostuţi.

— Eu, drept răsplată, am să te pup în bot, spuse Makele, luându-l de gât pe Iki. Acesta însă se trase înapoi, supărat. Nu înţelegea ce poate să mai fie şi asta. Mama lui îl lingea, aşa cum făcuse şi vaca. Asta îi plăcea. Dar Makele nu-i cunoştea gusturile.

Şi Puiul Grăsuliu rămase mai departe împreună cu micii lui stăpâni, spre marea lor fericire. Fericire scump plătită, pentru că le cerea întruna lapte. De câte ori n-au mâncat ei bătaie din pricină că furau lapte pentru el? Iar dacă nu-i dădeau, lucrurile ieşeau şi mai rău. Piki Iki nu ştia prea multe. Pornea în căutarea oalelor în care femeile puneau laptele la prins. Văzuse el că acestea se păstrau de obicei pe jos, în colibele nelocuite de oameni. Prindea clipa când toată lumea era furată de treburi şi uita de grija lui şi, tiptil, intra în coliba păstrătoare de bunătăţi. Pentru că avea botul prea mare ca să poată bea din oală, le da mai întâi un bobârnac cu nasul, le spărgea şi apoi bea frumuşel laptele de pe jos. Nu isprăvea nici pe jumătate o oală că se apuca de alta. Poc, o spărgea, bea niţel, şi alta la rând. Când veneau femeile să-şi ia laptele să-l dea bărbaţilor şi copiilor la cină, găseau băltoaca de lapte prefăcută jumătate în noroi şi un maldăr de cioburi.

Văzând năpasta asta, cei mari au vrut să-l gonească; dar orice i-ar fi făcut, el se întorcea ca să-şi ia porţia de lapte. Baba Djilanga se văicărea mai mult decât toţi:

— Saada! Saada! Ce duhuri rele ne-or fi trimis blestemul ăsta pe cap?

Când îl întâlnea pe Iki, ocolea de trei ori drumul, strănuta, tuşea, scuipa şi repeta întruna: „Duh spurcat, pleacă în pustiu.

Duh afurisit, pleacă în pustiu

Şi acolo să te mănânce melcii de viu.”

Auzise ea că în pustiu trăiesc un soi de melci de care se tem duhurile.

Duhul afurisit, crezând că-i vorbeşte ca să-l îmbie să vină după ea, ridica botul, o privea şi o urma alergând pe picioarele lui bondoace. Djilanga ţipa, neştiind unde să se ascundă mai repede. Gândindu-se că într-o zi duhul ar putea să-i facă cine ştie ce, se duse la Magondakue să-i ceară sfatul. Povăţuită de el, îi pregăti o capcană. Aşeză în mijlocul colibei ei două oale mari, pline cu lapte, în care puse nişte ierburi otrăvitoare, pe care însă uită să le fiarbă, şi se ascunse. Piki descoperi prânzul care i se pregătise şi bău laptele, ocolind ierburile care nu-i prea plăceau. Apoi plecă mârâind vesel şi mulţumit. A doua zi, când în burtica lui începură să se simtă semnele foamei, se îndreptă încet, încet, către coliba Djilangăi, pe care o găsi de data asta acasă. Baba începu să ţipe ca din gură de şarpe, ghemuindu-se în fundul colibei. Piki se apropie de ea şi-i ceru lapte, împingând-o uşor cu botul. Când veniră oamenii, o găsiră leşinată şi pe Iki dormind liniştit lângă ea.

Djilanga îi mai pregăti o capcană tot cu două oale cu lapte, însă vrăjit cu o bucăţică din pielea mamei lui. Îl aşteptă să intre în colibă, apoi, unindu-şi puterile cu încă două bătrâne, îl închise în colibă, astupând intrarea cu trei pietroaie mari. Puiul Grăsuliu stătu acolo toată ziua, dar noaptea îşi pierdu răbdarea. Cum nu mai avea pe unde ieşi, râmă sub unul din pereţi ca să-şi facă o gaură. Coliba fiind şi ea bătrână şi şubredă se surpă în întregime. Hipopotamul însă ieşi teafăr de sub bulgării de pământ şi de sub paie, ce e drept puţin cam ameţit şi speriat. Fiindu-i foame, se duse să-şi caute de mâncare. Nimeri tocmai bine în ţarcul vacilor lui Tatane, unde o găsi şi pe Djilanga dormind. După ce se ospătă, se duse lângă ea să se culce, arătându-şi astfel prietenia şi recunoştinţa, că doar unde da de ea, găsea şi de mâncare. Bătrâna trezi tot satul ţipând. Când se mai linişti,

se duse la cocioaba ei ca să se odihnească. Văzând câtă putere şi răutate poate să sălăşluiască într-un duh, alergă la Magondakue să-i ceară adăpost şi ocrotire. Într-adevăr, Piki Iki n-avea de ce să se arate pe la coliba lui Magondakue, care sta întotdeauna închisă şi mirosea a fum, nu a mâncare.

Nu numai Djilanga voia să-l alunge pe Iki din sat, ci şi Kateke şi alţii. Pe zi ce trecea, creştea şi mânca tot mai mult. Cum laptele era mai bun, nu mânca ierburi decât aşa, când îl răzbea foamea prea tare. Copiii însă îl iubeau. Cu cât făcea mai multe pozne, ei îl îndrăgeau mai tare şi-l apărau înfruntând orice pentru el. Totuşi Puiul Grăsuliu începu să-şi schimbe purtarea şi faţă de ei. De unde înainte se juca frumos, căutând parcă să fie pe placul lor, de la o vreme începu să fie morocănos şi să se repeadă aşa, din senin, la câte unul din ei. E drept că-l trântea numai la pământ, fără să-l calce în picioare. Cel mai rău a păţit-o, într-o zi, Tilipe, prâslea cetei lor, care venise de curând între ei. A păţit-o din pricina lui Mutembo. Acesta era furios că fratele lui nu mai voise să-l ţină la oraş şi-l trimisese acasă la Tatane, care l-a primit dându-i o bătaie zdravănă faţă de tot satul. Cum îl văzu pe Tilipe, începu să ţipe, dându-şi aere de şef:

— Tu eşti prea mic să intri în ceata mea. Pleacă, n-am nevoie de tine.

Koro îl puse la locul lui:

— Ba ceata nu este a ta, că eu sunt şef, iar eu îl primesc.

Mutembo nu se lăsă:

— O fi ceata a ta, dar eu nu mă joc cu maimuţe de-astea mici!

— Dă-i pace, sări ţâfnos Makele. Apoi adăugă, zâmbind şiret: E mic, dar când l-am lăsat cu fructele pe care le adunasem din pădure, nu le-a mâncat, deşi îi era foame. A răbdat până am venit toţi.

— Mare scofală, bombăni Mutembo. Eu în tot cazul n-am să-i port de grijă. Am altceva mai bun de făcut decât să fiu cu ochii în patru să nu-şi rupă lăbuţele sau gâtul.

— Lasă, ai grijă de gâtul şi lăbuţele tale. Tilipe n-are nevoie de ocrotire, se răţoi Makele la el.

Tilipe ascultase speriat cearta dintre băieţi şi, văzând că Makele îi ţinea partea, se duse la el şi-l luă de mână, zâmbindu-i cu recunoştinţă.

— De acum noi doi o să fim prietenii cei mai buni, nu-i aşa? Îi zise Makele.

— Da, cei mai buni prieteni, murmură Tilipe fericit.

Mutembo îi privea chiorâş, mijind ochii şi uneltind iar o răzbunare.

— Ia să lăsăm cearta şi să-l căutăm pe Iki, propuse Koro.

— Hai după el, după el, după el! Se avântară copiii şi după puţină căutare îl găsiră amărât şi plictisit, mestecând în silă nişte ierburi.

— Ooh! Oh! N-are băiatul lapte, îl giugiuli Makele. Hai să-i căutăm, că altfel stă morocănos toată ziua.

— Ba, deloc. Mai întâi să ne jucăm cu el, se împotrivi Mutembo.

— Nu, nu e bine să-l supărăm, spuse Musalo.

— Tu să taci din gură, fricosule, se răsti Mutembo. Şi decât să tot stai deoparte fără să faci nimic şi numai să te uiţi, mai bine du-te la cocioaba ta cu duhuri.

— Cam ai dreptate, dar vorbeşte şi tu mai frumos, spuse Koro. Musalo, de aci înainte să te joci ca toţi copiii, sau nu mai veni pe la noi. Cât despre Piki, acum nu putem să-i găsim lapte. Mamele noastre sunt în sat. Mai târziu când or pleca, o să luăm din toate oalele câte puţin şi o să-i dăm mâncăciosului ăstuia mofturos.

Se învoiră cu toţi şi-l duseră pe grăsun pe colină, ca să mai aibă grijă şi de capre, în vreme ce se vor juca. Dar grăsunul crescuse. Nu mai era Puiul

Grăsuliu şi se lăsa mai greu ademenit. Mai ales că oala goală pe care i-o arătau copiii ca să-l momească nu semăna deloc cu acelea în care se păstra laptele.

Mutembo luă comanda cu de la sine putere:

— O să ne jucăm de-a războiul. Ne împărţim în două triburi duşmane. Piki Iki e un trib care are bogăţii mari: are grădini cu banani şi cirezi întregi de vite.

— Şi mai are şi un hipopotam, râse Koro.

— Dacă vreţi să vă jucaţi aşa, bine, dacă nu, n-aveţi decât să plecaţi.

— Şi să te lăsăm cu hipopotamul nostru? Sări Areke cu gura.

— Cum, e hipopotamul vostru şi nu e şi al meu?

— Pentru că atunci când l-am prins, tu nu erai în sat. Te făcuseşi domn mare la oraş, îi răspunse Koro.

— Am fost la oraş! Na! Voi n-aţi fost niciunul!

— Sora mea a fost, se lăudă Tilipe, care mai prinsese curaj.

— Munanga, soră-ta, e o proastă. Vă face mâncare toată ziua pentru toţi.

Koro nu putu să rabde nedreptatea:

— Ce rău eşti, Mutembo. Munanga, deşi nu e decât o fetiţă, trebuie să muncească să-şi ţie frăţiorii ei.

— Păi, după bunica am muri de foame cu toţii, spuse Tilipe cu tristeţe.

Bunica lui era baba Djilanga. Areke le aminti însă de altceva.

— Iar ne certăm şi, uite, Piki Iki şi-a pierdut răbdarea.

Porniră jocul de-a războiul. Căutară lut alb şi roşu, îl vopsiră pe Iki şi se vopsiră şi pe ei. Făcură nişte scuturi din foi de banan, iar pe cel mai mare îl atârnară grăsunului. Săgeţile le ciopliră din trestie şi le aşezară în tolbe de frunze. Piki primi, bineînţeles, tolba lui, deşi nu se arătă deloc bucuros să se prefacă în arcaş. Dimpotrivă, de

unde stătuse până atunci cuminte, răbdând să fie vopsit, întors pe toate părţile şi lăsase să i se atârne fel de fel de zorzoane pe el, când începură să-l lovească cu săgeţile şi să ţipe în jurul lui strigăte războinice, se năpusti asupra lor cu o furie pe care n-o arătase niciodată până atunci. Copiii o luară la fugă care încotro, numai Tilipe căzu, fiindcă îl îmbrâncise Mutembo. Când să se ridice, hipopotamul îl ajunse din urmă, îl trânti pe jos şi începu să-l frământe în picioare. Noroc că Tilipe se rostogoli pe povârnişul colinei şi, între timp, Koro chemă copiii îndărăt de-l potoliră pe Grăsuliu. Tilipe nu era lovit prea tare, dar leşinase de spaimă. Neştiind ce să facă, îl duseră acasă, unde baba Djilanga îi primi cu blesteme şi văicăreli. Munanga, pricepută şi înţeleaptă, îl stropi pe frăţiorul ei cu apă, îl aduse în simţiri şi apoi îi obloji rănile cu grijă.

De la întâmplarea asta, copiii nu mai îndrăzniră să se joace cu Piki Iki. De altfel, şi el începuse să se înstrăineze. Nu mai stătea pe lângă ei ca altădată, ci îi plăcea să colinde singur pe malul râului sau să se bălăcească în apă. Se făcea tot mai morocănos, mai acru. Într-o vreme plecă departe pe râu. Copiii nici nu-i mai dădură de urmă. Kateke le spuse că se ostenesc degeaba:

— A început să iasă la iveală firea lui de fiară şi-şi caută prieteni printre cei de un neam cu el. Prietenia cu oamenii s-a sfârşit.

MOŞ ABU.

Cel mai întristat de plecarea lui Piki era Makele. Îl îndrăgise mult pe Iki. În amărăciunea lui se luă după Musalo, deşi ştia că Iosu s-ar fi supărat dacă afla că se ţine de vrăjitorie. Se apucă să cioplească chipul prietenului său. Cu toată truda lui nu-i ieşi decât un fel de lighioană care numai a hipopotam nu aducea, iar nepotul lui Magondakue îi spusese că trebuie să fie neapărat aievea lui Piki Iki, altfel nu se întoarce.

— De ce nu seamănă? Zicea Makele înciudat.

Koro, Areke şi Tilipe căutau să-l ajute cu sfaturile lor.

— Lighioana ta are capul prea mare, zicea Areke.

— I-ai făcut burta prea mică.

Tilipe, care o păţise, ştia şi el ceva:

— Avea nişte picioare butucănoase şi grele…

Cioplind mereu şi stricând ceea ce făcea, Makele reuşi să taie în lemn un fel de hipopotam. Însă tot nu se arătă mulţumit. Ar fi vrut să-i întreacă dintr-o dată şi pe Iosu, şi pe vrăjitor. Firea lui iute se arătă nerăbdătoare. Totuşi dorinţa vie de a face un lucru frumos îl învăţă să-şi înfrâneze pornirea sufletului şi să muncească cu râvnă. Deşi îl apuca adesea furia, Makele reîncepea în fiecare zi lucrul de la capăt. Trudea din greu, scrâşnind din dinţi. Trudea, deşi i-ar fi plăcut mai bine să se joace. Pe zi ce trecea, lemnul şi cuţitaşul se supuneau mai bine mâinilor lui. Fiecare copil se alese cu un hipopotam destul de asemănător cu cei adevăraţi, dar Piki Iki tot nu se arăta. Iosu fiind plecat, Makele începu să dea iar crezare credinţelor vrăjitoreşti pe care le auzea în sat. Sfătuindu-se cu Tilipe, hotărî să mai facă ceva ca să-l readucă pe prietenul lor Piki.

— Fă-i un fluier ca acela din pădure, îşi dădu părerea Tilipe.

— Nuuu! De acela nu ascultă nici furtuna.

— Piki Iki e ceva mai puţin decât o furtună, spuse Koro.

— A! Staţi, am găsit! Se înveseli Makele. Pigmeii îşi fac arcurile şi săgeţile din lemnul copacului de care şi-au frecat căprioarele coarnele. Astfel vânatul e vrăjit şi vine singur în calea săgeţilor. Piki al nostru se freca de copaci. Acum trebuie să ne aducem aminte de care anume.

— Ştiu eu! Ştiu eu! Sări Tilipe, bucuros că-şi poate ajuta prietenul. Când aruncam noi atunci cu săgeţile, el se freca de copacul acela, spuse el arătând un pom de pe colină. Pe urmă s-a repezit către noi şi…

Koro îşi aminti şi el:

— Are dreptate. Aşa a fost, dar cred că n-ar fi bine să-i facem arc şi săgeţi că, ştii, nici atunci nu i-au plăcut. Mai bine fluier.

— Sigur, fluier, hotărî Makele şi fără să piardă nici o clipă, tăie o bucată din copacul cu pricina şi se puse pe lucru.

În vremea asta, Koro văzu că pe drumul ce ducea către sat venea un moşneag.

— Cine o fi? Se-ntrebă el. Nu l-am văzut niciodată.

— Nici eu, zise Makele, care lăsase puţin lucrul. Hai să coborâm în drum, să vedem cine e.

Moşneagul păşea încet, luptându-se să-şi învingă bătrâneţea grea care-l apăsa şi-i gârbovea spinarea. Trupul descărnat, faţa brăzdată de zbârcituri adânci şi degetele noduroase, îl făceau să pară aidoma unui copac scorburos cu ramurile înnegrite şi dezgolite de frunze. Păşea încet, oprindu-se să răsufle la fiecare pas.

— Eu l-am văzut pe bătrânul acesta, dar nu ştiu unde, murmură Makele.

— Ajutaţi-mă, copii, se rugă bătrânul. Nu mai pot să merg. M-au părăsit puterile.

Avea un glas dulce, dar stins, istovit ca şi trupul, iar vorba îi era sugrumată parcă.

Copiii se repeziră să-l sprijine. De aproape, Makele îi văzu privirea blândă şi obosită a ochilor şi îşi aminti unde îl văzuse.

— La leprozerie, şopti el.

— Da, puiul moşului. De acolo viu. Merg şi merg, iar drumul tot nu se sfârşeşte. Credeam că am să mor înainte de a ajunge la capătul lui.

— Dar unde te duci? Îl întrebară copiii.

— Ehei, nu mă cunoaşteţi. Când am plecat de aici, părinţii voştri erau mititei ca voi. N-aveţi de unde să mă ştiţi. Staţi să mă odihnesc niţel. Pe urmă o să mergem mai departe.

Se aşezară pe marginea drumului. Bătrânul răsufla greoi, căznindu-se să tragă cât mai mult aer

în piept, de parcă se sufoca.

— Unde ai fost de atunci de când ai plecat? Îl întrebă Makele.

— Departe de aici. Departe, la o mină de aur. Acolo am lucrat toată viaţa. Cu mâinile astea am scos un munte de aur din măruntaiele pământului. I-am îmbogăţit pe doi albi. Ei duc o viaţă de huzur, iar eu colind drumurile ca un câine alungat cu pietre. Am muncit cu râvnă, din tot sufletul. Aşa e firea mea. Nu-mi place să fac lucrurile în silă, pe jumătate.

Moşneagul tuşea mereu şi se îneca. Tuşea şi scuipa sânge. Copiii îl ascultau atenţi, sorbindu-i cuvintele, iar el le povestea. Simţea nevoia să le spună ce avea pe inimă.

— Ne-am dus mulţi acolo, în locul acela blestemat. Eram tineri, plini de putere şi cu o dorinţă nestăvilită de a munci, de a face ceva bun şi frumos. Loveam pământul tare ca piatra cu târnăcoapele, îl fărâmiţam, îl căram cu roabele, apoi îl cerneam… Şi toate le făceam cântând. Nu ştiam că odată cu fiecare răsuflare, cu fiecare gură de aer, ne sorbeam moartea. Sorbeam pământul de aur care ni se lipea de plămâni şi ne rodea încetul cu încetul viaţa noastră. Vedeţi voi ce greu răsuflu? Nici nu ştiţi ce greu mă apasă pe dinăuntru. E aurul greu. Aurul pe care l-am smuls din mijlocul pământului să li-l dau lor. Râdeam şi cântam la început, dar când am văzut că mulţi dintre noi pier, că stăpânii noştri pe care îi iubeam ne răsplătesc încrederea şi truda cu înjurături, cu lovituri de bice şi cu umilinţă, am început să fiu altul. Am început să-i urăsc. Apoi, când am văzut cum îi prind cu poliţia pe cei care încercau să fugă, cum îi puneau să muncească cu grumazul sugrumat în lanţuri, fără să le dea nici un ban, cum stăteau ca de piatră când un om venea să-i roage să-i dea drumul până în satul lui pentru că femeia sau copilul îi erau pe moarte, i-am urât şi mai mult. Ne dădeau să mâncăm fasole putrezită şi carne cu viermi. Toate

acestea ni le vindeau pe bani grei şi, la sfârşitul unui an de muncă îngrozitoare, când credeam că o să ne putem odihni oasele frânte de trudă, eram datori faţă de societate. Şi chinul începea de la capăt. An de an. Nimeni nu putea să scape din puşcăria aceea blestemată. Ne păzeau ca pe hoţi cu poliţişti înşiruiţi de-a lungul gardului de sârmă ghimpată. La început voiam şi eu să fug, pe urmă să mă fi alungat cu pietre şi n-aş mai fi plecat. Aveam de plătit ce-ndurasem eu şi tovarăşii mei de muncă. Simţeam că-mi plesneşte sufletul în mine de atâta ură cât adunasem într-însul. Am început să-i strâng pe flăcăi în jurul meu, să le vorbesc. Şi n-a fost zi în care să nu ne împotrivim stăpânilor. Flăcăii mă ascultau. Albii s-au speriat. Au mai adus poliţişti, au adus alţi muncitori. Zadarnic. Noi am rămas neclintiţi, uniţi ca o pădure de liane. Au vrut să facă nişte dobitoace din noi, dar n-au reuşit.

Bătrânul se opri. Îşi închise ochii. Era obosit, dar pe faţă i se citea liniştea şi mulţumirea.

— Şi acum cum e la mina aceea? Întrebă Koro.

— Tot aşa… Locul meu l-a luat un tânăr din satul nostru. Îl cheamă Iosu.

— Iosu! Spuse Makele tresărind.

— Da. Îl cunoaşteţi, nu-i aşa?

— E fratele lui Makele, strigară copiii.

— Da? Iosu e încă şi mai puternic decât am fost eu în tinereţea mea. Omul acesta e o flacără care arde tot ce e nedrept în calea lui.

— Dar la leprozerie de ce ai fost? Nu ai răni ca leproşii, întrebă Koro.

— M-au trimis nătărăii ăia ca să scape de mine, râse bătrânul. Aveam o boală care s-ar fi tămăduit la spital, dar costa bani şi biata societate n-avea, săraca de ea. Cum eram bătrân şi nu mai puteam să muncesc ca înainte, m-au zvârlit ca pe un gunoi la leprozerie. M-a vindecat Maurice, un agent sanitar alb, prieten de-al meu.

— Şi pe Moke l-a îngrijit, adăugă Makele.

— Da, l-a îngrijit bine. Acum nu-i mai curge puroi din ochi, dar vederea lui a pierdut-o pentru totdeauna. Acum l-a dus Maurice la oraş la nişte muncitori ca să înveţe o meserie, şi o să aibă din ce trăi.

— Ce bun e Maurice, parcă nici nu e alb, zise Makele.

— Răutatea nu e pe culori. Ea stă aici, în sufletul omului şi întotdeauna cei răi şi pungaşi se îmbogăţesc şi huzuresc pe spinarea altora.

Moşneagul se sculă şi porni către sat, ajutat de copii. Când îl văzură, femeile începură să strige de bucurie.

— Moş Abu! Moş Abu! Bine că te-ai întors…

De acum bătrânul putea să se odihnească liniştit. Fiecare om din sat îşi rupea cu dragă inimă din bucatele puţine pe care le avea, pentru că socotea ca o mare cinste să-l aibă oaspete la masă. Makele rămase pe lângă moş Abu. Nu-i mai ardea să cioplească fluierul.

Piki Iki se întoarse pe neaşteptate. Copiii îl înconjurară cu toată dragostea lor, uitând purtarea lui urâtă de când cu jocul de-a războiul.

— Vedeţi, băgaţi de seamă. Acum trebuie că s-a sălbăticit de-a binelea, şi dacă-l apucă furia nu mai scăpaţi voi aşa uşor, le spuse Kateke, privindu-l bănuitor.

Piki Iki însă stătea cuminte. După felul cum se uita la copii, cu ochii lui mici, părea mai degrabă că-i e teamă de ceva şi că e tare amărât.

— Iki Piki! Piki Iki! Prietenul meu drag, eşti bosumflat. Ce s-a întâmplat? Îl întrebă Makele mângâindu-l pe bot.

— Ptiu, ce mare a crescut lighioana! Se miră Tatane. Când l-am prins era cât un căţel şi acum ia uite la el. E aproape un hipopotam în toată firea. Apoi adăugă, amenințându-i pe copii cu degetul: Din laptele meu a crescut haimanaua asta!

— Acum că s-a întors după atâta amar de vreme, nu-i dai şi lui un pic de lapte? Se rugă Makele.

Tatane îl privi bănuitor.

— Şi cât e picul ăla? O gustărică de vreo patruzeci, cincizeci de oale?

— Nu! Numai o oală, se rugară copiii. Cât să-şi aducă aminte.

— Îşi aduce aminte şi pe urmă tăbărăşte noaptea pe vacile mele. Acum e mare cât ele, poate să mi le şi omoare.

— Păi, uite-l, stă cuminte, spuse Koro.

Makele începu să se milogească.

— Dă-i lapte. Noi n-avem decât de capră şi nu-i place. Cel puţin dacă-i dăm o singură oală să fie bun, aşa cum îi place lui.

Tatane se înduplecă şi-i aduse laptele într-un vas cu gura largă. Piki se apucă să bea fără nici un chef. Parcă ar fi spus: „Eu nu mai sunt de băut lapte acum. Dar beau să vă fac voia.” Bău puţin, apoi porni încet, încet, prin sat.

— Kateke.

— Spuse Tatane.

— Ar trebui să prindem dihania asta şi s-o tăiem. L-am hrănit, l-am îngrăşat, s-au jucat şi copiii cu el, acum nu mai e bun de altceva.

— Cum? Să-l omorâm pe Piki Iki?

— Dar de ce? Ce a făcut?

— Cum să-l omorâm? Se năpustiră copiii îngroziţi.

— Nu se poate, mai bine mă tăiaţi pe mine! Ţipă Makele.

— Ei, na, c-ai zis-o. Credeam că ţi-a crescut şi mintea odată cu trupul, dar văd că m-am înşelat. De ce vreţi să mai ţinem fiara asta pe lângă noi?

— Dar n-o să mai stea, o să plece, spuseră copiii în cor.

Kateke, văzând mâhnirea lor, îi şopti lui Tatane:

— Lasă acum. Vedem noi altă dată. Hai la treburi…

Şi plecară.

Copiii alergară cu lacrimi în ochi după Piki Iki.

— Trebuie să pleci, vor să te taie, îi spunea Makele hipopotamului, ca şi cum el ar fi înţeles.

— Piki Iki, hai cu noi! Hai la râu, îl ademeni Koro.

Piki mai zăbovi puţin, apoi se îndreptă singur către râu. Ceata mergea după el, abia ţinându-şi plânsul.

— Iki, eu nu mai sunt supărat, îl asigură Tilipe. Mai vino din când în când, dar vezi, fereşte-te să nu te vadă Tatane.

— Uite, ţi-am făcut şi hipopotami mici, îi arătă Makele ce cioplise.

Piki Iki se lăsă mângâiat, mai stătu puţin, apoi plecă în sus pe firul apei, de unde coborâse cu câţiva ani în urmă.

— De acum n-o să se mai întoarcă niciodată, zise Makele gata să izbucnească în plâns. Dar şi el crescuse şi nu se cădea să mai plângă.

Se înnoptase de-a binelea. Era frig. În sat îl găsiră pe moş Abu ghemuit lângă focul din pragul colibei lui.

Bătrânul se mai înzdrăvenise şi nu mai tuşea aşa de tare.

— A plecat? Îi întrebă el.

Copiii dădură din cap în semn că da.

— Parcă v-aţi fi înmormântat un frate, aşa mutre aveţi. Ia şedeţi lângă foc, să mai vorbim niţel, îi îmbie moşneagul.

— Poate dacă-i făceai fluierul acela vrăjit, nu-i mai da prin gând lui Tatane să-l omoare, spuse Tilipe către Makele.

— Degeaba. Ce, tu crezi că a plecat pentru că a înţeles ce gând are Tatane cu el?

— Fă-i unul de aci înainte, insistă Tilipe. Poate se întoarce şi e ferit şi de gândul lui Tatane.

— Ce tot vorbiţi acolo? Îi luă la rost moş Abu. Se poate, băieţi mari şi să credeţi în prostii? Credeţi că un hipopotam nu are altceva mai bun de făcut decât să asculte de un fluier?

Tilipe dădu din cap în semn că nu mai încape nici o îndoială.

— Bunica mea a zis că ascultă.

— Ooo! Baba Djilanga crede în poveşti din astea. Şi ce o să se mai bucure când nu l-o mai vedea aici pe duhul cel rău, râse moşul. Ea e bătrână, n-are decât să creadă în vrăji, dar voi e păcat să pierdeţi timpul cu fleacuri. Makele, ia spune-mi, Iosu crede?

— Nu! Răspunse el categoric.

— Păi, atunci tu ca cine vrei să fii? Ca Iosu sau ca baba Djilanga? De bună seamă ca baba Djilanga, altfel nu ai fi făcut lighioana aia din lemn. Mai ales că nici n-ai făcut-o bine.

— Cum, nu e bine? Întrebă Makele jignit. Doar e mai frumos decât cel făcut de Magondakue.

— Eei, vrăjitorul nu ciopleşte de dragul frumosului, ci doar ca să zăpăcească oamenii de cap. Dar tu să te uiţi bine la ce vrei să ciopleşti şi apoi să-l faci ca şi cum ar fi viu. Hipopotamul ăsta nici nu merge, nici nu stă, blând nu e, dar nici înfuriat.

— Să ştii că de aceea era amărât Piki Iki, se grăbi să-i amintească Tilipe.

Moş Abu îl privi lung şi-l mustră:

— Ce ţi-am spus, gânganie mică? Vezi cum mă superi? Ei, ca să vă iasă năzbâtiile astea din cap, ar trebui să învăţaţi. Să citiţi din cărţi lucruri adevărate.

— Dar nu ştim să citim.

— Spuse Koro.

— Şi n-avem unde să învăţăm.

— Unde? Uite, chiar aici lângă foc se poate învăţa, răspunse moş Abu. Acum douăzeci de ani eu eram gata bătrân şi prăpădit, dar a venit la mină un flăcău cam aşa ca Iosu. Acela mi-a spus ce minunat e să ştii carte. Că un om, cât de amărât o fi el, dacă ştie citi şi socoti face cât doi oameni. Un om neînvăţat e ca un copac neroditor. Ţine umbră şi atât. Flăcăul acela ne-a mai spus că stăpânii

noştri albi vor ca noi să nu ştim carte. Să nu ştim nimic. Să stăm aşa ca dobitoacele. Altminteri le e mult mai greu să ne stăpânească şi să se îmbogăţească de pe urma noastră. Aşa s-a făcut că ne-am apucat să învăţăm să citim şi să scriem toţi câţi eram în baraca noastră. În fiecare seară ne întorceam de acolo, din fundul minei, istoviţi, cu mâinile tremurânde de trudă şi nemâncare, cu trupul zgâriat de stânci şi cu pleoapele grele de nesomn. Şi totuşi ne aşezam toţi, uite aşa, în jurul unui foc şi învăţam, învăţam până noaptea târziu. Şi ce greu a fost… Mai ales pentru cei bătrâni, cum eram eu. Dar într-o zi flăcăul acela, singurul care ştia carte dintre noi şi care era învăţătorul nostru, a murit. A căzut un bolovan greu peste el şi l-a strivit. Îl iubeam toţi nespus de mult şi i-am cinstit amintirea învăţând mai departe. N-a fost uşor. Nu mai era cine să ne înveţe. Deci ne trebuia o carte. Am strâns fiecare ban cu ban, tăindu-ne zilnic din porţia de mâncare şi muncind cât pentru doi. Bănuţii îi îngropam la piciorul unui pat, ca nu cumva să-i găsească supraveghetorul şi să ni-i ia. Când am strâns atâţi câţi aflasem că ar costa o carte kitabu 1 de care aveam nevoie, ne-am adunat, ne-am sfătuit şi s-a hotărât ca eu să fug la oraş s-o cumpăr. La oraş m-am oprit în faţa primei prăvălii în care se vindeau cărţi. Înăuntru nu intrau decât oameni bogaţi şi graşi, nu prăpădiţi ca mine. M-am plimbat multă vreme prin faţa prăvăliei, neîndrăznind să intru. Mai era pe acolo şi un copil alb, zdrenţăros ca vai de el. Am vrut să-l rog să-mi cumpere cartea, însă nici asta n-am îndrăznit. Era alb. În fine, nu ştiu cum mi-am luat inima în dinţi şi am intrat.

Nota 1. Kitabu – abecedar.

Albul care vindea cărţile s-a înroşit odată la faţă şi a început să strige la mine: – „Ieşi afară! Ieşi afară! N-am bani pentru cerşetori.” – „Nu, am zis eu. Am venit să cumpăr o carte Kitabu”. – „O carte? O carte?Mă întreba el de parcă aş fi zis cine

ştie ce şi a izbucnit în hohote de râs: Ha! Ha! Ha! Ce-ţi trebuie ţie carte? Eşti negru. Nu ţi-ai văzut mutra în oglindă?" Atunci m-am încăpăţânat şi eu: – „Domnule, poftiţi banii, vă rog daţi-mi cartea Kitabu". – „Aaa, nemernicul, nemernicul! Ţipa albul. O obrăznicie aşa de mare n-am mai pomenit. Daţi-l afară, daţi-l afară", zbiera el de i se umflaseră vinele de la gât. Un servitor a venit şi m-a îmbrâncit, trântindu-mă pe jos în faţa prăvăliei. Mi-am întors capul să mă uit la albul care striga şi m-am pomenit că-mi aruncă în faţă toţi bănuţii pe care-i adunaserăm zeci de oameni prin atâta trudă.

Puştiul acela zdrenţăros, pe care nu îndrăznisem să-l rog, s-a apropiat de mine, m-a ajutat să-mi culeg banii şi mi-a spus cu glas blând: – „Lasă, mă duc eu să-ţi cumpăr cartea". Dar nu mai găseam toţi banii. Zdrenţărosul s-a căutat prin buzunare şi cu multă greutate a găsit câţiva bănuţi. – „Acum ajunge", a zis el. M-am uitat în prăvălie să văd ce se întâmplă. Albul l-a măsurat din cap până în picioare, i-a luat banii şi a azvârlit cartea pe jos. – „Na! Ia-o! Ştiu că o iei pentru dobitocul acela negru". Şi pe micul meu prieten alb îl dispreţuia, pentru că era zdrenţăros şi pentru că făcuse un bine unui negru. De atunci am rămas prieteni.

— Cine e? Noi nu-l cunoaştem, spuse Koro.

— Nu. Numai Makele îl ştie. E Maurice, agentul sanitar. Acela care m-a vindecat pe mine şi pe Moke. El e puştiul meu drag.

Bătrânul tăcu. Un timp se auzi numai ţârâitul îndepărtat al greierilor.

— Moş Abu.

— Se rugă Koro.

— Învaţă-ne pe noi să scriem şi să socotim.

— Vreţi voi asta?

— Da! Da! Da! Răspunseră copiii.

— Bine. Cartea kitabu a lui Maurice vă va lumina şi pe voi. Uite-o, spuse bătrânul, scoţând din desagă o carte veche şi roasă.

Era noaptea târziu. Stelele licăreau pe cer ca şi cum şi acolo ar fi fost colibe şi cineva ar fi aprins focuri în pragurile lor. Copiii furaţi de povestirile lui moş Abu uitaseră de frig şi de somn. Mai zăboviră însă multă vreme şi se sfătuiră. De a doua zi avea să înceapă o viaţă nouă pentru ei. Aveau să înveţe carte.

Într-o dimineaţă, pe când Makele cioplea cu sârg la chipul unei căprioare pe care o văzuse adăpându-se la râu, iar ceilalţi copii învârteau bostonul în care se pusese laptele pentru făcut unt, veni Tilipe alergând într-un suflet.

— Şi tu ce mai vrei? Se oţărî Mutembo la el.

— Nu vreau nimic. Mă duc şi eu la oraş, îi spuse el, făcându-i în necaz.

— Te duci la oraş? Cum? Ce fel? Unde? Se năpustiră copiii cu întrebările.

— Nu chiar la oraş, dar aproape de oraş. Mă duc la un domn mare, mare de tot.

— Care o mai fi şi ăla? Întrebă Mutembo cu nepăsare prefăcută în glas.

— La locotenentul cela, şef peste toţi poliţaii. Intru servitor la copilul lui care e bolnav de friguri, se făli Tilipe.

Makele avea însă altă părere.

— Nu te duce acolo. Îi aşa de rău, că cine ştie ce o să-ţi facă.

— Păi, am să stau cu copilul lui, care are o grămadă de jucării. Tata mi-a spus că femeia domnului locotenent e o albă grasă, grasă de tot. Mănâncă într-o zi cât mâncăm într-o săptămână noi toţi: eu, cu bunica, cu Munanga, cu Macia, cu Sita, cu Kabingi, cu Unieme cu tot.

— Se laudă, zise Mutembo, invidios.

— Nu se laudă. Au atâta mâncare în casa lor, că nu ar încăpea în tot satul dacă ar aduce-o aici.

— Huiu! Unde ar fi s-o aducă… I-am face noi loc în burţile noastre, zise Mutembo, lingându-se pe buze.

Makele se mai înduplecă:

— Bine, du-te! Dar eu îţi spun că e un om rău. Are să te bată!

— Lasă să mă bată. Iar eu am să mănânc, an să mănânc toată ziua şi n-o să mai alerg după capre. Pe deasupra, o să-mi dea şi bani, şi tăticu o să-mi cumpere un cuţitaş ca al tău.

Tilipe nu-şi mai găsea locul toată ziua de bucurie.

— Şi am să mănânc, şi am să mănânc întruna, se lăuda eL.

Ceilalţi înghiţeau în sec. Îi durea pântecele de foame, mai ales că nu se prinsese nimic în capcană şi nu mâncaseră decât câteva fructe acre.

A doua zi, Tilipe plecă împreună cu Moze, tatăl lui, la casa domnului locotenent Briault. Copilul privea fermecat la frumuseţile ce le vedea în jurul său.

— Ooo! Ce casă frumoasă şi ce grădină şi ce flori frumoase! Se minuna el întruna.

Când îl duseră în camera micului alb, rămase de-a dreptul uluit de ceea ce i se arăta în faţa ochilor. Erau aşa de multe jucării acolo, atât de felurite, încât nu ştia la ce să se uite mai întâi. Noul său stăpân avea girafe, pantere, hipopotami ca Piki Iki, elefanţi, crocodili, apoi fel de fel de maşini şi, în afară de toate astea, mai avea un papagal viu, o maimuţă mică, ce se plimba prin casă şi un cimpanzeu mare, legat în curte. Ce mai, micul alb era un şef mare, stăpân al unei întregi împărăţii. Vrăjit de cele ce vedea, Tilipe uită de frica ce-l cuprinsese la început şi se apropie de hipopotamul care-l privea cu nişte ochi de mărgele.

— Ăsta e Piki Iki, zise el.

Dar stăpânul său îl sfredeli cu o privire plină de răutate şi-i dete să înţeleagă următoarele:

— Să nu pui laba ta neagră şi murdară pe vreuna din jucăriile mele, că te împuşc. Eşti servitorul meu şi pot să fac ce vreau cu tine.

Tilipe rămase pe loc, zăpăcit. „Va să zică avea dreptate Makele”, gândi el, privind plin de amărăciune jucăriile.

Apoi au început chinurile. Grozav îi plăcea băiatului alb să-l chinuiască pe Tilipe, care era şi mai mic decât el.

— Uite, vezi ce de jucării frumoase am? Îţi plac? Tu n-ai să ai niciodată aşa ceva, pentru că eşti negru!

— Ba cu banii pe care o să-i ia tata pentru că stau cu dumneavoastră o să-mi cumpere un cuţitaş frumos, cu care am să cioplesc singur jucării de astea.

— Ba n-o să-ţi cumpere, fiindcă tatăl meu n-o să vă dea nici un ban.

— Atunci n-am să mai viu.

— Ba ai să vii, că altfel îl dă afară pe Moze şi o să crăpaţi de foame voi toţi, negri puturoşi.

Tilipe tăcu mâhnit. Îşi aduse aminte că îi era foame şi dacă pleca, începeau iar chinurile de până atunci. „O să mănânc pe săturate şi are să fie bine", gândi el. Dar când servitorii aduseră mâncăruri multe pentru fiul locotenentului, acesta observă cu câtă lăcomie se uita Tilipe, şi nu numai că nu-i dădu nimic, ci chiar porunci să fie lăsat toată ziua nemâncat.

— Ha! Ha! Ha! Să vedem ce-ai să faci? Acum adu papagalul lângă patul meu şi necăjeşte-l.

Tilipe se supuse. Pasărea se înfurie şi începu să-i zbiere ce-l învăţaseră stăpânii:

— Negru cărpănos! Prostule! Tâmpitule!

Copilul alb rânjea şi bătea din palme de plăcere, aţâţând mereu pasărea:

— Zi-i! Zi-i! Zi-i tot aşa!

Tilipe, nemaiputând să rabde, izbucni în plâns. Auzindu-l, Moze alergă repede să-l liniştească.

— Dacă plângi, o să ne dea afară pe amândoi şi acasă ştii că n-avem ce mânca. Noi doi suntem singurii bărbaţi în familie şi trebuie să câştigăm bani. Când o să crească Unieme, ne va ajuta şi el. Ce-ar zice Munanga dacă ne-am întoarce fără nimic şi i-am cere pe deasupra şi de mâncare?

Uite, ţine bucăţica asta de pâine. Mănânc-o repede, să nu te vadă.

Tilipe o înghiţi pe nerăsuflate.

— Mâine o să-ţi dea şi ţie o grămadă de bunătăţi. Să nu mai plângi. Azi e greu, însă …mâine. Mâine o să fie mai uşor, îl încurajă tatăl lui, mângâindu-l pe cap.

Tilipe ascultă rugămintea tatălui său şi se întoarse la stăpân, pregătit să îndure toate chinurile.

Către seară, domnişorul alb ceru să i se aducă maimuţica poreclită „Jaguarul". Maimuţa îl primi cu multă duşmănie pe Tilipe. În primul rând, aşa din senin, i se repezi la gât şi-i smulse hipopotamul de lemn ce i-l dăruise Makele, zvârlindu-l cât colo. Tilipe se repezi să-l caute sub pat pe unde nimerise, dar copilul alb nu-l lăsă şi ţipă mâniat:

— Necăjeşte! Necăjeşte maimuţa, că te dau afară. De ce crezi că te plătesc?

Maimuţa începu să zbiere şi ea, ţopăind pe loc înfuriată, trăgând mereu de zgarda cu care era legată. Lui Tilipe îi era teamă să se apropie. Ştia că atunci când o maimuţă dă semne că nu te poate suferi, cel mai bun lucru de făcut e să pleci cât mai departe de ea. Stăpânul însă îi striga întruna, împingându-l cu un băţ:

— Necăjeşte-o, ce stai?

Papagalul îi striga: „Prostule! Tâmpitule!", maimuţa zbiera de-i asurzea urechile, încât Tilipe se zăpăci şi fără să-şi dea seama o trase de coadă. În aceeaşi clipă, ea i se repezi ca un fulger drept în cap şi-l muşcă adânc în obraz.

A doua zi, Moze îl duse pe Tilipe la locotenentul Briault. I se umflase tot capul în partea muşcată şi ochiul stâng abia putea să-l deschidă. Ofiţerul nici nu se uită la copil. Spuse, dând nepăsător din umăr:

— Aaa, îi trece. N-are nevoie de nimic.

— Nu trece, boana. Muşcătura de maimuţă e veninoasă ca cea a şarpelui. Din ea copilul poate să moară.

Văzând că insistă, locotenentul se înfurie dintr-o dată, aprinzându-se la faţă.

— Şi ce ai vrea să-ţi fac? Ţipă el. Crezi că te plătesc ca să vii să-mi urli aici? Du-te şi munceşte, că te dau afară! Marş de aici!

Moze plecă amărât, trăgându-l pe Tilipe după el.

— Mă doare, tăticule, mă doare, scâncea copilul.

— Ştiu, băiatul tatei. Ce vrei, la noi vin toate nenorocirile. Rabdă şi tu, că aşa e viaţa.

Lui Tilipe îi era din ce în ce mai rău. Avea fierbinţeli. În aceeaşi zi veni doctorul să-l vadă pe fiul locotenentului. Moze alergă într-un suflet la el şi-l rugă să se uite puţin şi la Tilipe. Îl rugă cu atâta căldură, încât pe servitoarele care erau de faţă le podidi plânsul.

— Fie-vă milă! Vă rog numai uitaţi-vă la el! Vă rog! E singurul meu băiat mai mare, spunea Moze ţinându-se după alb.

Doctorul nu vru nici măcar să se oprească să-l asculte.

— Nu! În nici un caz. Eu îngrijesc numai albi. Pentru voi, indigenii, există doctori speciali. Apelaţi la aceia.

— Unde să găsesc un astfel de doctor? Spuneţi-mi dumneavoastră. Îmi moare copilul. Vraciul din satul nostru nu poate să-l vindece şi copilul a fost muşcat pe când îl slujea pe fiul lui akida Briault. Dar, vă rog, ascultaţi-mă cel puţin…

Moze, înnebunit de nenorocirea ce se abătuse asupra lui, se trezi ridicând vocea la alb. Când îşi dădu seama ce făcuse, era prea târziu. Locotenentul Briault apăruse în pragul uşii.

— Cum? Domnule doctor, vă rog iertaţi-mă că s-a întâmplat aşa ceva. Îl dau afară numaidecât şi o să pun să-l biciuiască imediat pe acest animal sălbatic înrăit.

— Chiar te rog. Ia măsuri. Trebuiesc puşi la respect, dragul meu, altfel cine ştie unde ajungem!

Şi doctorul făcu un gest cu mâna, care vrea să însemne şi revoltă, şi dezgust totodată.

Moze fu biciuit pe spinare până căzu în nesimţire. Tilipe, ameţit de durere şi de fierbinţeli, udă faţa şi rănile tatălui său, Plecară apoi amândoi spre cocioaba lor, unde se cuibărise mizeria şi nenorocirea.

— Biata Munanga, de acum n-o să mai aibă ce să ne mai dea de mâncare, suspină Moze. O să vină poliţiştii să ne ia tot meiul şi păsările, pentru că nu mai avem de unde lua bani pentru impozite.

Copiii nu-l lăsară singur pe Tilipe.

— Mergem la oraş să-l căutăm pe boana Maurice, spuse Makele. El îl face sănătos cu o singură înţepătură.

A doua zi, întreaga ceată porni împreună cu Moze. Mutembo, care se arătase atât de rău până atunci, îşi schimbă purtarea pe neaşteptate:

— Eu sunt cel mai mare şi mai voinic dintre toţi. Îl voi duce pe Tilipe în spinare, pentru că tatăl lui are răni şi nu poate.

Pe drum, Tilipe se simţi mai bine. Durerile conteniseră şi fierbinţeala scăzuse. Totuşi, faţa i se umfla mereu, de nici nu mai putea să râdă. Ajunseră la oraş seara târziu. Îl căutară pe Maurice la spitalul albilor unde lucra ca infirmier, drept pedeapsă pentru că îngrijise leproşii. O călugăriţă le spuse că e plecat. Se duseră la periferia oraşului, la mină, să-l caute pe Iosu. Îi opri poliţistul care păzea la Intrare. Îl rugară cu toţii în cor să-l cheme pe Iosu sau pe Diara, dar omul legii nu se lăsă înduplecat de glăscioarele copiilor. Ei erau siguri că Iosu ştie unde l-ar putea găsi pe Maurice. Acum se spulberă şi nădejdea asta.

Se duseră la spitalul negrilor. Aci totul era pustiu, ferestrele întunecate şi porţile zăvorâte.

— Haidem îndărăt la spitalul albilor, spuse Moze, din ce în ce mai abătut.

La ferestruica din poarta spitalului ieşi tot călugăriţa albă cu mătăniile la gât şi cu boneta pe cap.

— Dumnezeul meu! Ce dobitoci! Nu puteţi înţelege că infirmierul acela e plecat în alt oraş?

— Şi când se întoarce? Întrebă Mutembo, cu o voce pe care călugăriţa o socoti obraznică.

— Peste două săptămâni, răspunse ea cu răutate.

— Uitaţi, băiatul ăsta mic a fost muşcat de o maimuţă, vorbi Koro. Vă rugăm frumos, uitaţi-vă la el, şi spuneţi-ne ce să-i facem.

— Nu pot, răspunse călugăriţa înţepată.

— Uitaţi-vă măcar pe ferestruică, o mai rugă Makele.

— Nu se poate. Noi aici nu îngrijim decât albi; duceţi-vă la spitalul vostru.

— E închis, spuseră copiii în cor.

— Pe mine asta nu mă priveşte, se mai răsti ea şi trânti ferestruica.

Noaptea o petrecură ghemuiţi pe trotuar în faţa unei prăvălii pline de bunătăţi. Le era foame şi nu aveau nici un ban, dar nu se plânse nimeni. Dimineaţa plecară spre satul lor. Baba Djilanga îl obloji pe Tilipe cu tot felul de ierburi, legându-i capul. Şi fiindcă puştiul nu putea să doarmă astfel, îl luară sus pe colină ca să-l mai înveselească.

Caprele răbdaseră de foame toată ziua şi simţind că apusul soarelui, vremea când trebuie să intre în ţarc, e aproape, mâncau de zor. Nemulţumite cu iarba pe care o găseau, se căţărau tot mai sus, sărind din stâncă în stâncă. Copiii alergau să le oprească, dar ele nu ascultau defel, vroind parcă să se răzbune pentru că le ţinuseră închise prea multă vreme.

Sus, în vârful stâncilor, e drept că era mai frumos. Makele, care-l dusese în cârcă pe Tilipe, îl aşeză binişor pe un pietroi şi începu să-i povestească despre gândăcelul care-şi croia anevoie drum prin iarbă.

— Unde-i sunt femeia şi copiii? Întrebă Tilipe.

— În vreo găurică, pe aci pe sub pământ, îl lămuri Makele. Hai să-l urmărim, să vedem unde intră!

Gândăcelul înainta, luptându-se cu pietricelele şi cu firele de iarbă.

— Pentru el toate astea sunt piedici grozave, spuse Makele. Iarba e o pădure uriaşă ca aceea de palmieri, şi pietricelele sunt nişte stânci mari, greu de trecut.

— Uite că intră într-o găurică, tresări Tilipe.

Makele luă un beţigaş şi scormoni pământul în jur, până ce dădu de nişte găuri mici şi rotunde, legate între ele prin fel de fel de cărărui întortocheate.

În găurelele rotunde se mişcau nişte bulgăraşi Cafenii.

— Astea sunt ouăle lui? Întrebă Tilipe.

— Nu! Sunt puii. Nu vezi, au picioare.

— Şi nevasta unde e?

Makele mai scormoni pământul şi găsi al doilea gândac, care începu să zbârnâie, frecându-şi aripile mâniat.

— Uite-o! S-a supărat că i-am stricat coliba, râse Makele.

— Fă-mi un gândac înfuriat, ceru Tilipe.

Prietenul lui luă un cocoloş de pământ, îi crestă aripioare şi apoi îi făcu mustăţi şi picioruşe din paie.

— Dar ăsta nu e înfuriat, mormăi Tilipe.

— Văd şi eu că nu e.

— Trebuie să-i faci aripile ridicate şi mustăţile zbârlite.

Makele luă o bucată de lemn şi făcu întocmai.

— Vezi, acum seamănă.

— Păi, tu te pricepi mai bine ca mine! Când te-oi face bine, am să-ţi dau cuţitaşul meu şi ai să ciopleşti şi tu.

Makele îi mai arătă o lăcustă mare care ţopăia printre ierburi, un gândac care pândea ceva mişcându-şi antenele, două furnici care se luptau cărând o fărâmă dintr-un fruct şi tot soiul de gângănii.

— Vezi ce multe sunt şi încă sub pământ, câte mai mişună hrănindu-şi puii, clădindu-şi colibe, adunând hrană! În râuri sunt alte gângănii şi peşti care înoată cu puişorii după ei.

— Mie-mi plac păsărelele, zise Tilipe. Nu ştiu de ce unele îşi fac cuibul în scorburi, altele în vârful copacilor, unele zboară sus, sus în înaltul cerului, iar altele chiar pe deasupra apei? De ce o lighioană stă în apă, alta se târăşte sub pământ şi alta zboară? Întrebă Tilipe.

— Nici eu nu ştiu. Moş Abu spune că în cărţi scrie de ce trăiesc aşa vietăţile şi nu altfel. Când o să ştim să citim, o să aflăm şi noi.

De sus, din înaltul stâncilor, se vedea tot ţinutul până hăt departe. Soarele poleia luciul apelor, râul părea un şarpe cu solzi de aur, satele cu colibele acoperite de paie păreau grămăjoare de arici, iar arborii de pâine nişte vrăjitori răi, înveşmântaţi ca pentru carnaval.

O pasăre ciripi veselă pe o rămurică şi îşi luă zborul, alunecând lin, ca o pirogă, pe apa străvezie a văzduhului. Jos, la poalele colinelor, susura un pârâiaş. La el se adăpa o turmă de căprioare sălbatice. Beau grăbite, speriate, deşi căpriorul stătea de strajă, pândind cu grijă dacă se apropie vreun duşman.

— Ce de lucruri minunate! Mai frumoase chiar decât jucăriile copilului alb, spuse Tilipe.

— Da! Toate acestea sunt o împărăţie pe care ţi-o dau ţie. Tu ai să fii stăpân peste toate gâzele, păsările, peştişorii care vieţuiesc pe toată întinderea asta. De aici, până acolo, departe, în zare, spuse Makele arătând cu braţele larg desfăcute ţinutul ce se desfăşura la picioarele dealului.

— Dar astea nu sunt ale copilului alb?

— Nu, nu sunt, spuse hotărât Makele.

— De ce nu sunt?

— Aşa. Pentru că nu se poate să fie ale lui.

Tilipe îl crezu şi-i mulţumi sărutându-l pe obraz.

Deodată se auzi un glas strigând:

— Oooo! Oo! Hai că au nimerit caprele în grădinile de legume.

Makele îl luă pe Tilipe în cârcă şi coborî iute într-acolo. Când ajunseră, îi pufni râsul văzând cum ţopăie caprele printre aracii de fasole.

— Afurisitele! Nu ştiam de ce se tot uitau la noi. Ne pândeau să vadă când nu mai suntem cu ochii la ele, ca să se repeadă încoace, spuse Koro jumătate râzând, jumătate supărat.

Caprele începură să se caţere iar sus pe ţancuri.

Koro şi Mutembo îl ajunseră din urmă pe ţap, care era de fapt capul răutăţilor, şi îi traseră fiecare câte o palmă peste bot. Ţapul socoti aceasta drept o chemare la război şi se proţăpi pe picioarele dindărăt. Copiii însă îi întoarseră spatele şi porniră în jos spre drum, de unde se vedea venind moş Abu şi Kateke, vânătorul. Ţapul se luă tiptil după ei, iar caprele după ţap.

— Ei, mai ştiţi, copii, ce v-am învăţat? Îi întrebă moş Abu.

În fiecare seară se adunau la poalele colinei şi acolo, la lumina focului, învăţau să facă semnele pe care li le arăta bătrânul lor dascăl.

— Eu mă duc să pregătesc cina, zise Kateke.

Vânătorul învăţa laolaltă cu ei. În seara aceea vânase o căprioară, pe care se apucă s-o pregătească. Tăie carnea în felii subţiri, încinse nişte lespezi late de piatră într-un foc viu şi aşeză cu grijă carnea pe ele. În curând se răspândi un miros tare îmbietor pentru burticile goale ale copiilor.

În vremea asta, Koro, cel mai silitor dintre toţi, luă cartea, se aşeză pe un bolovan şi începu să silabisească cuvintele scrise acolo. Ţapul nu uitase de palma primită şi-l urmărise mereu. Văzându-l cum tot da din cap în timp ce citea, socoti aceasta drept a doua chemare la luptă. Nemaiputând să rabde, se repezi şi cu o lovitură măiastră îl răsturnă pe Koro cu carte cu tot. Pe urmă, văzând că după

toate astea Koro se vaietă în loc să se ia la trântă, plecă dezamăgit spre sat, cu turma după el. Era şi timpul, că soarele sta gata să apună. Ţapul se arăta uneori foarte înţelept.

După ce râseră pe săturate de păţania lui Koro, se aşezară la masă şi se ospătară din belşug din carnea de căprioară. Tilipe nu mai putea să mănânce. Îl prinsese iar fierbinţeala. Makele îl luă în braţe, îl mângâie şi apoi se aşternură pe învăţătură. Moş Abu venea la fiecare şi, luându-i mâna dreaptă într-a lui, îi arăta cum să zgârie cu beţigaşul pe nisip litera pe care o învăţau.

— Mai târziu, când o să cunoaşteţi toate literele, vom strânge bani să luăm creioane şi caiete. Însă acelea sunt scumpe şi nu se cade să le stricăm de pe acum, spuse bătrânul.

Cel mai repede învăţa Koro şi era tare bun la socoteli. Aproape că ajunsese să socotească tot atât de repede ca şi învăţătorul lor. Makele, în schimb, era tare la zăpăceală.

— Uită-te aici, îl îndemnă moş Abu, arătându-i cartea pe care o ţinea la mijloc, astfel ca să vadă toţi. Makele stătu atent câtva timp, apoi auzi ţârâind o gâză şi foşnind ceva printre ierburi. Se întoarse să se uite.

— Lasă cuţitaşul, ai să ciopleşti pe urmă elefantul ăla, îl muştrului moş Abu.

Makele însă nu putea să se despartă nici de elefant, nici de cuţitaş. Ba îi micşora o ureche, ba îi scurta coada, ba îl strica de tot şi începea de la capăt pe o altă bucată de lemn.

— Ai să mă omori cu lighioanele tale, se văietă bătrânul. Lasă-le odată şi uită-te la litere, că n-ai să înveţi niciodată să citeşti.

— Am găsit cum trebuie să fac ca să pară furios. Îi cioplesc trompa ridicată, ca şi cum ar vrea să apuce ceva şi să trântească la pământ, răspunse Makele.

Bătrânul tot nu se lăsă înduplecat.

— Stai locului şi învaţă. Acum nu-ţi pasă, dar când ai să fii mare şi or să te înşele toţi, ai să mă blestemi că nu te-am bătut şi nu te-am silit să înveţi. Zăpăcitule! Să-ţi fie ruşine! Într-o zi o să te duci şi tu la mină şi o să-ţi dea o hârtie pe care să-ţi pui degetul. Tu ai să-l pui ca un prost şi în loc de un an de muncă ai să faci şase şi cu plata pe jumătate că, de, aşa păţeşte cine nu poate să citească pe ce pune degetul. O să te înşele toţi şi bine o să-ţi facă, îl ocărî moş Abu.

Makele ascultă umilit, cu capul plecat.

— Eu nu vreau să muncesc la mina albilor, spuse el deodată.

— Dar ce ai vrea?

— Să mă fac vraci ca Maurice, sau ca doctorul acela alb.

— Şi eu vreau tot aşa, murmură Tilipe. Vreau să învăţ să vindec oamenii bolnavi şi pe copiii muşcaţi de maimuţe, că tare rău doare.

— Nu mai spuneţi. Bine, Tilipe, tu să te faci vraci, dar tu, Makele, poţi să mergi la o şcoală mare unde învaţă tinerii să cioplească din lemn, din piatră şi din bronz fel de fel de chipuri, că doar la asta văd că te trage inima mai mult.

— Eu.

— Zise Mutembo.

— Am văzut la oraş pe unul de-i zice „inginer”. Acela stătea doar şi poruncea: „Aici să faceţi aşa, colo aşa, dincolo altfel”. Avea o geantă plină de cărţi şi caiete, pe care tot însemna cu fel de fel de creioane. Toată lumea asculta de cuvântul lui. Ce mult mi-ar place să fiu şi eu „inginer” ca domnul acela…

— Păi, ca să fii inginer trebuie să fii un foarte bun socotitor. Cam aşa cum ar fi Koro, dacă ar merge la şcolile mari unde umblă inginerii. Dar tu nu prea te împaci cu socotelile, spuse moş Abu.

— De aci înainte am să număr şi am să socotesc toată ziua. O să vedeţi, o să-l întrec pe Koro.

— N-ai decât. Eu nu vreau să mă fac inginer.

— Zise Koro.

— Ci învăţător ca moş Abu.

— Eu am să fiu şi învăţător, şi vraci, şi inginer, se lăudă ca de obicei Areke.

— Ai uitat ceva: şi măscărici, râse Koro de el.

Moş Abu îi luă apărarea, pasămite:

— Lăsaţi băiatul! Dacă el vrea să fie „nimic”!

— Cum nimic? A zis învăţător, vraci, inginer…

— Da, am înţeles, dar când un om face prea multe dintr-o dată, face ca pisica ce se învârte după coada ei.

Copiii râdeau plini de veselie de şotia lui moş Abu.

— Ei, dar tu, Musalo, nu spui nimic?

— Nu pot să spun.

— Cum vine asta?

— Poate m-aş face şi eu ceva, dar bunicul Magondakue nu mă lasă. Zice că sunt urmaşul lui şi trebuie să fiu vrăjitor.

— Dar tu ai vrea? Îl iscodi mai departe bătrânul.

— Nu.

— Ba o să se facă, că-l bate bunicul lui, strigară copiii.

— Spune, Musalo, te bate bunicul? Întrebă moş Abu.

— În fiecare zi…

— Când a aflat că înveţi cu noi s-a supărat?

— M-a bătut încă şi mai rău.

— Bine, rabdă. Strânge dinţii şi rabdă. În acelaşi timp hotărăşte ce vrei să te faci. Când ai să ştii, vino şi spune-ne şi nouă.

Musalo tăcu privindu-l în ochi pe bătrân.

— Şi voi, băieţi, când v-aţi pus în gând toate astea ce le-aţi spus astă-seară?

— De mult, de când ai început să ne înveţi, răspunse Koro.

— Uite cum o să facem. Mai întâi terminaţi ce-aţi început. Când o să ştiţi să citiţi şi să socotiţi bine, mergeţi şi munciţi, strângeţi bani mulţi şi apoi vă duceţi la şcolile mari de care aveţi nevoie ca să

deveniţi doctori, ingineri, învăţători, iar tu, Makele, sculptor, adică artistul care ciopleşte chipuri.

— Uuuu! Minunat! Izbucni Makele. O să muncim, o să învăţăm, o să facem orice.

— Da, sigur, o să muncim, o să învăţăm, strigară şi ceilalţi copii, bătând din palme de bucurie.

Pe feţele lor se citea o fericire neţărmurită. Numai zâmbetul lui moş Abu era plin de amărăciune.

— Bieţii copii, murmură el încet.

Makele, în bucuria lui, se repezi la Tilipe să-l ia în braţe ca să se joace, dar se opri deodată speriat.

— Tată Abu! Tilipe nu ştiu ce bolboroseşte. Zice că a răsărit soarele… Şi nu visează, ţine ochii deschişi.

— Vai, arde ca focul! Spuse Koro, luându-l pe băiat din braţele lui Makele.

— Dogoreşte soarele, hai să stăm la umbră, murmură Tilipe.

— Trezeşte-te, nu mai vorbi aşa, se rugă Makele, mângâindu-l uşor pe frunte.

Moş Abu îl privea înduioşat.

— Se chinuieşte, sărmanul de el, şi noi nu ştim ce să-i facem. Bunică-sa l-a oblojit, însă mai rău i-a făcut. Să-l ducem la Munanga. Ea e pricepută şi cu mâna ei uşoară de fetiţă o să-i mai alunge durerile. Cine ştie, poate mâine dimineaţă o să fie bine. Nu ştiţi, la început i-a fost mai rău, îl durea, avea fierbinţeli, apoi parcă-i mai trecuse. Aşa e cu muşcăturile astea! Te chinuieşti, te chinuieşti, şi pe urmă te faci bine dintr-o dată.

Dimineaţa, însă, când copiii se duseră să-l ia pe Tilipe sus pe colină, Tilipe nu mai era. Trupul lui mititel şi firav zăcea rece, fără viaţă, în coliba întunecoasă şi umedă. Munanga îl privea cu ochii pierduţi, secaţi de lacrimi.

— Şi ieri s-a bucurat atât de mult când i-am dăruit împărăţia gâzelor şi a peştişorilor… Murmură Makele. Lacrimile îi şiroiau pe obraji,

dar el nu mai voia să le oprească. Pierduse pe primul lui prieten, pe Tilipe.

În mormântul mic şi rotund, lângă trupul neînsufleţit, copiii au pus ouă de păsările şi fructe de pâine.

— A răbdat atâta de foame.

— Spuse Koro.

— Să aibă măcar acum ceva.

Makele i-a aşezat jucăriile dragi: gâza înfuriată, elefantul cu trompa ridicată şi un Piki Iki mic. De acum Tilipe nu se va mai juca niciodată cu ei…

Nu mult după aceea veni în sat Mufala, vătaful de pe plantaţiile de bumbac. Mufala era o namilă de om, înrăit la suflet şi plin de viclenie.

— Bani n-aveţi, de muncit nu vreţi să munciţi şi nici impozitele nu le plătiţi, spuse el hârâind din gâtlej.

— Cine nu munceşte? Tună supărat Tatane. Nu ţi-e ruşine să minţi aşa faţă de un bătrân?

— Păi, Mufala de când e slugă la albi se poartă tot ca ei, îl luă în râs Kateke.

Vătaful se mânie şi începu să ţipe cu vocea lui hârâită:

— Eu nu sunt slugă. Sunt funcţionar, şi nici Mufala nu-mi mai zice, ci domnul Roudolph. Asta puteai s-o afli până acum, tu care cutreieri pădurea după vânat ca un sălbatic.

— Mai bine sălbatic, decât „funcţionar” ca tine, i-o întoarse Kateke.

— Eu n-am venit să-mi pierd vremea stând de vorbă cu nişte hiene leproase ca voi. Să-mi daţi copiii mai mari la plantaţie. Le dau simbrie şi de mâncare.

— Cum îţi baţi joc de noi, răspunse Tatane. Ne înjuri ca şi cum ţi-am fi datori cu ceva. N-avea grijă, că ţi-o plătim noi. Cât despre simbria şi mâncarea pe care o daţi voi la plantaţie, mai bine n-ai pomeni. Cu banii ce-i ia un copil pe săptămână, nu cumperi nici o oală de făină de mei.

— Tocmai de aceea vă oprim banii la impozite, rânji Mufala.

Sătenii se învoiră totuşi să-şi dea copiii. Sărăcia îi încolţise din toate părţile şi nu ştiau nici ei cum s-o mai scoată la capăt. Când se duseră însă pe colină unde era ceata de păzitori de capre, Mufala nu-i alese decât pe Koro, Mutembo şi Musalo.

— Ceilalţi sunt pricăjiţi ca nişte pui de câine înfometaţi. N-am ce face cu ei, hotărî vătaful.

— Iar ne înjuri, se mânie Tatane. Slugă fără ruşine, care-ţi vinzi neamul şi-ţi faci de râs strămoşii pocindu-ţi numele. Hai, şterge-o iute până nu-ţi fărâm ţeasta cu ciomagul ca la hoţi. Slugă vândută!

Roudolph vru să ţipe, dar se răzgândi când văzu ochii bătrânului arzând de ură şi furie.

Cu o seară înainte de plecarea celor trei băieţi, moş Abu îi strânse pe toţi la coliba lui şi le spuse:

— V-am învăţat tot ce am aflat şi eu în viaţa mea de om obidit. Mai mult nu ştiu. De acum, luptaţi-vă singuri să aflaţi adevăratul rost al lucrurilor. V-am minţit atunci când v-am spus că veţi merge la şcoli. V-am minţit ca să puteţi învăţa cu mai multă tragere de inimă. Poate unul din voi tot o să reuşească şi ar fi destul. Avem nevoie de atâta lumină, că şi o singură picătură am sorbi-o cu sete. Oamenii trebuie să afle adevărul. Luptaţi-vă să-l aflaţi, pentru ca apoi să-l spuneţi şi la alţii. Fiţi dârji! Nu vă lăsaţi înfrânţi niciodată!

Copiii îl priveau pe bătrân, care arăta slab şi ros de boală ca un lemn scorburos şi totuşi puternic. Viaţa lăsase urme adânci pe trupul lui, precum lasă vântul şi ploile pe coama unui munte despădurit. Şi totuşi muntele rămăsese neclintit în măreţia şi puterea lui.

Koro, Mutembo şi Musalo plecară departe, la plantaţiile unde fuseseră angajaţi. Moş Abu le ură de sus, de pe colină:

— Drum bun şi o viaţă aprigă, furtunoasă, plină de greutăţi pe care să le învingeţi. Drum bun! Să

nu-l uitaţi pe moş Abu şi nici ce v-a învăţat el.

— Ya salamu! Ya salamu! 1 răspunseră băieţii. N-o să uităm nimic şi o să facem ce-am hotărât în seara aceea.

Bătrânul privea drumul ce şerpuia printre sate şi ogoare, pierzându-se departe către fortul militar. Fortul militar Ksingia Vakida, unde stăteau stăpânitorii înarmaţi cu puşti şi cu gloanţe. Oare reuşi-vor ei, Koro, Mutembo şi Musalo, Makele şi Areke să-şi înfăptuiască visurile?

Şi Makele se întrebă unde îi va duce drumul acela ce se deschidea în faţa prietenilor lui. Dar nu vedea altceva decât verdele gingaş al grânelor şi argintul viu al apelor. Sus, pe un pisc, se înălţa îndrăzneţ un palmier tânăr. Frunzele lui foşneau încet sub adierea vântului, murmurând parcă un cântec de bucurie închinat soarelui şi vieţii.

— Eu sunt ca palmierul acela, şopti Makele. Voi munci, voi lupta şi voi face ceva negrăit de frumos. Sângele îi clocotea cu putere în vine şi în el creşteau puteri neştiute. Hohotind plin de fericire, se aruncă în braţele bătrânului său învăţător:

— Moş Abu, cât de minunate sunt toate, şi râurile, şi pădurea, şi soarele, şi… Dar se opri.

Jos la poalele muntelui se înălţa o moviliţă de pământ proaspăt răscolit. Mormântul lui Tilipe. Şi el voise să fie vraci, iubise florile şi gângăniile, dar a murit.

Nota 1. Ya salamu – salut către un om mai vârstnic sau mai de vază.

Faţa lui Makele se înnoură. Îşi luă cuţitaşul şi, tăcut, începu să cioplească. La început nici nu ştia ce vrea să facă, dar pe Încetul, bucata de lemn luă chipul unei păsărele ce se aruncă îndrăzneaţă în zbor. Aripile-i erau întinse de parcă ar fi ţâşnit în văzduh. Felul însă cum ţinea căpşorul arăta că i-ar fi teamă de ceva, că e îngrijorată.

Makele fu ales căpetenia cetei păzitorilor de capre. Fiindcă nu mai era Mutembo să-i sperie cu

poruncile şi pumnii lui, veniseră în ceată încă trei puşti, destul de răsăriţi ca să ocupe funcţia de paznici ai caprelor. Makele îi primi şi-i puse numaidecât să-i caute lemn tare pentru ciopliturile lui. Noii veniţi se arătau având firi foarte deosebite. Unieme, fratele mai mic al lui Tilipe, era veşnic informat de tot ce se petrece în sat, în pădure, pe colină, pretutindeni. Ştia când mamele lor pleacă la câmp şi pot să-şi facă de cap în voie. Ştia când se învârteşte untul şi când poţi să bei laptele rămas, cum se frig lăcustele bune de mâncat şi câte şi mai câte.

În schimb, Tucu nu ştia mai nimic. Deşi era copilul iscusitului Kateke, se temea şi de umbra frunzelor ce tremurau sub adierea catifelată a vântului. Nu ţi-ar fi pus mâna pe o gânganie să-l fi legat şi de copacul cu furnici veninoase! Mereu tresărea şi ţipa: „Vaai, leopardul! Vai, leul!” – deşi nu văzuse niciodată aşa ceva.

Diara cel mic când se apuca să dea cu pumnişorii îi punea pe fugă şi pe Tucu şi pe Unieme. Îl porecliră „Diara cel mic” sau „Diara bătăuşul”, ca să se deosebească de fratele lui, care purta acelaşi nume, dar era flăcău în toată firea şi avea cu totul alte purtări.

Makele îi îndrăgi aşa cum erau şi se apucă să le arate să scrie şi să citească, deşi moş Abu îi spusese să-i lase în pace pentru că sunt prea mici. De fapt, îi era greu să-i strângă pe toţi la un loc, mai ales pe Unieme, care o pornea mereu razna ca să descopere cine ştie ce. Într-adevăr, odată găsi ceva neaşteptat.

Soarele mai strălucea încă pe cer, însă caprele nu mai voiau nici să pască, nici să mai stea pe colină. Ţapul care îl răsturnase pe Koro o porni spre sat cu turma după el, fără să mai dea ascultare nici ţipetelor, nici ciomegelor.

— Iar au înnebunit caprele.

— Zise Makele.

— Deşi le-am adus din vreme la păscut şi n-aveau de ce să se bosumfle.

— Dacă nu vor să pască, hai după ele să le închidem în ţarc, spuse Areke, bucuros că scapă de treabă.

Makele, zărindu-l pe Unieme că în loc să coboare urca pe altă colină, strigă la el:

— Unde te mai duci? Haide în sat să închidem caprele!

— Duceţi-vă că vin acum. Numai să văd ceva, răspunse acesta.

Ceata plecă. Unieme o apucă pe o cărăruie ce trecea printr-o pădurice şi ducea spre vârful celei mai înalte coline. Merse o bucată bună de drum şi tocmai se pregătea să se întoarcă fiindcă soarele era aproape de scăpătat, când zări la câţiva paşi de el două animale mari, cafenii.

— Ce-or fi ăştia? Câini sălbatici? Huu! Or să moară toţi de necaz când le-oi spune ce am văzut.

Animalele îl priveau nepăsătoare şi plictisite. Unul şedea pe marginea drumului, aşezat câineşte pe coadă, iar celălalt, care sta încă prin frunziş, avea o coamă mare, stufoasă şi ţinea capul în sus plin de mândrie. În timp ce Unieme se uita ameţit de curiozitate, fiarele porniră mai departe spre vârful dealului. Băiatul rămase pe loc privind în urma lor, dar în cap îi străfulgeră un gând.

— Sunt lei, şopti el cu glasul sugrumat şi cu ochii holbaţi de spaimă.

Fugi înapoi mai iute decât o girafă, sărind peste tufe, peste ierburi, peste pietroaie, până când, în fine, cu răsuflarea tăiată, ajunse la marginea satului, unde o întâlmi pe baba Djilamga.

— Leeii! Leeii! Zbieră el îngrozit.

Bătrâna, la început, nu pricepu ce vrea să spună, dar pe urmă se puse să alerge şi ea după el prin sat şi să ţipe: „Leeii! Leeii!”

Areke îi opri din fuga lor nebună.

— Ce tot strigaţi! Care lei?

— Sus pe colină, spuse Unieme, gâfâind.

— Ei, aş! Te lauzi. Parcă ştii tu cum arată un leu?

— Avea coamă, mustăţi şi sta pe o coadă zbârlită, bâlbâi Unieme.

— Vezi-ţi de treabă, spuse Areke, umflându-şi pieptul şi dând capul pe spate în semn de dispreţ.

Cei mari, însă, văzând teama vitelor care nu mai stăteau locului şi mugeau şi behăiau speriate, luară mai în serios spusele lui Unieme. Tatane povăţui oamenii cum să-şi închidă caprele în locuri ferite şi el făcu la fel cu cele două vaci pe care le avea.

În vremea asta, sus, în vârful celei mai înalte coline, păşea purtându-şi semeţ coama bogată, leul, stăpânul şi duşmanul cel mai aprig al tuturor animalelor. Cu o privire sigură şi mândră, el cerceta de pe înălţimea pe care se urcase toată câmpia ce se desfăşura până departe, dincolo de pădure. Vedea satele şi forfota oamenilor care se trudeau să-şi ascundă vitele. Vedea acolo unde se îngrămădea prada mai bogată. Vedea fuga plină de groază a căprioarelor din marginea pădurii şi neliniştea maimuţelor ce se căţărau spre vârful copacilor. Alături de el sta liniştită leoaica, ciulindu-şi din când în când urechile.

Soarele coborî la apus, însângerând pentru o clipă cu vâlvătaia lui undele râului. Apoi se aşternu deodată blana neagră de umbre a întunericului. Începea vremea vânătoarei. Leul îşi zbârli coama, ridicându-şi privirea încruntată. Ochii îi sclipeau în noapte plini de ameninţare. Din pieptul lui puternic scoase un răget surd, ca bubuitura unui tunet îndepărtat. Leoaica îi răspunse.

Omm! Omm! Se auzea din ce în ce mai tare răgetul lor. De pretutindeni izbucniră zbieretele animalelor îngrozite, behăitul plângăreţ al caprelor, mugetul jalnic al vitelor, ţipătul ascuţit al maimuţelor.

Oommm! Se auzi de data asta tunând puternic şi plin de furie răgetul sălbatic al leilor. O linişte de moarte cuprinse toată firea. De pe vârful colinei păşiră domol, cu pas catifelat şi sigur, cele două

fiare. Se îndreptară încet, fără nici o grabă, spre aşezările oamenilor. Ocoliră satul lui Unieme, înconjurat de un brâu lat de focuri mari care arătau că oamenii vegheau treji dinăuntrul colibelor, şi se opriră într-un alt sat, unde oamenii fuseseră mai puţin prevăzători şi n-aprinseseră focurile de apărare. Printr-o săritură frumoasă, leul trecu un gard înalt cât doi oameni. Leoaica îl aşteptă supusă. După câteva clipe, stăpânul ei sări înapoi prin acelaşi loc, purtând în gură şi în ghearele lui un viţel. Căzu, împreună cu prada care se mai zbătea, chiar în faţa ei, împroşcând-o cu bulgări de pământ. Porniră amândoi spre pădure, ţinând vietatea amorţită de groază. Lângă gardul înalt cât doi oameni se vedea o groapă largă şi adâncă.

Era tot ce-i rămăsese gospodarului de pe urma viţelului pe care îl avusese.

MARELE MISINGA 1 ALB.

Un kitale 2 a mers din sat în sat şi a strâns oamenii care să ceară la Ksingia Vakida învoirea pentru vânătoare. În fruntea lor l-au aşezat pe moş Abu, pentru că acesta muncise patruzeci de ani în slujba albilor şi le cunoştea mai bine firea. În urma aleşilor care trebuiau să vorbească venea mulţimea de gură cască de prin sate. Trimişii satelor se înţeleseseră între ei să fie respectuoşi şi să ceară cu multă cuviinţă ceea ce le trebuia. Dar cum ajunseră în faţa postului militar se ciocniră de patrula de poliţai negri ce străjuia zi şi noapte fortul. Cei mai mulţi dintre poliţai erau aleşi dintr-un trib de la miazănoapte. Oamenii satelor de pe malul lui Mijinga fuseseră prădaţi şi hăituiţi odinioară într-o mulţime de războaie fără nici o noimă de către acest trib din Kibula 3. Cum fiii vechiului trib vrăjmaş îi prădau şi astăzi, apăraţi De haina poliţienească, ura oamenilor se păstrase, mai mult, se înteţise.

— Nu-l chemăm pe misinga locotenent, spuseră poliţaii.

— Şi de ce, mă rog? Întrebă moş Abu, cu o voce plină de ameninţare.

— N-aţi plătit impozitele. Faceţi-vă mai întâi datoria faţă de stăpân şi pe urmă veniţi să-i cereţi ocrotire, spuse mai marele poliţailor, frecându-şi una de alta tălpile goale.

— Care stăpân? Ce, crezi că suntem muieri şi ne-au vândut părinţii lui misinga al tău? Se oţărî moş Abu.

Poliţaiul se burzului.

— Stai, scoică bătrână, că încarc puşca acum şi-ţi ţăndăresc carapacea zbârcită, dacă mai trăncăneşti.

Cineva din mulţime îi strigă:

— Nu mai schelălăi, câine pribeag, ia vezi câţi suntem. De sărim pe voi, vă facem ciorbă pentru amiaz'. Tot scriu albii în ziarele lor că mâncăm oameni, cel puţin să le mâncăm slugile, să vedem ce gust au.

— De mâncat nu-i putem mânca că-s şerpi veninoşi, dar să-i hăcuim puţin, asta se poate, spuse moş Abu.

— Staaţi… Staaţi… Oameni buni, îi domoli Tatane, văzând ce întorsătură Iau lucrurile. Staţi, să ne scăpăm mai întâi de leu, şi pe urmă ne răfuim şi cu ei!

Tocmai atunci veni şi Briault cu maşina. Oamenii îl înconjurară din toate părţile. Poliţiştii se străduiau zadarnic să-i croiască drum şi să-l scape de mulţimea întărâtată.

— Daţi-ne învoirea!

— Daţi-ne cât nu ne-a mâncat toate vitişoarele.

— Şi fără tărăgăneală!

Oamenii vorbeau toţi deodată, îmbrâncindu-se şi certându-se între ei.

Unii o luau razna cu gura, alţii căutau să-i domolească şi să-l lase numai pe moş Abu să vorbească. Locotenentul, care se pierdea întotdeauna când vedea mai mulţi negri strânşi laolaltă, se simţea ca o muscă deasupra unei oale cu apă fiartă.

— Nu ştiu… Nu pot… Staţi liniştiţi, că poate pleacă leul, bâiguia el.

— Ce să plece! Spuse cineva. Acum o să tăbărască şi pe vitele dumneavoastră, că tot aveţi mai multe.

— Mai ştii, s-ar putea să vă aleagă chiar pe dumneavoastră, zise moş Abu.

— Care e ăla? Cine a îndrăznit? Se înfurie deodată ofiţerul.

— Să nu-ndrăznească leul, că eu de unul singur nu pot să vă fac nimic, vorbi aceeaşi voce.

La ţipătul locotenentului, poliţaii îşi încărcară puştile şi oamenii se domoliră ca prin minune, lăsându-l pe alb să treacă. Tatane ieşi din mulţime şi, ploconindu-se în faţa locotenentului, îi ceru aprobarea pe un glas de milogeală:

— Mare „misinga”, sunteţi părintele nostru. Daţi-ne învoirea şi scăpaţi-ne de urgia fiarelor…

— Bine, am să văd, răspunse acesta, devenind mai autoritar.

— Păi, noi stăm şi aşteptăm, zise moş Abu. Rândul trecut am rămas fără mei şi ne-aţi luat şi o vacă drept amendă.

— Trebuie să-i întreb pe superiorii mei. Nu pot să hotărăsc imediat, mormăi ofiţerul, urcând treptele. Cu o mână nervoasă smuci clanţa şi trânti uşa după el.

— Nu trebuia să-l lăsaţi. O să stăm şi o să aşteptăm acum ca proştii până se îmbată el înăuntru cu whisky, zise moş Abu.

— Păi, nu era să-l ţinem de mână, spuse cineva.

— Nu de mână, ci de beregată, i-o întoarse mâniat bătrânul.

Din fort ieşi Muvura, poliţaiul băştinaş din satul lor, cel care le strângea impozitele:

Risipiţi-vă! Ţipă el. La amiaz' aveţi răspunsul. Acum, hait! Marş!

— Ba nu plecăm, strigară oamenii.

— Risipiţi-vă, că trag!

— Păi, nu-ţi facem nimic. Te şi păzim. Dacă vin leii, îl înhaţă pe vreunul dintre noi în loc să te ia pe tine. Stăm aici şi aşteptăm răspunsul, spuse hotărât moş Abu.

Ceilalţi soldaţi încercară şi ei să-i alunge, dar nu reuşiră. Oamenii rămaseră să aştepte în văpaia dogoritoare a soarelui. Şi aşteptară stând neclintiţi în faţa fortului până în miezul zilei. Poliţaii veneau, se duceau încoace şi încolo, dar nimeni nu le arunca nici măcar o privire, ca şi cum ar fi fost nişte bolovani ce stăteau acolo de când lumea. Muvura aflase de la locotenent răspunsul ce trebuia dat oamenilor, dar nu vru să le spună nimic.

— Lua-i-ar dracu de câini, lasă-i să aştepte, spuse el soldaţilor. Azi dimineaţă au ridicat glasurile împotriva mea. Le-o plătesc!

Un soldat mormăi cu voce sfioasă:

— Poate au şi ei treburi şi…

— Păi, tocmai de aia îi ţin aici. Dacă nu le-ar face nici un rău, nu i-aş ţine. Omul te ştie de frică numai atunci când îi faci la tot pasul câte o şicană. Altfel uită şi-şi ia nasul la purtare. Allah il Allah, nu sunt eu un şef mare, că ştii cum i-aş ţine? Cu sângele îngheţat în vine, cum stă maimuţa când aşteaptă să se repeadă pitonul la ea s-o sugrume.

Sătenii plecară unul câte unul pe la treburile lor. Se gândeau s-o scoată singuri la capăt şi chiar începură să se adune pentru a ţine sfat, când o limuzină luxoasă claxonă cu glas cântat şi zburătăci toate orătăniile de pe uliţă. Copiii care alergară buluc după ea văzură că adusese doi misinga albi şi graşi. Nu mult după aceea, Tatane şi Kateke fură chemaţi la akida Briault. Trebuia să le răspundă domnilor noi veniţi la câteva întrebări.

— Unde se află fiarele care v-au atacat? Întrebă domnul Martin.

— Nu ştim, boana, răspunse Tatane. Poate în pădure. Poate sus pe vreo colină urmăreşte pe unde

se ascunde vânatul; cam aşa obişnuieşte leul să facă pe vreme de seară.

— Aaa! Cum se poate una ca asta? Se revoltă domnul Martin, scoţându-şi ochelarii de pe nas.

— Domnule director, oamenii aceştia n-au de unde să ştie unde stau leii, spuse Van Degen, celălalt alb nou venit.

— Nu, dragul meu. Nu se admite aşa ceva. Păi, sălbaticii ăştia ce altă grijă au decât să urmărească leii, leoparzii, hienele? Am citit într-o carte că le pregătesc chiar culcuşuri ca să nască şi când vine pe lume un pui de leu sau de leopard, fac o mare sărbătoare în cinstea lui.

Tatane şi Kateke ascultau, dar se fereau să-şi sloboadă mânia ce le clocotea în suflet, pentru că aflaseră înainte de a se înfăţişa marilor misinga că domnul Martin e chiar directorul, şi unul din proprietarii trustului la care lucrau mai toate satele, iar celălalt e cumnatul lui şi e un inspector important la aceeaşi societate. Kateke se miră de ce-i întreabă domnul Martin, când de fapt domnul Van Degen era cel care venise să vâneze, pe când proprietarul voia doar să privească.

— Ia spuneţi-mi.

— Continuă directorul interogatoriul.

— Unde-l putem găsi mâine dimineaţă, aşa, cam înainte de amiaz'.

— Pe cine? Întrebă Kateke.

— Vezi, dragă, nici nu înţeleg întrebările. Sunt completamente dobitoci, se adresă domnul Martin lui Van Degen şi lui Briault.

— Leul ăla, unde stă mâine dimineaţă? Îi lămuri locotenentul.

— Păi, unde o pofti el, că doar e slobod şi nu e vacă, nici capră să-l mâne cineva din urmă, lămuri Kateke.

— Să nu mai insistăm, zise Van Degen. Să stabilim unde să ne aştepte.

— A, da… Aprobă Martin. Credeam că se poate discuta cu ei, dar e imposibil.

După câteva fraze schimbate cu ceilalţi doi, akida Briault le comunică hotărârea marelui misinga alb:

— Vă strângeţi câţi mai mulţi din toate satele şi vă aşezaţi la marginea pădurii vecine cu fortul. Aprindeţi focurile şi aveţi grijă ca fiarele să nu o apuce încoace. Staţi acolo până mâine dimineaţă, când venim şi vă dăm noi ordine.

După ce negrii plecară, domnul Martin îl luă la rost pe locotenent:

— Trebuie să-l schimbi pe acest şef de trib obraznic. Care din aceşti doi era şeful?

— Cel …tânăr. Era vânătorul, cel bătrân…

— Aha? Cel tânăr? A fost obraznic! Un şef de trib ca ăsta nu poate să aducă decât neplăceri. Să-l schimbi neapărat.

Briault vru să-i spună că a înţeles greşit, dar trustmanul s-ar fi putut supăra şi pe deasupra nici el nu-l avea la inimă pe Tatane de când cu întâmplarea de dimineaţă. „Şi-n definitiv ce-mi pasă mie cine-i şef la negri? Gândi el. Îl dau afară, şi satul îl dau în grija lui Muvura, care o să-mi strângă mult mai bine impozitele”.

Oamenii se ciorăvăiră multă vreme până să se hotărască să meargă noaptea în pădure.

— Este? Să merg eu în gura leului ca să-l păzesc pe marele proprietar şi pe inspector ca nu cumva să se sperie şi să rămânem fără ei? Spuse Kateke.

— Păi, sigur, ce ne-am face noi fără ei? Pentru cine ar mai trudi femeile şi copiii noştri? Îl completă moş Abu.

— Nu mergem, murmurară oamenii. Noaptea, orice fiară e mai cutezătoare, că doar e vremea ei de vânat.

— Staţi, staţi, cumpăniţi bine, oameni buni, se rugă Tatane. Nu vă luaţi după Abu. De ce să ne punem rău cu ei? Sunt şefi mari, sunt puternici, au soldaţi, au puşti. Gândiţi-vă bine. Aţi uitat de zilele acelea când alergam cu sufletul la gură, înnebuniţi, căutând să ne salvăm copiii din colibele cuprinse

de flăcări? L-aţi uitat pe tatăl lui Iosu, pe care l-au spânzurat ca pe un câine în faţa fortului?

— Dar ce, Iosu acum s-a plecat în faţa albilor? Le linge tălpile pantofilor, cum ne înveţi tu să facem? Sări moş Abu cu gura. Dimpotrivă, flăcăul aprinde vâlvătaia luptei împotriva asupritorilor acolo, în mină, unde lucrează.

— Rău face. Nu înţepa limba leului, că te înghite!

— O fi, dar leopardul moare cu ghearele lui şi leul cu coama lui, i-o întoarse moş Abu.

— Eu ştiu una şi bună: trebuie să răbdăm; să răbdăm, vorba ceea, ca ăla care a pus piatra în oală şi a fiert-o până a făcut-o ciorbă. Aşa e soarta noastră.

— Ba noi ne-am cam săturat să fierbem piatra, mormăi un om şi cei adunaţi îl aprobară şi porniră spre colibele lor.

Bătrânul şef al satului plecă.

După el porni Kateke, care, fiind vânător, nu putea să lipsească dintr-o asemenea împrejurare, şi încă alţi câţiva oameni. Îl luară şi pe Makele cu ei, fiind destul de mare şi destul de voinic. Din celelalte sate veniră mai mulţi săteni la locul vorbit. Aleseră cu toţii un luminiş, pe care îl curăţară de rădăcini şi de ierburi şi aprinseră un cerc mare de focuri. Ei se aşezară în mijloc, în jurul altui foc, păstrându-şi arcurile şi lăncile la îndemână. Makele se plimba ţanţoş de colo, colo. Care va să zică îl luaseră la o vânătoare. Şi încă la una de lei. Pe el şi nu pe Areke. Simţea cum i se umflă pieptul de mândrie.

Îşi încruntă faţa ca un om cu multe griji şi se aşează lângă foc.

— Ce zici, Kateke, or fi numai doi? Întrebă Tatane, îngrijorat.

— Unieme i-a văzut cu ochii lui. Sunt precis doi. Un leu şi o leoaică, zise Makele.

— Unieme putea să dea de unul singur şi de frică să vadă doi, zise Kateke. Dar sunt dovezi mai sigure. Dacă mergi prin pădure de-a lungul

pâraielor, acolo unde pământul e jilav, ai să vezi urma a două mărimi de labe şi două feluri de mers, care nu pot să fie decât ale unui leu mare, bărbat, şi ale unui leu tânăr, mai curând ale unei leoaice. Apoi sunt şanţurile pe care le fac ei târând animalele ucise. N-am văzut decât trei până acum. Dacă ar fi fost mai mulţi ne luau mai multe vite, că vânatul nu e prea bogat în ţinutul nostru şi un leu nu se satură cu o căprioară pe zi.

— Totuşi, atunci, noaptea, când s-au auzit răgetele lor, erau grozav de puternice, spuse Makele.

— Ehei! Leul are un glas foarte puternic. Mai demult, după ce am vânat unul din cei mari, Diara, prietenul fratelui tău, care era încă puşti pe atunci, s-a apucat să bată toba pe pieptul leului şi răsuna ca un tam-tam. În vremea aceea erau mulţi în regiunea asta. Odată i-am văzut încăierându-se între ei, fiindcă după ce-şi luaseră fiecare câte o bucată de pădure în care să vâneze, unul mai obraznic a trecut pe tărâmul celuilalt, ceea ce nu se admite în orânduielile lor. Fiarele astea sunt foarte înţelepte şi drepte. Nu iartă mişelia nici la semenii lor, nici la oameni.

— Cum n-o iartă? Întrebă Makele.

— Păi, odată, Masu, un văcar de-al nostru, rudă cu Moze, a dus turma satelor la vaccinat, la un agent sanitar. Pe drum, când se întorcea, nu ştia de ce vitele o iau deodată aşa la goană, îngrozite. Se uită el mai bine şi zăreşte fiara care se plimba la marginea pădurii, aşteptând să treacă turma şi să atace vreun juncan rămas mai în urmă. Omul mai era şi cu fiul lui. Acela alerga în fruntea turmei, căutând s-o oprească. Nu văzuse leul şi trecuse nepăsător pe dinaintea lui. Masu însă s-a speriat, a dat din colţ în colţ şi ce s-a gândit? Să se vâre între vite, că leul n-o să-l găsească. Fiara, văzându-i frica, l-a urmărit şi, croindu-şi drum printre vite, s-a repezit la el şi l-a sfâşiat. Vacile au scăpat tefere. Leului i-a fost de-ajuns omul.

— De aceea nu l-a mâncat pe Unieme, râse Makele. El n-a ştiut că sunt lei şi i-a privit ca pe nişte căţei.

— N-a fost numai asta. Unieme e copil şi leul nu atacă mogâldeţe de-astea mici. E prea mândru ca s-o facă. Şi-apoi ăştia, care au venit acum pe la noi, nu sunt învăţaţi cu carne de om. E mult până se învaţă, că pe urmă vai de zilele oamenilor din satele pe unde trec. Departe, dincolo de capătul celălalt al pădurii, sunt vreo şase sate tare curioase. N-ai să vezi nici o colibă aşezată ca lumea, pe pământ, ci doar în copaci. Şi asta numai de frica acestui mare şef, care când îşi zbârleşte coama şi rage odată bagă toată firea în sperieţi.

— Cred că arată foarte frumos, murmură Makele cu respect în glas. Mândru, puternic, neînfricat, bun cu cei slabi, dar necruţător cu duşmanii lui, ca un adevărat şef.

— Adică aşa cum ar trebui să fie un şef, îl corectă Kateke, privind pe furiş către Tatane. Şi în poveşti se spune că ar fi un judecător drept şi cinstit.

— Ştii vreo poveste? Întrebă Makele, domolindu-şi cu greu curiozitatea.

— Păi, se spune că un crocodil se târâse până într-un sat să caute de mâncare. Negăsind nimic, ce-i trece prin minte? Să se ducă lângă copacul pentru sfat unde se strânseseră bărbaţii şi să tragă cu urechea. Poate află unde ţin mâncarea. Când, ce îi e dat să audă? Oamenii se sfătuiau cum să-l vâneze pe el. Auzind acestea nu se mai întoarse la râu şi găsind o rogojină făcută sul, intră şi se ascunse.

A doua zi oamenii merg la vânătoare, nu-l găsesc şi se întorc cu traistele goale în sat. Unul din ei pleacă să caute lemne şi ierburi uscate pentru foc şi se împiedică de rogojina unde se ascunsese crocodilul. Crocodilul se roagă: – „Nu mă spune oamenilor”. Iar omul întreabă: – „Bine, dar de ce stai aici?” – „Am venit să caut de mâncare şi v-am auzit când vă sfătuiaţi cum să mă vânaţi. Atunci

am venit aici şi m-am ascuns. Acum du-mă la mine în apă", îi ceru crocodilul.

Omul i-a ascultat rugămintea. S-a dus în sat, a adus un sac, a băgat crocodilul înăuntru, i-a legat gura, şi-a aşezat sacul pe cap şi l-a dus la râu, unde l-a aşezat pe margine. – „Pune-mă în apă", i-a cerut crocodilul. Omul l-a luat, a intrat în apă până la genunchi şi l-a aşezat acolo. Crocodilul atunci îi spune: – „Du-mă mai departe". Şi omul intră în apă până la brâu. – „Înaintează încă un pic", mai zise crocodilul. Omul intră în apă până la piept. În sfârşit crocodilul îi cere să-l scoată din sac, dar cum l-a scos, l-a şi apucat pe om de picior. Omul a strigat îngrozit: – „Ce înseamnă asta? Lasă-mă, dă-mi drumul!" – „Nu te las", i-a răspuns crocodilul. În timpul ăsta vine pe malul râului un leu ca să se adape. Văzându-l pe om cum plânge, îl întreabă: – „De ce plângi tu acolo, în mijlocul apei?" Acela îi răspunde: – „Am făcut un bine unui crocodil şi el mi-o întoarce făcându-mi un rău". Atunci, leul întreabă: – „Crocodil, e adevărat?" Crocodilul răspunde: – „Da!"

— Ieşiţi amândoi din apă, spuse leul. Am să judec pricina voastră, pentru că eu sunt un marabu, un mare judecător". Crocodilul se învoieşte pentru că, de, nimeni nu poate să n-asculte de lege.

Aşa că lasă piciorul omului din gură şi împreună cu acela merge în faţa leului pe malul râului.

Leul îl întreabă: – „Crocodil, cum s-a purtat omul cu tine?" – „M-a scăpat de moarte ascunzându-mă de semenii lui, iar pe urmă m-a adus în apă, acasă la mine. Eu l-am răsplătit făcându-i un rău", – „Bine, răspunse leul. Tu ai dreptate şi omul n-are". Apoi îl întrebă pe om: – „Cum l-ai adus aici?" – „L-am vârât în sacul ăsta şi l-am adus aici". Atunci leul se-nfurie, îşi zbârleşte coama şi zice cu o voce tunătoare: – „Minţi, omule! Cum era să-l aduci în acest sac?" – „Nu, zice crocodilul. Omul îţi spune adevărul. Nu minte".

— Nu-mi vine să cred una ca asta, spune leul.

Omule, pune crocodilul în sac şi leagă-i gura ca să văd”. Omul se supuse. – „Acum ia-l şi aşază-l pe cap”. Omul face întocmai. – „În sat la voi se mănâncă crocodil?” mai întreabă leul. – „Da”, răspunse cel întrebat. – „Atunci ia-l şi du-te acasă. Crocodilul e al tău”.

Omul, nebun de fericire, îi promite un ied drept mulţumire pentru dreapta judecată. Leul primeşte şi îi spune: – „Te aştept chiar aici. Adu-mi iedul!”

Ajuns acasă, omul îşi găseşte femeia greu bolnavă şi aceasta îi cere carne de leu ca să se vindece. – „Bine, zice el. Aşteaptă că-ţi aduc numaidecât”. Mai ia câţiva oameni şi se duc cu toţii la locul unde-i aştepta leul. Numai că acela cunoştea firea omului care adesea se arată tot atât de nerecunoscător ca şi crocodilul şi se ascunsese pe celălalt mal al râului. Când i-a văzut pe vânători venind înarmaţi, a plecat păşind rar şi înţelept, aşa cum îi este obiceiul.

— Aş vrea să-l văd şi eu, spuse Makele. Poate aş putea să-l cioplesc.»

Era noapte târziu. Focul ardea, lingând cu limbile lui roşii buturugile pe care le zvârleau oamenii, prefăcându-le în scrum. În jurul lui vânătorii stăteau ghemuiţi şi somnoroşi ca nişte mogâldeţe negre. Şi mai departe, dincolo de cercul flăcărilor de apărare, se întindea pădurea. Pădurea cu nenumăratele-i poteci croite de trupurile greoaie ale elefanţilor, sau de picioruşele sprintene ale căprioarelor. Pădurea cu nenumăratele-i scorburi în care se cuibăresc şerpii uriaşi şi vânjoşi. Tăcută şi de nepătruns. Puternică şi înfricoşătoare prin întinderea şi ascunzişurile ei. Ea avea să păstreze prizonieri pentru o noapte pe cutezătorii care în timpul zilei îndrăzneau să-i străbată cărările şi să taie an de an câte o bucată din trupul ei ca să-şi facă ogoare. Dar pentru noaptea aceea ea era stăpână. Până în zorii zilei niciunul dintre oameni n-ar fi cutezat să se avânte dincolo de cercul de foc. După orice copac se puteau ascunde o pereche

de ochi sticlind de lăcomie, labe înarmate cu gheare ascuţite, şi un bot cu colţi puternici.

Misinga cei mari au sosit târziu la locul stabilit. Amândoi erau înveşmântaţi cu costume de vânătoare, iar puştile pe care le ţineau atârnate de spinare printr-o curea erau grozave. În urma lor veneau însă o mulţime de soldaţi înarmaţi şi de servitori negri încărcaţi cu provizii de mâncare şi de băut.

— Prea multă lume. N-o să facem nici o scofală, mormăi Kateke supărat.

Din ordinele lui Van Degen, soldaţii înconjurară o mare porţiune din pădure, formând un cordon dublu.

— Hai să pornim, spuse Van Degen către cumnatul său.

— Unde?

— În pădure, spre vizuina leului.

— La vizuina leului?! Eu, eu rămân aici, în spatele cordonului de soldaţi. Îmi dai câţiva care să stea chiar în jurul meu. Tu du-te. Te aştept aici.

— Nu se poate. Hai prin pădure. Eşti aproape de un an de zile în Africa şi n-ai văzut cum arată această frumuseţe a ei. Gândeşte-te ce palpitant o să fie. Cum o să se îngrozească cei din Europa când ai să le povesteşti o astfel de aventură, îl îmbie Van Degen, cunoscându-i slăbiciunea.

— Nu! Lasă! Îmi spui tu ce ai văzut. E mai bine să rămân aici.

— Dar aici e mai periculos. Leii o să fie hăituiţi din cealaltă parte a pădurii unde am trimis negrii din sate şi e foarte posibil s-o apuce în direcţia asta.

În fine, cei doi mari misinga porniră urmaţi de locotenentul Briault.

— Ţţţţţ! Făcu domnul Martin. Nu sunt nici drumuri…

— Ba da. E potecă, îi spuse cumnatul lui, cu o nuanţă de ironie.

După ce merse câtva timp printre ferigile înalte cât omul, tot ocolind trunchiurile groase ale copacilor răsturnaţi peste potecile ce abia se zăreau ici, colo, boana Martin se aşează pe scăunelul ce i-l ducea un negru şi refuză să mai înainteze.

— Rămân aici. Am obosit. Sunt gras. Sunt om în toată firea. E prea greu pentru mine. Şi mi-e foame. Boy! Ia veniţi încoace. Desfaceţi o sticlă de whisky. Aduceţi-mi nişte sandvişuri.

— Vai de mine.

— Se alarmă celălalt.

— Întârziem. O să te ducă în tipoy 1, deşi e foarte greu. În tot cazul, nu bea alcool. În pădure e o căldură umedă, înăbuşitoare. N-ai să rezişti dacă mai şi bei.

— Bine. Să mă ducă în spinare, dar daţi-mi sticla; am nervii slabi şi lianele astea seamănă toate cu şerpii.

Nota 1. Tipoy – un fel de litieră.

— Te rog nu bea, insistă Van Degen.

— Boy, pune sticla aici, zise Martin urcându-se în tipoy.

Patru negri vânjoşi apucară hulubele tipoy-ului şi-l săltară pe spinare. De acum pentru ei începeau chinurile. Încărcătura lor avea vreo sută douăzeci de kilograme şi poteca fiind îngustă, trebuiau să ia pieptiş toate ferigile şi lianele, să-şi însângereze picioarele în rădăcinile lor tăioase. Convoiul porni totuşi mai repede ca înainte şi după o vreme ajunseră la vizuina leului.

— Cum, pentru asta m-aţi adus tocmai aici, în inima iadului ăsta?! Exclamă domnul Martin văzând-o.

Era o groapă nu prea adâncă şi destul de mică, ascunsă printre tufişurile de ferigă.

— Credeam că e ceva măreţ, extraordinar, bombăni el. Totuşi trebuie să mă fotografiez chiar lângă ea. Henri, fă-mi o fotografie, îi ceru el lui Van Degen. Dar stai, asta-I precis vizuina?

— Da. Uite şanţurile pe care le-au făcut târând animalele.

— Cine ţi-a spus?

— Păi, vânătorii ăştia negri, spuse cumnatul său arătând către Kateke şi ceilalţi oameni.

— Atunci fotografiază-mă!

Boana Martin se aşeză pe marginea gropii punându-şi mâinile pe burtă şi luând o atitudine gânditoare.

— Cred că ar fi mai bine să ţii puşca în mâini. Aşa… ca şi cum ai fi tras cu o clipă înainte şi acum te-ai odihni…

— Da, da, ai dreptate.

Când să-l fotografieze însă, se auzi o foşnitură în spatele lui boana Martin şi ceva trecu iute ca o nălucă chiar pe lângă el.

— Leul! Zbieră el plin de groază, aruncând puşca din mâini şi fugind cu mâinile ridicate în sus, ca şi cum ar fi vrut să se predea.

— Staai! Staai! Îi strigă Van Degen. Leul nu aleargă aşa! Linişteşte-te!

Dar cumnatul lui nu se linişti până când nu se vârî în mijlocul grupului de soldaţi care îl escortau. Cu toate insistenţele lui Van Degen, boana Martin refuză să mai stea în pădure.

— Nu, dragă. E destul. Vii mâine tu singur şi, bineînţeles, cu soldaţii, cu negrii… Dar acum duceţi-mă acasă! Şi se urcă în tipoy.

Pe drum începu să bea. Doi servitori negri mergeau pe lângă el. Unul îi turna în pahar, celălalt i-l da sus pe tipoy. În puţină vreme începu să se vaiete că-l doare capul.

— Nu ţi-am spus să nu bei alcool? Îl mustră Van Degen supărat şi enervat.

— Mi-ai spus. Asta nu-i destul. Trebuia să-mi smulgi sticla din mână.

La marginea pădurii îi aşteptau soţiile celor doi mari misinga şi a lui akida Briault.

Boana Martin se preschimbă într-o clipită. Fluturându-şi plin de veselie casca colonială, strigă

de acolo de unde era cocoţat în spinarea oamenilor:

— Sărut mâinile! Primiţi omagiile unui iscusit vânător! Extraordinar, colosal! Am fost chiar în vizuina leului! În inima pădurii celei mai înfiorătoare! Colosal!

— L-aţi vânat? Unde e? Întrebară cucoanele.

— Aaa! Nu! A fugit. A trecut chiar pe lângă mine. Se speriase, spuse boana Martin zâmbind şi făcându-şi vânt cu pălăria.

Kateke sta deoparte şi privea.

— Deseară iar trebuie să aprindem focuri şi mâine pornim singuri vânătoarea, zise el către Tatane.

Makele fugi spre colină să povestească cetei păzitorilor de capre comedia ce-o văzuse.

Pe drum îl întâlni pe Unieme.

— La Ksingia Vakida e tămbălău mare, îi spuse puştiul. Leul a mâncat un juncan din turma albilor.

— Cum? L-a mâncat? Când?

— În dimineaţa asta. Cât aţi stat voi la vânătoare.

Makele porni mai departe râzând de unul singur. Când ajunse aproape de pârâu se opri. Auzise în spatele lui un zgomot ciudat, ca un mormăit uşor şi totuşi puternic. Când se întoarse încremeni, cuprins de un sentiment ciudat. Groază şi ceva mai mult decât respect şi admiraţie. Pe drum păşeau încet, siguri de puterea lor, leul şi leoaica lui. Cu capul săltat în sus, încununat de coama-i bogată, cu privirea rece şi sigură, stăpânul animalelor se îndrepta către apă.

„E sătul, îşi zise Makele în gând ca să se liniştească. Trupul îi tremura ca varga. Dacă mă vede şi mă simte că sunt laş, o să mă sfâşie…”

Leii însă îşi văzură liniştiţi de drumul lor. Cu o săritură frumoasă şi arcuită trecură peste pârâu şi plecară mai departe, stăpâni pe ei şi neînchipuit de frumoşi în măreţia lor. Ţinutul acesta plin de zarvă nu fusese pe placul lor şi-l părăseau.

Makele alergă pe colină, îşi căută cu înfrigurare o bucată de lemn tare şi începu să cioplească. Lucra repede, aproape că nu-şi mai putea stăpâni mâinile. Copiii îl sâcâiră un timp cu întrebările, dar, neprimind nici un răspuns, îi dădură pace. Trebuia să cioplească şi nimic pe lume nu l-ar fi putut opri. Simţea în el o putere şi o bucurie fără margini. Nu ştia ce înseamnă asta, nu ştia decât că trebuie să lucreze şi cât mai repede. Cuţitaşul se supunea credincios mâinilor mici şi tremurânde ale stăpânului. Aşchiile de lemn săreau una după alta dezvăluind pe încetul silueta animalului.

De pe fruntea artistului picura sudoarea, dar el n-avu timp s-o şteargă. Cu gura întredeschisă, cu ochii îmbătaţi de o fericire fără margini, cioplea grăbit. În curând, din bucata neînsufleţită de lemn luă naştere chipul mândriei şi al puterii. Statueta era simplă, grosolană poate. Leul ţinea o labă ridicată şi coada lipită de pulpă. Makele îl privi şi-l puse deoparte… Nu mai trebuia nimic. Nici o zgârietură. Prin bucata aceea de lemn spusese tot ce avusese în suflet şi zâmbi liniştit, ştergându-şi sudoarea de pe frunte.

Mai târziu, moş Abu veni lângă el şi îi spuse:

— Tu eşti un palmier tânăr, dar miezul rodului tău nu e de lapte ca al nucilor de cocos, ci de aur.

— Vreau să ţi-l dau ţie, tată Abu, se bucură băiatul.

— Bine. Îţi mulţumesc. Dar mai ţine-l să-l arăţi celorlalţi copii şi celor mari, apoi să mi-l dai mie. Eu am să-l păstrez cu grijă, pentru că e ceva neasemuit de frumos.

Makele îşi legă statueta cioplită la gât şi porni ţanţoş către ceată.

Se înseră şi copiii plecară cu caprele în sat. Acolo găsiră doi poliţai, care mergeau de la colibă la colibă ţipând şi suduind. Unul din ei era Muvura. Strângeau găini, ouă, lapte, fructe pentru praznicul ce se da la boana Briault în cinstea marilor

misinga. Copiii n-avură încotro, îşi luară coşurile încărcate cu bunătăţi şi plecară mânaţi de poliţişti.

— Nu-i ţineţi mult.

— Se rugă Azala, mama lui Makele.

— Că n-au mâncat de azi dimineaţă.

— Barem dacă nu ne daţi bani mai scădeţi din impozite, se milogi Tatane.

— Nu te îngriji tu de impozite, că de aci înainte nu mai e treaba ta, rânji Muvura. Apoi, către copii: Hai, pornirea!

Pe drum îi apucă ploaia. O ploaie rece ca gheaţa, cu boabe mari de grindină ce le biciuia trupurile goale şi-i silea să alerge aşa cum erau, împovăraţi.

Totuşi ajunseră la casa locotenentului după ce se înnoptase. Muvura îi îmbrânci în bucătăria mare, în care se pregăteau fel de fel de mâncăruri. Copiii se zăpăciră din pricina căldurii de acolo şi a aromei răspândite de mâncare. Văzură că veniseră băieţi şi din alte sate, tot cu provizii ca şi ei. Servitorii le goliră coşurile şi le dădură înapoi.

— Hai, plecaţi, spuse bucătarul şef. Să rămână însă vreo trei ca să-mi strângă grindină şi să-mi învârtească îngheţata. Şi-i opri pe Makele, Diara bătăuşul şi Unieme, ei fiind în preajma lui.

— Ce a spus să facem? Întrebă Unieme îngrijorat, rostogolindu-şi în acelaşi timp ochii pe masă unde stăteau întinse farfuriile şi tăvile pline.

— Lasă asta. Mai bine uită-te cum mai dichiseşte mâncarea aia. Bine că nu-i pune şi brăţări, şi mărgele, se minună Diara.

— Aşa e obiceiul albilor, mormăi Makele îngândurat. Îşi amintise cum venise Tilipe în casa aceea mânat de foame şi fusese muşcat de maimuţă.

Bucătarul le dădu o cutie mare şi-i trimise afară s-o umple cu grindină. Se întoarseră îndată, fericiţi să intre iar la căldură şi la mirosul acela îmbătător.

În vremea asta, bucătarul fiersese laptele pe care îl aduseseră şi acum îl amesteca cu ouă, zahăr, cafea…

— Vezi, ouăle roşcate sunt de la găinile noastre, spuse Unieme.

— Taci din gură, să nu te dea afară, bombăni Diara.

Bucătarul luă amestecul pe care îl făcuse, îl turnă într-un vas pe care îl acoperi şi-l vârî în cutia cu grindină.

— Acum învârtiţi, învârtiţi până ce vă spun eu să vă opriţi.

Copiii se priviră miraţi unul pe altul, dar se apucară de treabă, înghesuiţi în colţişorul lor, ca să nu stânjenească forfota servitorilor care aşezau masa.

Învârtiră ei o vreme cutia misterioasă, apoi Unieme începu după obiceiul lui:

— Nu mai pot să rabd. Vreau să ştiu ce se întâmplă cu laptele şi ouăle alea.

— Astâmpără-te! Se burzului Makele.

— Numai un pic să ridic capacul.

— Te plesnesc!

Unieme se potoli, dar pentru puţin timp.

— Hai să vedem ce fel de vrăjitorie mai e şi asta.

— Nu se poate.

— Ba hai să deschidem, sări şi Diara cu gura.

Fără să mai zică ceva, Makele se repezi şi le trase câte un pumn în urechi, Pedeapsă socotită ca fiind cea mai înjositoare şi pe care nici Mutembo nu o aplicase. Văzând asta, Unieme îşi înghiţi plânsul şi durerea şi deşurubă capacul. Ce văzu în cutie îl făcu să uite totul.

— Allah, tu din ceruri… Ăsta nu-i lucru curat, exclamă el.

— E vrăjitorie… S-au întărit ouăle de parcă le-am fi fiert, se minună Diara.

— Închideţi capacul! Porunci Makele încruntat.

— Dacă ne-ai pocnit cu pumnul în urechi, barem să vedem dacă e tare într-adevăr sau ni se pare nouă, mormăi Unieme.

Diara adăugă:

— Eu trebuie s-o gust, pentru că ouăle sunt de la găinile noastre.

— Am zis nu, şi aşa o să fie, şuieră Makele printre dinţi, înfuriat la culme de nesupunerea puştilor şi înşurubă capacul.

O picătură de îngheţată se prelinse de pe capac şi căzu pe mâna lui Unieme.

— E grozav de bun! Şi rece!

— Nu mai spune! Bolborosi Diara, holbând ochii şi lingându-se pe buze de poftă.

Dar în aceeaşi clipă intră Muvura şi văzu cum Makele se căznea să înşurubeze capacul.

— I-am prins! Au furat! Mănâncă din îngheţata stăpânilor, urlă el. Hoţii! Au furat! Au furat! Neam de câini!

Bucătarul veni şi desfăcu aparatul.

— Nu lipseşte nici un pic. Dacă ar fi luat s-ar cunoaşte, că a îngheţat.

— Nu-i adevărat. I-am văzut eu cum cărau cu pumnii la gură.

— Ia daţi mâinile încoace, zise bucătarul.

Copiii îşi întinseră palmele reci ca gheaţa, dar uscate.

— N-au mâncat, mormăi bucătarul.

— Aşaa! Ţi-ai adus tribul de acasă ca să-l hrăneşti din banii stăpânilor? Hoţule! Negru tâmpit!

— Dar tu ce-oi fi că eşti mai negru decât mine, i-o întoarse bucătarul.

Muvura nu scăpă prilejul să-şi arate zelul faţă de stăpâni şi începu să dea în copii. Ţipetele lor adună servitorimea din toată casa.

În sala cea mare unde se aşezase masa nu rămăsese nimeni. Nişte maimuţele curioase ce se căţăraseră sub tavan 1, coborâră pe perdele şi se puseră să cerceteze masa. Puii cotrobăiau printre farfuriile cu gustări, printre paharele înalte de cristal, printre sticlele cu vinuri scumpe. Părinţii găsiră un mijloc dibaci de a-i da jos: trăgând de un capăt al feţei de masă. Se iscă o hărmălaie de

neînchipuit. Puii zbierau din toţi bojocii, sticlele căzdeau peste pahare şi farfurii, spărgându-se cu zgomot. Când intră doamna Briault văzu un maldăr de picioruşe păroase care se agitau deasupra a ceea ce fusese odată o masă aranjată cu gust.

— Dobitocilor, m-aţi nenorocit! Aţi lăsat masa singură, ţipă ea la servitorii ce apăruseră între timp.

— Mâine o să luaţi zece, ba nu, douăsprezece lovituri de bici de fiecare şi vă opresc simbria pe o lună. Curăţaţi şi faceţi totul din nou. Mi-aţi stricat Vesela cea mai scumpă! Dobitocilor! Aşezaţi totul la loc cât ai clipi din ochi şi faceţi alte gustări!

Apoi madam akida Briault se duse să se plângă musafirilor de nenorocirea ce i s-a întâmplat şi mai ales de prostia servitorilor negri.

— Hai, acum lasă copiii să care la masă, ca s-o aşezăm mai repede, zise bucătarul către Muvura. Îi baţi mâine o dată cu noi.

Makele, care primise cele mai multe lovituri, îşi şterse buza însângerată şi apucă teancul de farfurii pe care i le întinse un servitor. Ceilalţi făcură întocmai, grăbindu-se să scape de urgia poliţaiului. Când totul fu gata, veniră stăpânii şi se aşezară la ospăţ. Makele, deşi nu mai avea voie să intre în sufragerie pentru că era neîmbrăcat şi murdar, luă pe furiş o farfurie cu sardele şi o duse acolo. Voia să-l mai vadă o dată pe misinga cel caraghios din pădure. Dar o picătură de sânge i se prelinse de pe buze şi căzu pe o margine a farfuriei. Doamna Briault văzu şi începu să ţipe revoltată.

— Ce e porcăria asta? Ce scârbos… Luaţi-l de aici!

Boana Martin se uită şi el scandalizat, însă privirea îi fu atrasă de statueta leului ce atârna de gâtul băiatului.

— Ia vino aici, porunci el. Dă-mi ce ai atârnat de şnurul ăla.

Makele se supuse. Trebui să-şi scoată leul de la gât şi să-l dea. Avea lacrimi în ochi şi mâinile îi tremurau.

— De unde ai asta? Întrebă boana Martin punându-şi ochelarii.

— Am făcut-o eu, azi după-amiază.

— Minţi! Briault, este o piesă extraordinară. Tu mă ştii că sunt un pasionat colecţionar de piese de artă indigenă. De ce nu mi-ai spus că ai un cioplitor printre negrii tăi?

— Nu ştiam, se bâlbâi ofiţerul, înroşindu-se fâstâcit şi rânjind slugarnic cu gura până la urechi.

— Cine a făcut-o? Îl întrebă boana Martin pe Makele.

— Eu.

— Nu minţi, că te pun s-o faci chiar acum, în faţa mea, şi dacă te prind că n-o poţi face, pun să te biciuiască.

— Ştiu.

— Oftă Makele.

— Dar am făcut-o eu pentru tata Abu.

— Pentru cine?

— Pentru tata Abu.

— A, pentru vreun negru. Rămâne la mine. Tu ia-ţi o bucată de lemn şi ce-ţi trebuie şi fă-mi altă statuetă, dar nu tot un leu. Deşi nu cred, mormăi albul ridicând din umeri a nedumerire.

Un servitor veni să-l scoată afară.

— Nu, lasă-l să cioplească aici, chiar lângă mine… Să văd eu cu ochii mei, ceru domnul Martin. Şi dacă faci ceva de valoarea acestei statuete, o să capeţi o sumă mare de bani pentru amândouă.

Makele fu aşezat la vreo zece paşi în spatele mesei ca să nu strice, prin apropierea lui, pofta stăpânilor. Sta pe jos şi nu ştia ce să facă. Îl durea capul şi buza care-i mai sângera încă. Mâncărurile de pe masă răspândeau un miros atât de îmbietor, că simţi o durere cumplită sfâşiindu-i stomacul.

Doar nu mâncase toată ziua. Simţea cum îl cuprinde leşinul.

— Ce faci? Nu ciopleşti? Îl întrebă boana Martin, cu gura plină şi buzele unsuroase.

— N-am lemn, spuse Makele.

— Du-te la bucătărie şi ia-ţi, îi zise boana Briault.

Makele porni într-acolo, nu pentru ca să ia lemn, pentru că ştia că lemnul care-i trebuieşte lui nu-l poate găsi acolo, dar ca să ceară ceva de mâncare. Pe jos găsi o bucată de pâine albă şi pufoasă. Se repezi la ea şi o înfulecă lacom. „Fac şi eu ca Tilipe, gândi el. Oare tot aşa o s-o păţesc?" Katisu, un servitor mai tânăr, îi întinse o farfurie cu resturi de mâncare.

— Ia-o. Era porţia mea. Nouă nu ne dă altă mâncare. Dar ce noroc a dat peste tine? Te-au primit stăpânii să stai în aceeaşi cameră cu ei când mănâncă!

— Păi, zice să cioplesc o fiară din lemn.

— Şi tu nu ştii?

— Ba da, dar n-am din ce şi mă doare capul.

— Nu fi prost. N-ai auzit că-ţi dă bani mulţi? Trimite pe unul din băieţii voştri să caute în curte. Acolo e un copac cu lemn tare. Pe urmă vâră-ţi capul în butoiul cu apă ca să-ţi treacă durerea, îl povăţui noul său prieten.

Makele făcu întocmai. Pe Diara şi pe Unieme îi găsi ghemuiţi pe scară, afară, laolaltă cu ceilalţi copii. Aşteptau să se facă dimineaţă să se întoarcă în satele lor, că noaptea nu puteau trece prin pădure.

Unieme îi aduse ce-i trebui, iar cuţitaşul îl avea ca întotdeauna la el, legat de braţ. Se întoarse la locul lui, în sufrageria albilor, şi începu să cioplească. „Are dreptate Katisu, gândi el. Misinga ăsta mare şi caraghios a zis că-mi dă bani mulţi. Trebuie să cioplesc. Am să pun bine banii şi am să mai strâng încă alţii şi am să merg la şcoală".

Gândul ăsta îl înveseli. Începu să privească plin de curiozitate în jurul lui. Misinga Martin se ridică

în picioare şi ciocni paharul cu doamna Briault:

— În cinstea dumneavoastră am să beau în seara asta douăzeci de sticle de bere.

— Fiţi mai prudent. E cam mare cantitatea, îl preveni Van Degen.

— Ştiu, şi tocmai de aceea… Ca să-mi arăt cavalerismul meu faţă de o doamnă atât de fermecătoare, am să beau patruzeci. Pariez…

„Ce fermecătoare… ca şi tine care semeni cu Piki Iki când spărgea oalele cu lapte", gândi Makele şi, luându-şi cuţitaşul, începu să cioplească. Uitându-se la marele alb cum se tot ridica greoi de pe scaun şi ciocnea paharul, ciopli burta lui Piki Iki. Apoi, înconjurând camera, se aşeză în faţa lui şi-i văzu ochii înfundaţi în grăsime şi ascunşi sub fruntea teşită şi cheală. Ochii lui Piki Iki ieşiră aşa cum erau atunci când se repezea pe laptele lor: lacomi, vicleni, puţin veseli şi totodată cu o răutate ascunsă.

— Dumneavoastră sunteţi o sfântă, doamnă, îi declară Martin soţiei ofiţerului. Prin gingăşia şi farmecul dumneavoastră înfrumuseţaţi jungla aceasta înfiorătoare.

„Aş, că mai mult o înfrumuseţa Piki Iki, care nici nu era atât de gras ca ea", gândi Makele.

— Sunteţi o sfântă sortită să trăiţi printre brutele astea de negri. Ce păcat…

„Cine-o fi sortit-o?" se întrebă cioplitorul.

— Brutele astea.

— Continuă Martin.

— Pocitaniile astea care trebuiesc puse să muncească, să muncească până crapă în picioare.

— Da, aveţi dreptate, interveni locotenentul, socotind că a sosit momentul prielnic să-l linguşească. Eu, personal, admir şi aprob concepţia dumneavoastră. Mai mult, aş vrea s-o cunosc cu de-amănuntul, ca s-o aplic întocmai.

— Dragul meu Briault.

— Zise mai departe Martin, scoţându-şi pieptul în afară şi privindu-şi comesenii.

— Specia asta e o specie sortită corvezii şi eu, personal, cu cât Îmi văd muncitorul meu de la plantaţie mai mutilat, cu degetele strivite, cu spinarea încovoiată, cu picioarele rănite, cu faţa înnebunită de munca grea sub dogoarea îngrozitoare a soarelui, plin de răni, slab să i se vadă coastele, cu atât mă bucur. Înseamnă că pe plantaţia mea lucrurile merg strună. Cu cât vor fi ei mai urâţi, mai bolnavi, mai năuciţi de muncă, ei bine, dragul meu, înseamnă că banii mei se înmulţesc, capitalul meu se rotunjeşte. Iar eu, „Misinga cel Mare", pot face ce vreau. Devin stăpânul atotputernic ce poate cumpăra orice, spuse Martin şi-şi aşează braţele grase deasupra burţii umflate de bere.

Makele se uită la el cuprins de un sentiment de teamă şi scârbă. Cuţitaşul alunecă dibaci pe lemn şi croi labele butucănoase şi puternice ale fiarei care-l strivise pe colină pe micul Tilipe.

— Aceasta e teoria mea, doamnelor şi domnilor, asupra negrului, care nu este decât un animal cu muşchi puternici, care trebuie exploatat, exploatat, exploatat până la sânge, spre binele şi gloria civilizaţiei noastre, adăugă Martin, ridicând paharul şi ciocnind cu ceilalţi. Concepţia mea e clară, precisă. Nu mă încurc niciodată. Nu-i aşa că-i sublimă, Briault? Chicoti el, aşezându-se pe scaun.

Makele, care trecuse iar în spatele lui, văzu că pantalonii stau gata să plesnească pe el şi-i făcu lui Iki o codiţă mică şi strâmbă, ridicată niţel în sus a veselie şi nesimţire.

— E gata, misinga, spuse Makele, arătându-i hipopotamul lui Martin.

— Formidabil! Extraordinar! Colosal! Iată că aceste brute mai pot fi întrebuinţate încă la ceva, se bucură albul. Hipopotamul ăsta e plin de o putere sălbatică. Mănâncă ceva cu bucurie, ca şi cum ar fi fericit că distruge şi face rău cuiva. Nu-i aşa?

— Da, boana.

— Extraordinar! E o piesă rară. Priviţi, doamnelor şi domnilor! Valorează pe puţin…

Dar Makele nu mai află valoarea statuetei lui. La semnul lui Briault, un servitor îl luă şi-l îmbrânci afară, unde erau şi ceilalţi copii.

— Domnii cei mari acum petrec, mâine ai să capeţi banii.

Makele se aşeză întristat pe scări. Ploua şi era întuneric beznă. Stătu aşa dârdâind de frig până a doua zi în zori, ascultând larma vocilor şi zgomotul sticlelor golite. Boana Martin voia să câştige rămăşagul.

MUNANGA.

În mintea lui Makele se învălmăşeau fel de fel de gânduri: „Dacă îmi dă bani am să-i dau, bineînţeles, şi mamei o parte, pentru că aşa face Iosu, gândea el, dar mai ales am să-i pun deoparte şi am să strâng şi alţii ca să merg la şcoala aceea grozavă. Acum sunt mare. Am 13 ani. Zilele acestea Muvura va veni să-mi ceară să plătesc şi eu impozitul ca un bărbat în toată firea, deci pot să mă duc să muncesc oriunde”.

Cu cât trecea vremea, Makele era mai nervos, mai nerăbdător. Oriunde s-ar fi dus, gândurile pentru viitor nu-i dădeau pace şi se schimbau şi se umflau, îi năvăleau în minte fără să vrea, chinuindu-l. „Am să câştig bani şi am să-i pun bine, îşi repeta el mereu. Poate mama nici n-o să aibă nevoie şi atunci îi păstrez pe toţi pentru mine. Ce bine ar fi să-mi dea bani mulţi, mulţi, misinga acela şi să pot merge mai repede la şcoală. Ptii! Ce straşnic o să fie când o să mă întorc de acolo învăţat şi poate bogat. Am să-mi iau o nevastă şi am să mă plimb toată ziua prin sat. Oamenii or să se minuneze de câte ştiu eu. Ce minunat! Numai de mi-ar da banii, misinga acela…”

Şi visul i se împlini. Makele fu chemat de către boana Martin, care-l puse pe locotenentul Briault să-i plătească statuetele şi să-i spună ce avea de făcut:

— Începând de azi eşti în slujba marelui misinga Martin. Ai înţeles? Vei fi plătit cu bani tot atât de mulţi cât ai primit şi pentru statuetele astea două, dar… Numai dacă tu te vei arăta altfel decât derbedeii de neamul tău şi vei ştii să munceşti. Dacă ai să cauţi să scapi de muncă prin tărăboi şi răscoale aşa cum a făcut tatăl tău şi face fratele tău acolo, în mină, să ştii că ne certăm. Să-i ciopleşti şi mai ales să-i fii supus şi credincios marelui misinga şi vei primi bani mulţi.

Makele îl privi pe akida Briault cu nişte ochi îmbătaţi de fericire. Ceea ce auzise nu îndrăznise să gândească nici măcar în visurile lui. Va să zică şi de aici înainte va primi bani, bani mulţi. Ofiţerul era îmbrăcat în aceeaşi uniformă cu nasturi strălucitori, în care îl văzuse atunci prima dată, la leproşi. În minte îi veni iar chipul lui Moke orb, cu gura însângerată, dar uită totul când îl văzu pe locotenent numărându-i banii. Banii care aveau să-l ducă la şcoală şi să-l facă fericit pe el. Makele îi luă şi-i mulţumi fără să-şi dea seama, făcând o plecăciune slugarnică, aşa cum văzuse că face Muvura.

Însuşi boana Martin îi mai spuse cum şi în ce chip să-i facă statuetele şi-l bătu pe umăr binevoitor.

Plecă grăbit. Cum ajunse la un loc ferit, numără iar banii.

— Să fie toţi ai mei? Dacă mi-i cere îndărăt? Ba nu, sunt ai mei, mi i-a dat şi am să cioplesc tot ce-o vrea. Am să strâng bani mulţi.

Începu să alerge, deşi n-avea pentru ce. Râdea de unul singur şi-i tremurau mâinile. Se îndreptă înspre colină, unde-l aştepta ceata. În drum era mormântul lui Tilipe. Makele trecu însă repede, ferindu-se să-ntoarcă privirea. Misinga Martin era bun, neînchipuit de bun, la fel şi akida Briault.

— Ce-ai făcut? Ce ţi-a spus? Îl descusu repede Unieme.

— Ei, ce mi-a spus. Tu care ai furat îngheţata lui boana Briault ai putea să fii mai cuviincios cu mine, că de aci înainte nu mai sunt aşa… Un orişicare. Am fost angajat în slujba lui însuşi misinga Martin, care a vorbit frumos cu mine şi ia uite ce de bani am primit, zise Makele desfăcând pumnul.

— Ooo! Se minună ceata.

— Dar şi eu am câştigat bani, zise Areke. Am cărat la râu ciorchini de banane şi manioc şi le-am încărcat în pirogi tot pentru misinga Martin.

— Hm! Mare lucru n-ai putut să câştigi tu cu munca pe care ştii s-o faci, pufni Makele dispreţuitor.

Copiii îl priveau miraţi de schimbarea lui neaşteptată.

Areke însă nu se lăsă bătut:

— În orice caz o să muncim cu toţii şi o să strângem şi noi bani să mergem la şcoli din alea grozave.

— Da, sigur, aprobă ceata.

— Banii o să-i păstrăm împreună într-un loc ferit, spuse mai departe Areke. O să-i ascundem într-o scorbură de copac.

— Ei, aş! Vrei să vezi mâine toate maimuţele din pădure jucându-se cu banii mei? Se stropşi Makele.

— Nu! Îi punem într-un coş de paie acoperit şi-i îngropăm în pământ, propuse Unieme.

— Nici asta nu-i bine, că mi-i mănâncă furnicile.

— Atunci să-i ascundem în paie, în acoperişul unei colibe, şi dacă se apropie cineva să ni-i fure, are de-a face cu mine, promise Diara bătăuşul.

Makele nu era de acord nici cu asta:

— Nu, că plouă şi putrezesc.

— Am găsit, strigă Areke. Să-i dăm în păstrare lui moş Abu.

— Da! Da! Lui moş Abu, aprobă ceata.

— Să văd, spuse Makele. Dar eu în nici un caz n-am să-i ţin laolaltă cu voi, pentru că eu câştig mult

mai mult.

Fără să se mai intereseze de soarta caprelor care se răzleţiseră pe ţancuri printre stânci, o porni înspre pădure să caute lemn de copac Usatu, care pe lângă că e tare, are şi o culoare auriu-roşcată, deosebit de frumoasă.

Acolo o întâlni pe Munanga, sora mare a lui Unieme şi a lui Tilipe. Munanga, deşi n-avea decât vreo zece ani, ţinea în grija ei pe cele trei surioare şi pe frăţiorul ei. Firavă la trup, dar plină parcă de un foc lăuntric ce-i da puteri nesfârşite, alerga toată ziua de colo-colo, rostuindu-le pe toate cu pricepere, ca şi cum ar fi fost o femeie vârstnică. Afară de asta, ea mai mergea la fiecare trei zile la pădurea de cauciuc, să ducă de mâncare tatălui ei care lucra acolo. Makele o vedea adesea pornind la drum atât de lung singură, plină de curaj, purtând zâmbitoare coşul greu de merinde. Odată, când i-a fost foame, a rugat-o să-i dea şi lui ceva. Ea i-a întins un fruct mare de arbore de pâine, ce i s-a părut neînchipuit de gustos. Asta poate pentru că Munanga avea, când îl privea, o licărire dulce în ochii ei frumoşi. Lui îi plăcuse de mult această fată dârză, care lupta din răsputeri să izgonească sărăcia şi mizeria din coliba tatălui ei, care la prima greutate începea să se văicărească ca şi baba Djilanga. Acum când o întâlni în pădure, simţi ceva nou în inima lui. Ceva ca o bucurie caldă şi blândă. Munanga îi era dragă. Se apropie sfios de ea şi murmură:

— Ştii că am primit o grămadă de bani de la misinga Martin pentru statuete?

— Da?! Ce fericit eşti, răspunse fata.

— Acum am venit în pădure după lemn Usatu şi să cioplesc ceva. Vrei să-mi ajuţi?

— Nu! Trebuie să mă întorc acasă repede. Am treabă, răspunse cu tristeţe în glas Munanga.

— Hai, rămâi! O rugă Makele. N-o să întârziem decât puţin.

Cei doi prieteni porniră în căutarea copacului ales. Printre ramuri, o droaie de maimuţe se băteau şi se păruiau într-o hărmălaie de ţipete ascuţite.

— Hai să-ţi arăt ce le-am învăţat să facă, spuse Makele. Şi ca atunci când era mic şi rămăsese în pădure părăsit de Mutembo, începu să dea din cap, să scoată limba, să se tragă de urechi. Maimuţele uitară de nuca pentru care se certaseră şi începură să-l imite. Munanga râdea să se prăpădească. Apoi Makele ciopli două maimuţe stând una lângă alta şi scoţând o limbă de un cot. Îi ieşiră tare caraghioase.

— Îţi plac? Ţi le dau ţie, zise băiatul.

— Nu. Mai bine dă-le lui misinga. Mie ai să-mi faci mai târziu, după ce te vei întoarce de la şcoala aceea mare.

Porniră înapoi spre casă. Makele era fericit că Munanga îl înţelege aşa de bine şi că nu i-a primit statueta aşa cum s-ar fi repezit s-o facă Areke, Unieme sau altul din ceată.

De fapt, în ultima vreme, de când fusese chemat la marele misinga, nu se mai simţea bine cu băieţii. Îi plăcea să colinde de unul singur şi să se gândească la ale lui. Moş Abu chiar îi spusese că s-a sălbăticit ca Piki Iki când crescuse mare. Şi Makele simţea că e un altul. De multe ori nu se putea înţelege nici el singur. Parcă pierduse un drum şi o apucase pe altul străin, de care îi era teamă uneori. Apoi, din cauza banilor pe care-i câştiga, oamenii începură să se poarte altfel cu el. Şi înainte îi preţuiau statuetele, dar acum, când văzuseră cât valorează, îi vorbeau într-alt fel. Ce mai, de la egal la egal. Dar ce-l făcu pe Makele să se umple de sine şi mai tare, a fost purtarea lui Muvura. Noul şef se apucă să strângă impozitele pe care satul i le datora lui, cerând de la fiecare o parte din recoltă, o parte din sălbăticiunile vânate, o dijmă de la cei ce lucrau la albi şi de la împricinaţii pe care îi judeca el şi câte şi mai câte. Pământul nu şi-l lucra singur. Ceru celor din sat să

vină să-i strângă bucatele şi să semene pentru el şi pe alte pământuri pe care le luase ca amendă de la nişte ţărani pentru că nu se duseseră la prestaţie. După obicei, Makele trebuia să se ducă şi el şi se duse. Dar când îl văzu, Muvura îi spuse de faţă cu toţi oamenii din sat:

— Nu, frate dragă, cum să îndrăznesc eu să te pun pe tine la o astfel de treabă, când eşti în slujba marelui misinga Martin? El mi-a spus să te las să ciopleşti tot timpul, să nu te duc nici la prestaţie. Du-te şi vezi-ţi de treburile tale. Tu nu eşti ca toţi mocofanii ăştia.

Şi când spusese Muvura vorbele astea, era de faţă tot satul, şi Munanga era chiar la câţiva paşi de el. De bucurie, Makele crezu că i-a turnat cineva cerul în cap.

După întâmplarea asta, Makele se îngâmfă până la culme. Nu se mai duse pe colină la păscutul caprelor. Odată, când era şi Munanga de faţă, Areke îi spuse:

— De ce nu vii? Ciopleşti acolo aşa cum ai făcut şi până acum. Şi eu plătesc impozit, merg la prestaţie la făcutul drumurilor o dată cu bărbaţii şi femeile, dar tot mă duc pe colină.

— Ţie nu ţi-a intrat în cap că eu nu sunt ca voi, ci cu totul altceva? Eu cioplesc cum nu ciopleşte nimeni în tot ţinutul…

— Nu-i adevărat! Şi pe plantaţia de bumbac unde s-au dus Koro, Mutembo şi Musalo, boana Martin a găsit pe unul de la care a cumpărat tot aşa ca şi de la tine nişte lighioane.

— Nu cred! Dar Koro ce face? A strâns banii? Numai pe el îl cred în stare să facă aşa ceva, în afară de mine, şi aş vrea să mergem o dată la şcoală. E aşa de deştept, că m-ar înţelege. M-ar ajuta. Nu ştii ce face?

— Nu ştiu. Atât am auzit că misinga Martin a cumpărat.»

Makele, înciudat că Munanga aude ce spune Areke, zise:

— Ei, mai lasă-mă în pace. Mi-ai mai spus o dată.

— Ba am să-ţi tot spun. Faci pe dihania grozavă. Ţi-ai pus o blană de leu şi pe dedesubt eşti un pui de şacal.

— Mă înjuri? Dar-ar lepra… Şi cu o iuţeală fulgerătoare îl trânti pe Areke la pământ cu o singură lovitură. Fără să-l mai lase să se ridice, se năpusti asupra lui şi începu să-i care la pumni. Munanga ţipă speriată, vrând să-l oprească, dar Makele se bătea tocmai ca să-i arate ce fel de om este. Areke îi puse o piedică şi-l trânti jos, apoi îl încălecă prinzându-i mâinile cu putere. Makele văzu privirea lui Munanga care i se păru batjocoritoare, şi cu o furie sălbatică îl apucă pe Areke de gât şi iar îl trânti sub el. Cine ştie cum ar fi scăpat Areke, dacă nu venea moş Abu să-i despartă.

— Nu ţi-e ruşine? Mormăi bătrânul, mânios.

— M-a înjurat, se dezvinovăţi Makele.

— Şi ce dacă? Nu-ţi strică, pentru că te-ai schimbat de parc-ar fi intrat şeitan în tine. De ce nu mai păzeşti caprele? De ce nu mai arăţi copiilor să înveţe să scrie şi să citească?

— Le-aş arăta degeaba. Chiar dacă ar învăţa, după o vreme ar uita tot.

— Lasă. N-o să treacă mult şi ai să-ţi muşti pumnii pentru ce faci tu acum. Şi bătrânul plecă, bombănind cu vocea lui groasă.

Curând după aceea veni la el baba Djilanga. Bătrâna slăbise în ultima vreme şi trupul i se împuţinase de parcă era o surcică.

— Bolesc şi tot bolesc întruna. Nu pot să mă duc în pădurea de palmieri. E prea departe pentru mine şi nici nu m-ajută puterile. Unieme n-o să poată face şi treaba care se cere pentru mine, iar Munanga trebuie să strângă nucile ce se cer pentru ea ca impozit. Nu cred că ai tu inima aia s-o laşi pe Munanga să robotească pentru doi oameni, că doar ştii ce greu e, zise bătrâna, clipind şiret.

— Bine, am să merg, vorbi Makele cu Jumătate de glas.

Se duse la Muvura să-i spună că vrea să muncească în locul Djilangăi. Acesta îi râse în nas:

— Ce prost eşti! Tu n-ai să ştii niciodată să te porţi ca un şef mare. Ce-i dacă-i bolnavă? Lasă cotoroanţa să muncească, doar e femeie şi tu eşti bărbat şi nu aşa un orişicare. Mai bine ciopleşte-mi şi mie un chip din acelea pe care le faci pentru misinga. Tare sunt frumoase şi aş vrea să am şi eu unul sau chiar mai multe. Sau dacă vrei vino în pădure să-mi ajuţi să socotesc coşurile pe care le strâng ei, că sunt nişte hoţi de te fură ca hienele.

Când să plece la palmierie, Makele-i spuse babei Djilanga că n-o să lucreze pentru ea şi porni înainte cu Muvura, ca să se arate ca un bun prieten cu şeful, dar mai ales să scape de privirile dispreţuitoare şi încărcate de ură ale oamenilor din sat.

După un drum obositor de o jumătate de zi ajunseră în inima pădurii de palmieri. „Ce frumoşi sunt", gândi Makele, văzându-i înalţi, nesfârşit de înalţi, purtându-şi sprinteni coroana stufoasă cocoţată în vârf, făcută din frunzele albastru-verzui şi fructele mari, pietroase, lipite de tulpină. Razele soarelui străpungeau jucăuşe bolta coroanelor şi răspândeau o lumină străvezie peste florile mari, albe, ce-şi răsfăţau căpşoarele gingaşe şi parfumate pe frunzele late, cărnoase.

Oamenii aşteptau în tăcere ordinele ajutoarelor lui Muvura. Se auzea numai foşnetul uşor murmurat de palmierii bătrâni. Ei parcă spuneau din ramurile lor o poveste pentru copacii tineri ce nu crescuseră încă destul de înalţi ca să privească azurul cerului albit de lumina puternică a soarelui.

Pădurea părea un templu străvechi, de mii de ani, trunchiurile palmierilor – coloane înalte împodobite cu un capiteliu din nuci cu miezul dulce şi hrănitor. Mai sus foşnea bolta verde a coroanelor. Templu păgân de mii de ani, ce cu greu

lăsa făptura mică şi trecătoare a omului să se strecoare înlăuntrul lui. Aci totul se închina celor două mari zeităţi ale vieţii: Soarelui şi Ploii.

— E negrăit de frumos, murmură Makele. Îşi simţi sufletul cuprins de teamă şi de nelinişte. Nu ştia nici el pentru ce. Poate din pricina căutăturii urâte cu care-l priveau copiii şi oamenii din jurul lui se simţea singur. Singurătatea pe care o căutase, acum îl apăsa.

— Sus, ur-caţi! Se auziră ordinele tărăgănate ale oamenilor lui Muvura.

Se începea lucrul. Bărbaţii apucară securile tăioase şi începură să se caţere. Fiecare îşi legase mijlocul de trunchiul pe care urca, printr-un laţ de liane groase. Oamenii urcau, urcau tot mai sus şi din ce în ce păreau mai mici, ca nişte gângănii slabe ce se avântaseră nebuneşte. Trebuiau să lucreze la o înălţime ameţitoare. De acolo de sus, aruncau fructele învelite în coaja lor fibroasă şi tare. Jos, femeile şi copiii aşteptau şi culegeau rodul, punându-l în coşuri. Aşteptau cu teamă, pentru că de multe ori tatăl sau bărbatul drag, nădejdea lor, făcea un pas greşit, sau se rupea coarda care-l ţinea legat şi atunci zeci de ţipete îngrozite sfâşiau liniştea apăsătoare, în timp ce omul se prăvălea cu iuţeală din vârful copacului. Femeia lui privea neputincioasă cum îşi dă sfârşitul în chinuri îngrozitoare. Apoi îl lua în spinarea-i istovită de muncă şi, împreună cu copiii năuciţi şi speriaţi, pleca spre sat, spre coliba lor.

Makele se uita după Munanga. Voia să ştie ce face. Moze lucra departe în pădurea de cauciuc şi alt bărbat nu mai era în familia lui. O văzu la rădăcina unui palmier privind încordată în sus. Când se uită şi el, îl văzu pe Unieme, puştiul de şapte ani, căţărându-se cu greu, cu mişcări din ce în ce mai nesigure, întâlni ochii lui Munanga şi citi în ei o mustrare mută. Alături de ea sta bătrâna Djilanga şi în ochii ei văzu acelaşi lucru. Niciuna nu-i spuse nici un cuvânt. Se zăpăci. Vru să spună ceva, dar tocmai atunci se apropie Muvura şi-i zise cu glas mieros:

— Vino, hai să numărăm coşurile. Văzându-l pe Makele privind în sus, rânji: Eu l-am pus pe Unieme să lucreze, pentru că trântorii ăştia n-au plătit impozitele şi băiatul e zălog la mine. Va munci până vor plăti tot. Haide, şi-l luă de mână trăgându-l după el. Makele n-avu putere să se împotrivească, începu să socotească numărul coşurilor şi în curând uită de Unieme. Plin de sine zgâria într-un registru numele oamenilor şi cifrele

pe care le striga din când în când cu voce tare ca să audă Muvura. Femeile şi copiii stăteau la rând în faţa lui, aşteptând să fie scrişi cu cantitatea pe care o culeseseră. Azala, mama lui Makele, se apropie leoarcă de sudoare şi cu faţa răvăşită de oboseală. Pe cap purta un coş de două ori mai mare decât al celorlalţi, plin vârf cu fructele grele. Makele văzu asta, dar nu se întrebă de ce. O scrise ca pe toţi ceilalţi şi strigă cifra. Muvura rânjea stând rezemat de un copac, cu mâna în şold.

Din ziua aceea, Munanga îşi schimbă purtarea faţă de el. Începu să-l ocolească şi când era nevoită să-i vorbească, nu se mai uita în ochii lui ca altădată. Acea flăcăruie minunată din privirile ei se stinse. Makele se simţea jignit şi căuta mereu s-o întrebe ce s-a întâmplat, ce e cu ea. Se simţea jignit şi totodată îşi dădea seama că o Iubeşte din zi în zi mai mult. Munanga era frumoasă. În jurul ei se roteau mai mulţi băieţi, între care şi Areke. Gelozia începu să-i frigă inima. Simţea cum dragostea lui creşte, se preface cu încetul, apropiindu-se de aceea a unui om în toată firea. Munanga însă nu mai voia să ştie de el. Înţeleaptă şi dârză îşi vedea de treburile ei, crescându-şi fraţii, ajutându-şi bunica şi tatăl.

Văzând asta, Makele se înstrăină şi mai mult de ceilalţi, retrăgându-se în sinea lui ca un melc în cochilie. Îşi cumpărase o pereche de pantaloni scurţi şi se plimba ţanţoş cu ei, ţinând mâinile vârâte în buzunare. Privea din zori şi până-n seară cum bătrânele măturau locul din faţa casei, unde apoi femeile spărgeau nucile şi copiii le răsfirau pe rogojini, la soare, ca să se usuce.

Clic-clac, Clic-clac! Din zori şi până în seară degetele strivite ale femeilor apucau mecanic o nucă după alta spărgându-le cu pietroiul. Sudoarea le şiroia pe frunte şi pe spinările încovoiate, înţepenite de oboseală. Copiii flămânzi alergau de colo-colo, alungând maimuţele lacome după acest ospăţ cu nuci gata decojite. Muvura rânjea şi se

plimba cu biciul în mână, vorbindu-i întruna lui Makele:

— În viaţă trebuie să te guduri pe lângă cel mai puternic decât tine şi să-ţi verşi veninul pe cel mai slab. Pe ăla să-l încaleci pe grumaz şi să-i tot dai la cap. Uite aşa, cum sparg femeile nucile. Să nu faci bine nimănui, că în viaţă nu există recunoştinţă. Se spune că odată un şarpe a intrat în gura unui om şi i s-a cuibărit în maţe. O pasăre s-a îndurat de el şi i l-a scos cu pliscul ei lung. Omul după ce s-a văzut scăpat a prins pasărea şi i-a dat-o femeii lui ca să i-o frigă, s-o mănânce. Femeia a luat-o, dar i-a fost milă şi i-a dat drumul, iar pasărea s-a repezit şi i-a scos ochii cu ciocul.

Makele sta şi asculta, învăţa cum trebuie să se poarte un şef adevărat. Nu întârzie să se arate un elev destul de bun. Începu să prindă gustul trândăviei, cea mai mare calitate a unui şef. Îi plăcea să stea ore întregi să sporovăiască la umbră cu Muvura sau cu vreunul din oamenii lui şi să privească cum femeile, bătrânii, copiii şi puţinii bărbaţi ce nu fuseseră încă trimişi pe plantaţii, munceau sub dogoarea ucigătoare a soarelui de amiază. Se defrişau şi se semănau pământuri noi, se strângeau recoltele de pe plantaţii, se cărau ciorchini de banane, iar în sat se spărgeau nucile pentru uleiul de cocos cu acelaşi zgomot sec şi monoton: clic-clac-clic-clac! Toate acestea se făceau pentru Marele misinga. Briault îşi oprea partea lui pentru că era şeful poliţiei, şeful celor care menţineau „disciplina şi armonia”, iar Muvura avea drepturile lui fixate de-a lungul veacurilor prin legile strămoşeşti. Era un şef impus cu sila, dar totuşi un şef. Ca şi superiorii lui, lua fără să ceară, fără să cruţe, fără să se gândească la nimic. Aşa trebuia să fie un şef adevărat. Aşa se cuvenea. Să ia chiar şi ultima oală cu mei din coliba omului sărac, dinaintea copiilor înfometaţi.

Makele, deşi vedea toate astea, căuta să nu le bage în seamă. Se bucura că avea vreme să

cioplească în voie. Şi gândul şcolii la care credea că o să plece în curând îl făcea să lucreze cu şi mai multă înverşunare. Cioplise o mulţime de statuete. Unele caraghioase, altele frumoase prin gingăşia lor. Una stârni chiar admiraţia lui moş Abu, care nu mai vorbea decât rareori cu Makele. Era o statuetă din fildeş. Ea reprezenta o colibă purtată de oameni şi cu un piton pe acoperiş. Din colibă era numai acoperişul, susţinut de cei trei stâlpi, care era mutat de trei oameni, aşa cum e obiceiul când se dărâmă o casă. Oamenii ciopliţi de Makele parcă într-adevăr alergau de-ţi venea să te miri de ce nu porneşte odată coliba aceea mică din lemn. Misinga Martin trebuia să vină în curând, şi el cioplea, cioplea întruna. Voia ca stăpânul lui să fie mulţumit.

Într-o zi pe când hoinărea de unul singur aşa cum îi era obiceiul, veni Munanga la el şi îi spuse:

— Am fost la tata la cauciuc. Când m-am întors, am trecut printr-un sat, pe unde aveam nişte treburi. Acolo l-am văzut pe Koro muncind în lanţuri. E puşcăriaş.

— Cum? Băiatul o privi cu ochi mari, speriaţi. Nu, nu se poate. Dar ce a făcut?

— Spuneai că el ţi-e cel mai bun prieten, că te-ar înţelege. Dar Koro nu s-a purtat ca tine. El s-a ridicat împotriva lui Mufala, omul lui Martin, şi de aceea a fost pedepsit.

Makele se uită la ea cu o întrebare mută în ochi. Nu putea înţelege ce puteau să însemne flăcările de ură ce ţâşneau din ochii celei pe care el o iubea, o iubea nebuneşte. Munanga continuă, privindu-l drept în faţă, dârză şi necruţătoare:

— Koro s-a împotrivit lui Mufala, care ca şi Muvura e un mişel, o slugă a lui misinga al tău.

— Ce tot vorbeşti? Muvura nu-i chiar un mişel.

— Ba da! Aşa spune moş Abu, care e cinstit de tot satul ca un om drept şi înţelept. Koro, în loc să se înhăiteze cu un mişel, a ridicat mâna şi i-a tras o palmă pe obraz atunci când şi-a bătut joc de

Musalo şi de alţi oameni ce muncesc acolo pe plantaţie. Pentru asta l-au trimis în lanţuri, la munca cea mai grea.

— Munanga! Murmură Makele cu glasul sugrumat.

— Koro n-a strâns bani, dar, uite, e un om, un om care seamănă cu moş Abu. El n-o să mai strângă bani pentru şcoală. Acolo ai să te duci tu… Şi fata plecă izbucnind în plâns.

— Munanga! Munanga! O strigă Makele alergând după ea. Fata n-a mai vrut să-i vorbească. El mai căută să o înduplece în zilele ce urmară, dar nu reuşi. Rămaseră certaţi.

Când veni misinga Martin, Makele îi dădu statuetele şi primi banii. Cu acest prilej îl întrebă pe boana Briault dacă i-ar ajunge suma să meargă la şcoală.

— Dar ce-ţi trebuie ţie şcoală? Se răsti la el ofiţerul. Scoate-ţi asemenea prostii din cap. Lucrează cu râvnă pentru stăpânul tău şi ai să duci o viaţă uşoară. Sau nu cumva ţi s-a urât cu binele şi vrei să treci lângă negrii ceilalţi sub biciul lui Muvura?

Makele primi răspunsul lui Briault ca pe o palmă grea, plesnită în plină faţă. La început crezu că n-a înţeles bine sensul cuvintelor, dar privind faţa înroşită de mânie a locotenentului şi ochii lui răi şi dispreţuitori, simţi cum tot visul lui se năruie.

Porni spre sat, ţinând în pumni banii care acum nu mai aveau nici un rost. Banii aceia care-l înstrăinaseră de moş Abu, de copiii din ceată, de tot satul lui. Banii aceia care îl făcuseră să uite tot ce era mai bun din viaţa lui de până atunci. Îşi aminti de lecţiile ce i le da Muvura ca să devină un şef mare. Cum să trândăvească privind la oamenii care munceau, pe care şeful îi jefuia fără milă. Dar el pornise pe drumul acela păcătos nu pentru că era lacom de bani, cum îşi închipuia ofiţerul şi Muvura, ci fiindcă voia să înveţe, să afle adevărul, să afle lumina pe care s-o dea apoi celorlalţi, aşa

cum îi învăţase pe ei acolo sus, pe colină, moş Abu. Se bucurase când împrietenindu-se cu Muvura, avea timp destul să cioplească şi să ia bani mai mulţi. Îl ascultase pe şeful acela impus de albi. Îi ascultase trăncănelile ce-i schilodiseră sufletul numai ca să intre în voia lui şi a stăpânilor albi, că doar la început îi spusese să fie supus, credincios lui misinga şi azi acelaşi akida Briault îl lovise ca pe un câine cu vorbele acelea îngrozitoare. „Ce-ţi trebuie ţie şcoală?" Asta înseamnă că va rămâne în sat, că nu-i va da învoirea să plece aşa cum se cădea, pentru că era şeful poliţiei. Înseamnă că totul se terminase.

Deodată o mână îl apucă de braţ şi-l trase la marginea drumului. Pe lângă el trecu în plină viteză maşina ce-l ducea pe misinga Martin.

— Ce mergi aşa ca un bezmetic? N-ai văzut lumina farurilor că vine din spate? De claxonat hipopotamii ăştia nu pot să-şi ostenească labele, se auzi vocea lui moş Abu.

— Mă gândeam… N-am băgat de seamă, murmură el.

Alături de moş Abu mergea Moze, care venise de dimineaţă de la pădurea de cauciuc.

— N-ai văzut-o pe Munanga? Îl întrebă el pe Makele.

— N-am văzut-o azi.

— O caut de când am venit şi n-am putut afla nici măcar unde s-a dus, spuse tatăl fetei.

Se lăsă apoi o tăcere apăsătoare. Moş Abu mergea îngândurat. Makele simţea că din cauza lui bătrânul nu scoate nici un cuvânt. Îşi aminti de vremea când fostul lui dascăl îl trăgea de urechi şi-l ocăra zâmbind.

Ar fi vrut să-i spună zbuciumul din sufletul lui, să-i povestească ce s-a întâmplat, să-i ceară ajutor. Dar nu îndrăzni.

Porni alături de ei. Tăceau toţi trei, mergând pe drumul întunecat, luminat doar de licărirea

tremurătoare a torţei făcute din ierburi, din mâna lui Moze.

Munanga pornise dis-de-dimineaţă la oraş să cumpere o cămaşă albă pentru tatăl ei. Strânsese bănuţ cu bănuţ suma necesară, chivernisind cu chibzuială treburile gospodăreşti. Nu spusese nimănui şi plecase pe ascuns. Obişnuită cu drumuri lungi şi mergând întruna fără să se odihnească, reuşi să ajungă aproape de sat, în aceeaşi zi, dar după ce se înnoptase. Alerga fericită, strângând la piept darul pentru tatăl ei, şi se gândea cum va zâmbi Moze, cum îşi va pune cămaşa albă şi frumoasă şi se va plimba a doua zi mândru prin sat, arătând la toţi ce-i dăduse fiica lui. Mergând aşa, adâncită în gânduri, nu auzi zgomotul maşinii, iar la o cotitură a drumului fu orbită dintr-o dată de lumina puternică a farurilor. Vru să fugă în lături, dar era prea târziu. Auzi un scârţâit îngrozitor de roţi şi simţi cum e trântită pe jos, apoi o durere sfâşietoare în piept. Cineva coborî din maşină, înjură, o trase la marginea drumului şi limuzina luxoasă plecă mai departe.

În vremea asta, cei trei trecură prin sat şi porniră tăcuţi mai departe pe drumul ce ducea înspre oraş. Deodată, Makele tresări şi spuse:

— Parcă a gemut cineva.

— Şi mie mi s-a părut, zise Moze, şi ridică torţa deasupra capului, cercetând drumul. Uite colo o mogâldeaţă, la marginea şoselei. Trebuie să fie vreo căprioară rănită. Se apropie de locul acela, dar la câţiva paşi se opri împietrit de groază.

— E Munanga, e copilul meu, strigă el.

Ceilalţi se repeziră într-acolo. Trupul fetei zăcea în nesimţire într-o baltă de sânge. Ca şi lui Moke, îi sângera gura.

— Mi-au omorât copilul. Aceia cu maşina mi-au omorât pe Munanga, bolborosi Moze, căzând zdrobit alături de trupul fetei.

Moş Abu nu-şi pierdu cumpătul. Sfâşie repede cămaşa nouă pe care Munanga o mai strângea încă

la piept cu mâna nezdrobită şi-i înfăşură rănile. Makele privea năucit la cele întâmplate. Nu îndrăznea să se apropie. Îşi muşca mâinile şi murmura întruna:

— Munanga, Munanga, iartă-mă.

— Să mergem chiar acum la spital, se auzi vocea lui moş Abu. Makele, du-te în sat şi adu un virago, ca s-o ducem pe Munanga. Du-te şi spune-le şi lor că ocrotitorul tău, bunul misinga Martin, a călcat cu maşina lui o fiinţă omenească şi a lăsat-o în drum, să moară. Spune-le că e un criminal, iar tu eşti sluga lui credincioasă, adică „prietenul" lui.

Makele porni în fugă. Simţea că o mână vânjoasă, nevăzută, îi sugrumă gâtul şi nu poate să mai răsufle. Ochii i se umeziră, dar nu putu să plângă. Fugea, fugea, înnebunit de groază, pe drumul care nu se mai sfârşea. Când Makele ajunse în sat şi oamenii îi văzură faţa răvăşită, înţeleseră imediat că s-a întâmplat o mare nenorocire.

— Munanga… A lovit-o maşina… Repede un virago… Bolborosi băiatul cu vorbe întretăiate, şi, fără să mai zăbovească, apucă în grabă prima rogojină ce-o văzu şi fugi îndărăt. Prin bezna nopţii revedea ochii frumoşi ai fetei care îl mustrau plini de ură: „Te-ai înhăitat cu un mişel… Koro e ca moş Abu… Iar tu, tu ai să mergi singur la şcoală…" Nu, Munanga…

— Şoptea el dezvinovăţindu-se.

— Nici eu n-am să merg. M-au înşelat. Şi-au bătut joc de mine. Acum te vom duce la spital. Am să rămân acolo cu tine şi-ţi voi spune tot. Ai să mă înţelegi, ai să mă ierţi.

În spatele lui se vedeau licărind lumini. Erau oamenii din sat care veneau cu torţele aprinse. Când ajunse, văzu faţa speriată a lui moş Abu. El care nu-şi pierdea cumpătul niciodată. Se uită la Munanga. Sângele-i ţâşnea din răni şi înroşise toate legăturile pe care i le făcuse bătrânul.

— Ce să fac? Bolborosi băiatul.

Bătrânul îi sfâşie hainele de pe el şi legă pieptul şi braţul fetei pe deasupra legăturilor pline de sânge. Pânza se înroşi în câteva clipe. Între timp sosiră oamenii din sat. Era şi Magondakue printre ei. Îl aduseseră cu sila. Baba Djilanga îşi pierduse capul şi tot striga la el să-i facă ceva lui Munanga.

După ce se apropie, acesta se dete în lături şi spuse cu o voce străină de aceea a lui:

— Moare.

FUGA.

Ploua. Ploua aşa, întruna, fără nici o noimă, dintr-un cer pustiit şi rece. Era frig şi totul părea străin, îmbâcsit de noroiul ce pătrundea pretutindeni până şi în colibe. Makele se simţea şi mai singur. Nu ştia ce să facă. Avea nevoie de cineva cu care să vorbească, de cineva care să-l ajute. Merse la coliba lui moş Abu şi se opri în prag fără să spună nici o vorbă. Bătrânul îl privi încruntat, dându-i să înţeleagă că la el nu va găsi iertare.

— Pleacă.

— Îi spuse el într-un târziu.

— Coliba mea e prea mică pentru tine. Până acum ţi-ai purtat fericirea singur. Poartă-ţi ruşinea şi amărăciunea tot aşa.

Îl căută pe Areke, dar plecase undeva la muncă. Deodată auzi răsunând o voce în urma lui. Îl striga Muvura.

— Ce colinzi aşa drumurile pe ploaie? Nu pierde vremea, dragul meu. Boana Martin pleacă în Ulaia 1 peste câteva luni şi-i trebuiesc până atunci statuete multe. Cât de multe poţi să ciopleşti. Ce zici? Rânji şeful satului. Ai să primeşti iar o groază de bani.

Makele dete din cap, nepăsător.

— Nu mai vreau să cioplesc.

— Cum? Păi, îţi dă bani! O grămadă de bani!

— Lasă-mă în pace. Şi plecă întorcându-i spatele.

Muvura se duse numaidecât la boana Briault şi-i spuse totul. Acesta îl chemă pe băiat la el, la Ksingia Vakida.

Makele se duse, neavând încotro.

Acolo aşteptau oameni din satul lui şi din cele învecinate. Akida Briault dădea tocmai ordin unor soldaţi ce să facă cu ei. Când îl văzu, îl şi luă în primire.

— Muvura mi-a spus că ai început să faci mofturi. Nu-mi vine să cred. În tot cazul, bagă-ţi minţile în cap şi apucă-te imediat să ciopleşti!

Nota 1. Ulaia – Europa.

Oamenii din sat priveau cum se răsteşte ofiţerul la Makele. Băiatul se simţi umilit.

— Nu pot, boana, să cioplesc.

— Ce e aia: „Nu pot să cioplesc”? De ce?

— Sunt supărat. Sunt obosit.

— Ha! Ha! Ha! Râse Briault, batjocoritor. Supărat? Obosit? Ha, ha, ha!

— Nu vreau.

— Cum?! Muvura! Zbieră mânios şeful poliţailor. Biciul! Douăzeci de lovituri. Să leşine. Îl dai pe urmă negrilor ăstora să-l ducă în sat, să-l doftoricească, şi mâine să se apuce de lucru.

— Am înţeles, spuse şeful satului, lipindu-şi călcâiele goale.

Makele simţi că se răstoarnă pământul deasupra cerului. Frica, groaza, ura puseră stăpânire pe el.

Începu să se zbată nebuneşte în mâinile lui Muvura. Acesta îl trânti pe jos şi doi oameni îi întinseră mâinile şi picioarele, ţinându-i-le strânse ca în nişte memghini. Începură loviturile: una… Două. Trei. Biciul şerpuia în aer, apoi se repezea în spinarea lui muşcând adânc, dureros.

Makele îşi întoarse faţa plină de ură şi scoase un ţipăt înfiorător. Biciul se abătu o clipă din calea lui şi-l lovi în plin, pe obraz… Patru… Cinci… Şase.

Gura i se umplu de noroi şi de sânge. Oamenii din jur se îndepărtară, îngroziţi de sălbăticia celor ce se petreceau. Şapte… Opt… nouă… Makele simţea că se sufocă. Răguşi ţipând. Biciul însângerat îl lovi de vreo două ori cu putere peste cap şuierând ascuţit deasupra urechilor lui.

Nouă… Zece… Durerea îi sfărâma capul şi-i sfâşia trupul şi creştea, creştea cu fiecare lovitură dincolo de orice limite omeneşti. Unsprezece… Apoi doisprezece… Şi întunericul îi învălui toată fiinţa.

În prima zi când îşi veni în simţire, Makele plănui cum să fugă din sat. Aşteptă să se înzdrăvenească puţin, apoi îşi luă banii din ascunzătoare şi plecă spre plantaţia unde aflase că lucra Koro. „Trebuie că i-au dat drumul şi poate şi el a strâns bani. O să-i punem laolaltă şi o să mergem la şcoală, la oraş. Dacă nu ne ajung, mai muncim. Ştiu să cioplesc ca nimeni altul şi o să le arăt eu oamenilor ăstora să-şi mai bată joc de mine. Akida Briault e un mişel care l-a biciuit pe Moke şi pe mine, şi Muvura e sluga lui. Moş Abu nu s-a îndurat să mă asculte atunci, după ce a murit Munanga. M-a alungat ca pe un câine şi ieri venise să-mi vorbească ce să fac şi ce să dreg. Parcă după ruşinea şi umilinţa ce am îndurat-o acolo, la Ksingia Vakida, aş mai fi putut rămâne în sat. Nu. Lumea e mare. La oraş nu mai sunt mişei ca Briault şi Muvura. Acolo e cu totul altceva. Să scap numai din locul ăsta blestemat şi voi şti eu ce să fac”.

Makele mergea, mergea fără să se oprească, înaripat de nădejdi pentru o viaţă mai bună. Drumul desfundat de ploi i se părea un drum frumos ca din poveşti.

Trăgea adânc în piept aerul proaspăt, limpezit de ploi, şi se simţea iar puternic şi vesel: „La oraş! La oraş voi fi liber. Voi fi liber şi am să cioplesc ceva negrăit de frumos. Ceva care o să însemne libertatea. Şi statueta aceea o să i-o dau lui Koro…”

Dar când ajunse în satul pe care îl căuta şi întrebă unde lucrează Koro, cineva îi arătă un om… Da, un om… Un tânăr care dormea şi pe care nu-l cunoştea. Avea însă ceva ce-l făcu să se apropie de el. Era îngrozitor de slab, avea pleoapele umflate şi faţa tristă. Parcă…

— E Koro, se auzi vocea omului ce sta în spatele lui.

— Nu! Ţipă el deodată, îngrozit. Nu e Koro!

— Ba da, el este, mai spuse omul care îl îndrumase şi plecă.

Makele ştia ce înseamnă somnul acela adânc, cu capul căzut moale într-o parte, cu mâinile atârnând neputincioase lângă corpul slăbit. Boala somnului. Boală mai îngrozitoare chiar decât lepra şi decât orice alt blestem care ar putea să ajungă un om.

— Koro! Strigă Makele, scuturând deznădăjduit trupul prietenului său.

Acesta întredeschise puţin pleoapele şi-l privi cu nişte ochi toropiţi, acoperiţi parcă de o ceaţă deasă.

Makele se trase îndărăt, speriat. Ochii aceia… Odinioară erau vii, plini de sclipiri repezi. Dintr-o singură căutătură vedeau totul…

— Koro! Koro! Strigă Makele, scuturându-l iar cu putere. Din gura prietenului său auzi un bolborosit încâlcit, care nu însemna nimic. Îi tremura limba în gură şi nu putea să vorbească. Îi tremura tot corpul.

— Koro, nu mă cunoşti?

Prietenul lui adormi iar. Makele îi aşeză capul pe buturuga pe care o avea drept căpătâi. Îi privi faţa de pe care dispăruse orice urmă de viaţă şi deodată îşi dete seama că trupul lui Koro e mult mai rece decât al oricărui om viu. Dar nu murise.

Dormea, dormea… Şi avea să doarmă până în ziua când slăbiciunea avea să cheme moartea.

Koro, căpetenia cetei lor, Koro, cel mai dezgheţat dintre ei toţi, cel care socotea mai repede decât moş Abu, cel care voise să se facă învăţător… Koro cel neîntrecut la răspunsuri iuţi şi tăioase, cel priceput în orice s-ar fi apucat să lucreze… Koro nu mai era om. Boala îl dusese pe încetul departe, la jumătatea drumului dintre viaţă şi moarte.

Makele se aşeză pe jos, alături de el. Deznădejdea îi cuprinse sufletul. Stătu multă vreme fără să se

gândească la nimic, cu ochii pierduţi, fără să vadă ceva.

Ca prin vis auzi nişte paşi apropiindu-se de el, apoi o voce întrebă încet:

— Cine eşti tu?

Îşi ridică privirea. Era un alb pe care îl cunoştea. Părul galben ca spicul copt… Ochii negri şi buni, apoi mâinile…

— Boana Maurice, tresări el.

— Da, eu sunt. Dar tu cine eşti? Nu cumva puştiul acela… Frate cu Iosu.

— Da, Makele!

— Te-ai schimbat. Ai crescut aproape cât Iosu şi eşti voinic, nu glumă. Ai venit să-l vezi pe Koro?

— Venisem să-l iau la oraş, să mergem la şcoală. Eu nu ştiam. Nu aflasem decât că a fost băgat în lanţuri şi dus la muncă forţată.

— Asta a fost până mai acum câteva săptămâni. Şi eu am aflat târziu. Boala a mers nemaipomenit de repede la el. N-am putut să-i fac nimic.

Makele vru să întrebe dacă o să moară, dar simţi că întrebarea e de prisos.

— Cum s-a îmbolnăvit?

— Toţi cei trimişi la muncă forţată lucrează într-o regiune unde bântuie musca ţe-ţe. De obicei, ei trimit acolo oameni care li se împotrivesc şi de care vor să scape. Am să-ţi spun eu cum s-a întâmplat. Hai cu mine la piaţa administrativă. Am nişte treburi pe acolo şi pe drum am să-ţi povestesc totul cu de-amănuntul. Acum ia-ţi rămas bun de la sărmanul tău prieten.

Maurice îl privi cum îi ia capul lui Koro în mână şi-l sărută încet pe gură.

— L-ai iubit mult?

— Da. A fost cel mai bun prieten al meu. Aş vrea să-l duc în sat la noi.

— N-o să-ţi dea voie. Să vedem dacă scapă Iosu din închisoare, poate…

— Cum?! Cum să scape din închisoare? Iosu?!

— Nu ştiai?

— Nu.
— Hai cu mine, am să-ţi spun.
Maurice mai vorbi cu omul care îl îndrumase la venire pe Makele şi îi explică ce să-i mai facă lui Koro, apoi plecară.
— Spune.
— Întrebă Makele.
— Iosu, fratele meu, e în închisoare?
— Da.
— Dar ce a făcut?
— El a fost capul unei greve din mina lor. Oamenii n-au mai ascultat de el şi, în furia lor, au stricat maşinăriile de spălat aurul.
— Păi, atunci de ce l-au închis pe Iosu şi nu pe cei care le-au stricat?
— Oo,dar vorbeşti ca şi cum n-ai fi fratele lui, ci un colonialist sau un poliţai din slujba lor. Ai pornit-o pe un drum prost. Chiar am vrut să te întreb de unde ai tu bani ca să mergi la oraş, la şcoală?
— Am fost în slujba lui misinga Martin. A avut multă încredere în mine şi uite ce de bani mi-a dat, zise Makele, arătându-şi averea lui.
— Dar pentru ce ţi-a dat ţie atâţia bani?
— Am lucrat pentru el… Makele nu putu să termine ce avea de spus, că Maurice se repezi şi-l luă plin de furie de gulerul cămăşii.
— Pentru Martin? Proprietarul trustului, cel care a călcat-o pe Munanga cu maşina? Şi tu ai „lucrat” pentru el?
Makele simţi cum vorbele lui Maurice îi redeschid rana din suflet şi faţa i se înfierbântă de ruşine.
— Aveam nevoie de bani, trebuia să lucrez, pentru că…
— Sigur, dar crezi că Iosu n-ar fi vrut să fie liber, mie crezi că-mi vine bine să rătăcesc de colo-colo cu poliţia care mă spionează la fiecare pas? Pe Munanga nici n-am văzut-o vreodată, dar când a venit la mine moş Abu şi mi-a spus ce s-a

întâmplat, am scris articol peste articol la ziare şi i-am făcut scandal guvernatorului ca să-l pedepsească pe criminalul ăla. Leproşii nu au fost prieteni cu mine cum a fost Moke cu tine. Văd că l-ai uitat. Totuşi eu m-am zbătut să le fac spital, să le aduc un doctor acolo. N-am reuşit să fac nimic nici până azi, dar tot nu mă las. Tu crezi că minerii care au murit striviţi în galerii acolo, sub pământ, şi pentru care a pornit greva, erau rude cu fratele tău? Totuşi el s-a ridicat în apărarea lor. Şi în vremea asta tu îţi vinzi fraţii…

— Dar nu i-am vândut, izbucni Makele desperat şi zăpăcit de şuvoiul de cuvinte cu care tăbărâse Maurice pe el.

— Cum nu i-ai vândut? Dacă ai „lucrat" pentru Martin… Înseamnă că ai spionat ce fac ei prin sat, ce face moş Abu, cum ţine legătura cu Iosu…

— Nu-i adevărat. Nici nu ştiu nimic din tot ce spuneţi. Eu am cioplit statuete.

— Statuete? Pe ele ai luat banii?

— Da.

— Şi la şcoală te-au trimis ei, Martin şi Briault?

— Nu. N-au vrut să-mi dea învoirea. M-a silit să lucrez atunci, după ce a murit Munanga. Eu n-am vrut şi m-a biciuit. Apoi am fugit.

Maurice îi privi rănile încă nevindecate ce-i crestau obrazul şi fruntea.

— Cum? Te-a biciuit pe faţă?

— Nu, pe spinare, şi Makele îşi ridică încet cămaşa, arătându-i lui Maurice cicatricele dese, sângerii, ce brăzdau pielea neagră, sănătoasă.

— Ăsta e un semn care îţi va rămâne pe toată viaţa. Vrei să mergi la şcoală? Nu te vor primi când vor vedea asta. Ele sunt stigmatul ce-l poartă răsculatul. Ele arată că nu eşti un viţel bleg, care face tot ce i se porunceşte. Şi chiar dacă te vor primi, n-o să-ţi ajungă banii.

— Am să cioplesc şi am să câştig. Nu vreau să mă mai întorc în sat. Boana Briault şi Muvura nu sunt oameni. Sunt nişte fiare. Şi-au bătut joc de

mine, m-au umilit biciuindu-mă în faţa oamenilor din sat.

— Ştiu, dar şi acolo vei da tot de soiul ăsta de oameni. Iosu nu e în puşcărie? Doar ţi-am spus. Şi acolo vei intra la stăpân şi va fi încă şi mai rău. Apoi ziceai că Briault nu ţi-a dat învoirea să pleci din sat.

— Nu.

— Fără hârtia asta n-are nimeni dreptul să te primească nicăieri. Te prinde poliţia şi te duce îndărăt. Mai bine întoarce-te de pe acum în sat la tine. Caută să-i fii de ajutor lui moş Abu. Bătrânul acela, cu toate că e bolnav, e un om minunat.

Ajunseră în piaţă. Drumul care ducea la aşezarea ei suia într-un repeziş greu de urcat, mai ales că plouase cu o zi înainte şi se acoperise cu noroi clisos şi lipicios. Intrară în rândurile convoiului nesfârşit de femei ce înaintau anevoie, ducând pe cap coşuri grele, încărcate cu miezul nucilor de ulei. Femei bătrâne şi tinere, unele purtându-şi copiii legaţi în spinare, altele cu ei de mână. Multe din ele veneau de la mari depărtări. Erau de cinci, şase zile pe drum, străbătuseră potecile abia zărite ale pădurilor încâlcite de liane, trecuseră prin apa rece a râurilor umflate de ploi şi dormiseră noaptea afară pe pământul ud. Toate erau istovite, cu trupurile murdare de noroi, strivite sub greutatea coşurilor de pe cap şi a copiilor din spinare.

— Le auzi cum tuşesc? Spuse Maurice cu tristeţe în glas. Şi câte nu mor înainte de a ajunge aici… Odată am văzut o femeie bocindu-şi ţâncul, care îi murise în spinare fără ca ea să fi ştiut. Frigul, foamea şi încă multe…

— Soarta asta o aştepta şi pe Munanga, murmură Makele.

— Da, desigur, aceeaşi soartă o aştepta, zise Maurice, privindu-l lung. Era frumoasă?

— Cea mai frumoasă fată din câte am văzut până acum.

— Uite-o pe mama ta, spuse Maurice. De ce duce un coş de două ori cât toate celelalte?

— Nu ştiu.

— Cum nu ştii? Ar fi trebuit să plăteşti bani şi s-o fi scutit de drumurile astea îngrozitoare. Ţie nu ţi-e milă de ea?

— Ba da, dar se spune că munca grea numai oboseşte femeia, însă îmbolnăveşte bărbatul. Cei din sat ar fi râs de mine dacă…

— Nu te lua după toate prostiile. Iosu respectă femeia, care de fapt e mai slabă, şi trebuie apărată de către bărbat, nu pusă la o muncă prea grea. Acum bagă de seamă, trebuie să ne strecurăm repede în piaţă, să nu ne observe poliţia. Nu e voie să intrăm.

Lângă porţi erau doi poliţişti. Dincolo de intrare, în faţa unei bănci, se aflau oamenii lui Martin, care luau în primire coşurile aduse. Unul din ei le agăţa de o balanţă, murmurând o cifră. Aducătoarea coşului era îmbrâncită mai departe, la cel care-i punea în mână câţiva bănuţi şi un altul o împingea repede spre ieşirea din piaţă. Totul se făcea cu o repeziciune uimitoare.

Pe veranda casei pieţei bea şi mânca liniştit akida Briault împreună cu câţiva albi, trimişi de misinga Martin.

Makele i-l arătă pe Briault lui Maurice.

— Dă-l dracului, spuse acesta. Hai să vedem cum cântăresc şi plătesc ăştia.

Băiatul urmări un timp balanţa, apoi îi şopti prietenului său alb:

— Se scade mereu Jumătate din greutatea adevărată şi cel care le plăteşte mai scade şi acolo.

— Păi da, am bănuit asta văzând nişte hârtii ale trustului. De aceea am venit. Cei de aicea scriu cinstit pe hârtie câte tone de nuci au primit cu adevărat, după cum arată cântarul, apoi la plată scad până la jumătate, sau chiar mai mult. Banii s-ar fi cuvenit femeilor, dar îi opresc ăştia, Martin îi împarte lui Briault şi poliţailor lui. Astfel îi are la

mână şi pentru alte furturi pe care le face cu ajutorul lor, dar de la care nu le mai dă nimic.

În hărmălaia şi înghesuiala din piaţă, Makele văzu cum mama lui se apropie de cântar, dar omul care îi ia coşul, în loc să-l dea la cântărit, răstoarnă toate nucile pe jos într-o grămadă unde se zvârleau aşa-zisele nuci stricate. De-abia atunci Makele observă că omul acela e Muvura. Azala începu să se certe, să strige că nucile erau bune. Şeful satului îi trase însă un pumn peste gură, umplând-o de sânge, şi o îmbrânci spre ieşirea din piaţă.

Totul se petrecu uimitor de repede. Makele se repezi îmbrâncind pe cei din jur şi-l înşfăcă pe Muvura de gât, strângându-l cu putere. Maurice n-avu vreme să-l oprească. Cu o furie şi o putere nebănuită, Makele începu să-l lovească pe Muvura, dându-i pumni repezi numai în cap. Şeful satului se zăpăci la început, pe urmă se apucă să-i întoarcă loviturile. Îi săriră în ajutor poliţaii. Văzând că s-a întâmplat ceva, Briault îşi părăsi locul tihnit şi veni în grabă să vadă ce se petrece, dar pe drum îl zări pe Maurice. Fluierul lui răsună ascuţit, străbătând toată piaţa.

— Prindeţi-l, zbieră ofiţerul. Prindeţi-l pe albul acela în haine cenuşii! Arestaţi-l!

Poliţaii şi Muvura îl lăsară pe Makele şi se repeziră la Maurice. Acesta începu să strige:

— Nu puneţi mâna pe mine. N-aveţi dreptul.

Briault scoase o hârtie din buzunar şi i-o arătă.

— Iată o copie legală după mandatul dumitale de arestare. Copii din acestea s-au trimis la toate posturile. Mă bucur, domnule, că am avut plăcerea să pun chiar eu în aplicare ordinele guvernatorului.

— Pentru ce sunt arestat?

— Ştii pentru ce, ori te faci că ai uitat? Pentru calomnii la adresa domnului Martin, directorul trustului.

— Mulţumesc. Puneţi-mi cătuşele, i-o reteză scurt Maurice.

Makele îl privea uluit cum întinde mâinile, aşteptând să i se pună cătuşele. Şi pentru ce? Pentru că o apărase pe Munanga, şi pe leproşi, şi pe tovarăşii lui Iosu, şi pe alţii ca ei? Oameni pe care nici nu-i cunoştea. Străin şi de neam…

Maurice aştepta. Pe gură îi flutura un zâmbet batjocoritor, iar privirea îi era sigură şi dârză. „Ce fel de om e acesta, parcă nici nu-i om", murmură Makele. În minte îi străfulgeră un gând: „L-au arestat din cauza mea; dacă nu mă repezeam eu la Muvura, akida Briault nu l-ar fi văzut." Poliţiştii îl împresurară pe Maurice împingându-l înainte, cu mâinile legate. Porniră spre ieşirea din piaţă.

Makele vru să se repeadă după ei, dar Muvura îl şi înşfăcă.

— Stai, dacă ai fost dobitoc şi n-ai fugit până acum. Ştiam eu că prin căpăţâna ta seacă nu poate să-ţi treacă un asemenea gând.

Makele se bucură văzând că-i leagă mâinile cu o funie şi-l dă în paza unui soldat. „De m-ar duce acolo unde-l duce şi pe Maurice!"

— Vei merge aşa legat ca un hoţ, înapoi în sat de unde ai fugit, îi şuieră Muvura la ureche.

Makele trebui să treacă prin tot satul cu mâinile legate şi îndurând pumnii lui Muvura.

Oamenii se Înghesuiau pe drum să-l vadă şi să afle unde fugise, ce a făcut, cum l-au prins. Unii râdeau, alţii îl căinau, legănându-şi capetele:

— Ia uite leul nostru, iar a venit să-i facă Muvura dosul ca de zebră, strigă Areke râzând.

— Ca o zebră îl are de pe acum. De aci înainte i-l face ca la o maimuţă, spuse o altă voce.

Makele mergea încruntat, cu privirile în jos, răbdând toate batjocoririle pe care le auzea. „Maurice spunea să mă întorc în sat. Uite acum ce amar de bine mă aşteaptă: biciul lui Muvura şi râsul lumii", îşi zicea el în gând.

Muvura nu-l biciui, ci-l închise într-o magazie de lângă fort.

— Am să te ţin aici până vine boana Briault să judece el câte lovituri ţi se cuvin. Până atunci, na şi ciopleşte, îi zbieră el zvârlindu-i bucăţile de lemn şi cutia cu unelte.

— Mânca-te-ar furnicile, lepra şi hienele, bombăni Makele în urma lui.

Încăperea unde-l închisese era rece şi întunecoasă. Gândurile îl năpădiră muşcându-i amarnic sufletul. Îl vedea pe Maurice arestat din pricina lui, încătuşat, mânat de poliţişti, apoi pe Koro cufundat în somnul acela groaznic. Pe Koro, cel mai bun prieten al lui, îl lăsase să bolească singur. Nu întrebase la timp de el. În vremea aceea se plimba prin sat şi se fudulea cu statuetele şi cu banii lui.

Îşi scoase din buzunar hârtiile mari, frumoase, verzi, roşii-cafenii. Îi foşneau printre degete şi foşnetul lor îi zgâria sufletul. Dacă i-ar fi dat lui Muvura o parte din ele, mama lui n-ar mai fi fost nevoită să strângă nuci de două ori cât trebuia pentru ca să plătească impozitul. La piaţă aflase că Muvura, de la început, de când îl scutise pe el de corvoadă, o pusese pe Azala să muncească şi pentru el. Îi veni în minte faţa speriată şi trupul stâlcit de trudă al mamei lui. Azala, mama lui dragă, care-l ocrotise şi-l răsfăţase în tot timpul copilăriei. Muncise singură şi nu-l pusese niciodată s-o ajute cum era obiceiul. Maurice avea dreptate. Era vinovat. Trebuia s-o ajute de îndată ce luase banii. Dar el n-o ajutase nici pe Munanga, pe care o iubise atât de mult. Atunci când ea zăcea pe marginea drumului, plină de sânge, moş Abu îl trimisese în sat şi îi strigase: „Spune-le şi lor că misinga Martin e un criminal, iar tu eşti sluga, adică prietenul lui.” Dacă n-ar fi fost el, cu statuetele, misinga Martin n-ar fi avut de ce să vină cu maşina aia ucigătoare şi Munanga ar fi trăit. S-ar fi dus la pădurea de cauciuc cu merinde pentru Moze şi ar fi îngrijit de frăţiorii ei şi ar fi zâmbit cu ochii şi cu gura ei nespus de frumoasă. Banii ce-i

ţinea în mână foşniră din nou aspru, sec, ca o mustrare rea. Da! Ei îl zăpăciseră, îl făcuseră să-şi piardă capul. Purtarea lui, care pricinuise atâtea nenorociri, n-o înţelegea nici el însuşi. Dar el nu era un mârşav cum se arătase. Se îmbătase de fericire şi nu judecase lucrurile. Se purtase ca atunci când alergase prin pădure, scoţând limba după maimuţe. Cel puţin atunci descoperise fluierul piticului, dar mai bine nu-l descoperea; că din pricina lui a început să cioplească de a ajuns sclavul lui misinga Martin şi stă acum închis, ca un şoarece, în mâna lui Muvura. Mai bine rămânea atunci printre pigmei, în inima pădurii. Ce fericiţi sunt ei. Albii nu reuşesc să-i prindă, nici să le ceară impozitul. Rătăcesc de colo-colo după vânat, liberi şi nestingheriţi de nimeni. Ce-ar fi să meargă la ei? Pădurea te ocroteşte; în ea nu l-ar mai găsi Muvura să-l lege, să-l aducă îndărăt… Da, va merge acolo…

Se uită la banii ce-i ţinea în mână, îi făcu ghemotoc şi-i zvârli cât colo. Gata, s-a terminat. E liber. E liber ca atunci când era mic. Se înnoptase. Putea să fugă pe ferestruică.

Se auzi un zăngănit de geamuri sparte, apoi o umbră sprintenă sări jos şi se prelinse uşor pe lângă ziduri. Peste câtva timp, la marginea pădurii se aprinse un foc mic. În zori, Makele plecă mai departe, spre aşezările pigmeilor.

GORILA.

Makele îl recunoscu pe vechiul lui prieten, ce cu mulţi ani în urmă îi arătase fluieraşul vrăjit. Dar nici asta nu i-a fost de vreun ajutor. Între timp, copilul scurt, bondoc se prefăcuse într-un flăcăiaş înalt şi voinic, iar pe faţa lui nu se mai citea nici uimirea şi nici naivitatea de odinioară. Dacă Nkili îl privise bănuitor şi atunci când era puşti şi căutase să scape repede de el, acum îl primi cu o duşmănie vădită. Orişicât i-ar fi spus Makele „unchiule”, piticul care-i ajungea numai până la brâu îşi amintea de batjocura pe care neamul lui o

suferise de veacuri de la negrii înalţi ca Makele. Îşi amintea de râsul acela răsunător ce izbucnea din gâtul oricărui negru. Râsul acela ce nu se mai putea opri, râsul ce-i batjocorea trupul mic şi picioarele scurte de pigmeu.

Apoi, era şi firesc ca ei, omuleţii ce cutreierau adâncurile pădurii ferindu-se de întâlnirea cu orice străin, să nu-l primească cu bucurie pe un om care apare aşa din senin şi spune că vrea să rămână cu ei.

— Cine te-a trimis? Îl întrebă pe Makele un pigmeu, ce părea foarte bătrân.

— Nimeni. Am venit eu.

— Şi de ce vrei să rămâi la noi?

— Mi-ar place să umblu aşa ca voi pe potecile cele mai neştiute şi…

Piticii aşteptară cu multă răbdare ca Makele să continue, dar acesta nu mai avea ce să spună.

— Când un sol nu ştie pentru ce e trimis, înseamnă că el e duşman, îi spuse tăios bătrânul, scrutându-l cu privirea.

— Nu sunt duşman, mă cunoaşte şi Nkili…

— Nkili nu te cunoaşte, răspunse purtătorul numelui.

Convorbirea luă sfârşit. Piticii se retraseră, văzându-şi de treburile lor. Nimeni nu vorbea cu el. Makele ştia că trebuie să plece, dar rămase. Când îl apucă foamea, porni după ei să strângă de mâncare. Pădurea însă era săracă în merindele cu care era el obişnuit. Alergă de colo-colo, strecurându-se printre tufişuri, cotrobăind după vreun melc, omidă, ciupercă sau cine ştie ce altceva. Dar ochiul lui nu era atât de ager ca al pigmeilor să zărească o furnică ce merge pe marginea unei frunze, de la o depărtare de zece paşi, şi nu avea nici răbdarea necesară ca să o urmărească apoi până la termitărie. Prima, a doua şi a treia zi se culcă flămând, obosit de alergătură. Culesese puţine lucruri, şi chiar şi pe acelea nu putuse să le mănânce, pentru că de multe îi era

scârbă. În timpul acesta nu câştigă prietenia pigmeilor.

Într-o dimineaţă, dintr-un colţ al pădurii se auzi răsunetul unor topoare tăind copaci. Groaza şi panica se răsfrânse pe toate feţele. Omuleţii îşi depănară iute picioarele într-acolo şi văzură că negrii din satele de unde venise Makele defrişau pădurea chiar înspre aşezările lor. Nu spuse niciunul nimic, dar bănuiala din Ochii lor crescu. Makele îi urmă totuşi în locurile mai retrase unde-şi mutară aşezarea, construindu-şi noi colibe din crăci şi frunze. Pe de altă parte, şi lui îi venea greu să se apropie de pitici. Îi auzea vorbind toată ziua numai de fluiere vrăjite, săgeţi vrăjite, copaci vrăjiţi. La ei totul era vrăjit şi el nu mai credea de mult în lucruri de astea. Odată se trezi explicându-i unei tinere pigmee că scoarţa arborelui pe care o fierbea din zori şi până-n noapte nu era vrăjită. Bătrânul care-l descususe la venire îl auzi şi-i spuse să plece de la ei.

— Dacă vrei neapărat să colinzi poteci neumblate, fă-ţi tabăra ta, dar cât mai departe de aşezările noastre.

Makele nu avu vreme să plece, pentru că în aceeaşi zi unul din pitici se întoarse din colinda lui cu patru albi şi o mulţime de negri, servitori ai acestora. Pigmeul cel bătrân parlamentă cu albii şi făcu târgul. Aveau să le ajute la vânătoarea de gorile, arătându-le pe unde sălăşluiau, şi în schimb fiecare din ei primea câte un pumn de sare, pe care albii o aduseseră în nişte lădiţe. Un bulgăre uriaş de aur curat nu l-ar încânta pe nici un pigmeu, dar câteva fire de sare murdară ţi-l fac prieten credincios pe toată viaţa. Sarea nu se găseşte nicăieri în pădure, iar albii cunoşteau slăbiciunea lor.

Străinii nou veniţi îl priveau de asemenea bănuitor pe Makele. El însă merse cu ei să vadă vânătoarea.

Pigmeii spun că undeva, în mijlocul pădurii, trăieşte o gorilă albă, uriaşă, care s-a născut o dată cu pământul. În fiecare dimineaţă ea se bate cu pumnii pe pieptul ei puternic şi scoate un urlet ce străbate tot cerul până la satul soarelui. Iar soarele răsare, chemat de urletul ei.

Ei mai spun că gorilele îşi fac colibe în copaci, unde se adăpostesc laolaltă cu puii şi femeile lor. Bărbatul cel mai puternic care şi-a învins duşmanii, adică celelalte gorile bărbaţi, stăpâneşte nestingherit de nimeni peste turma lui de femei. Ele îi cresc cu grijă puii şi-l îngrijesc, puricându-l, mângâindu-l pe braţele blănoase şi adunându-i fructe de baobab, frunze fragede de palmier, banane, popay şi câte şi mai câte. Ngagi 1 apără aşezarea lor cu străşnicie. Sigur pe puterea lui uriaşă, el colindă de-a lungul potecilor, pândind printre copaci pe călătorul îndrăzneţ care s-ar îndrepta spre locul unde se joacă odraslele lui şi i se odihnesc nevestele. Când găseşte un elefant mort, îi smulge fildeşul, pentru ca atunci când un elefant viu pătrunde în ţinutul lui, să-l lovească peste trompă cu fildeşul smuls şi să-l stâlcească în bătaie. De cine se teme gorila? De nimeni. Leul în braţele uriaşe ale lui ngagi e o pisică jigărită, pe care o sugrumă strângând numai puţin degetele. Leopardul la fel. Şi cine este acest uriaş de care se teme până şi stăpânul animalelor? Bătrânii pigmei ştiu şi asta. Cândva, gorilele au fost oameni, dar s-au retras, ascunzându-se în mijlocul desişurilor Neumblate şi s-au prefăcut în fiare fioroase, numai ca să scape de robie. De robia pe care oamenii străini o aduseseră din ţinuturile depărtate. De aceea uneori ngagii bărbaţi pândesc femeile oamenilor când merg la munca ogoarelor, le răpesc şi le duc cu ei. Alţi pigmei bătrâni spun că în trupul fiarei cu puteri uriaşe sălăşluiesc sufletele şefilor de trib care au murit de mult, iar furia şi cruzimea lor e tocmai firea cunoscută a foştilor stăpânitori. Makele asculta nenumăratele poveşti pe care

pigmeii le spuneau în drumul lor, dar, de cum urcară povârnişurile şi râpele dincolo de care trăiau gorilele, îşi dădu seama că ei se mint singuri. Bărbatul ngagi nu se arătă nici pe departe atât de viteaz. Nu numai că nu-i aştepta la marginea drumului, dar foşnetul frunzişului din jurul lor şi ţipetele răguşite care se auzeau arătau că ngagi fuge vestindu-şi familia de primejdia ce se apropie.

Colindară câteva zile ţinutul acela poate nestrăbătut încă de nici o vietate omenească. Copacii uriaşi erau de un soi pe care Makele nu-l cunoştea. Adesea trebuiau să se oprească în faţa mlaştinilor acoperite de crengi putrede şi de plante verzi cu flori cât un talger. Pe încetul, piciorul se afunda tot mai adânc şi trebuiau să se lupte din răsputeri ca să-l smulgă din capcană. Se întorceau şi porneau din nou, croindu-şi alt drum cu topoarele. Albii şi servitorii lor negri erau istoviţi. Pigmeii însă se strecurau cu o iuţeală de titirez prin toate hăţişurile, veşnic neobosiţi şi căutând întruna omizi, şerpi şi alte lighioane pe care le mâncau. Makele se apropie de unul din albi care părea mai binevoitor şi-l întrebă: de ce îndură ei atâtea chinuri pentru o gorilă? Acela îl văzu mai dezgheţat şi-i povesti că ei sunt nişte învăţători mari şi le trebuie namila s-o umple cu paie şi s-o ducă la Ulaia. Acolo o pun într-o cutie cu pereţii de sticlă ca s-o privească oamenii şi copiii. Makele îşi aminti de şcoală şi de dorinţa lui de a afla ce se petrece în Ulaia şi în alte ţinuturi. Se întristă şi se îndepărtă fără să mai întrebe altceva.

Tocmai când nu se aşteptau, intrară într-un luminiş, unde zăriră la o depărtare de numai câţiva zeci de paşi câteva gorile. Bărbatul sta jos, rezemat cu spinarea de un copac. Două gorile îşi vegheau puii ce se jucau prin preajma lor. Ele urlară primele şi fugiră îndată cu puii. Gorila bărbat rămase pe loc să le apere retragerea. Văzând că oamenii se îndreaptă spre el, se ridică încet pe

două picioare, îşi înălţă capul mare, îşi boţi faţa a furie şi începu să-şi lovească pieptul puternic, scoţând un urlet îngrozitor. Urletul lui avea ceva neînchipuit de înfiorător. Începu mai întâi printr-un lătrat scurt, apoi se prefăcu într-un răget surd, ca al unui tunet sau al unui leu ca apoi să întreacă prin puterea şi sălbăticia lui orice sunet care se poate auzi pe lumea asta.

Din ochii verzi-cenuşii îi ţâşniră flăcări de furie, de ură, de cruzime. Perii de pe creştet i se zbârliră. Rânji botul, arătându-şi colţii ascuţiţi şi puternici. Trupul lui uriaş se aplecă puţin înainte şi începu să meargă, pe picioarele groase, păroase. Braţele lungi se întinseră ameninţătoare spre piticul ce-i sta în faţă. Era Nkili. Se zăpăcise. Groaza îl ţintuise pe loc şi nu mai putea să fugă. Îşi aştepta moartea. Era de ajuns o singură lovitură a labei, cu ghearele ei lungi, pentru a-i strivi capul ca pe găoacea unui ou. Fiara se apropia din ce în ce mai mult, urlând tot mai tare, mai sălbatic, strâmbându-şi faţa urâtă, respingătoare. Pe măsură ce se apropia părea mai uriaşă. Makele îşi închise ochii. Voia să fugă, să nu mai vadă nenorocirea.

Răsunară patru focuri de puşcă, care se pierdură însă în urletul îngrozitor al fiarei. Se auzi apoi un horcăit. Când deschise ochii, gorila zăcea întinsă pe jos. O împuşcaseră albii.

Makele se retrase la umbra unui copac. De groază îi asudase tot corpul. Nu-i ieşea din minte ce văzuse cu câteva clipe înainte. Privirile fiarei uriaşe, care se tot apropia plină de furie, urlând năprasnic, semănau parcă… Da, semănau cu ale lui Muvura atunci când îl biciuise peste cap, cu ale lui Briault atunci când poruncise să-l biciuiască pe Moke orb, pentru că nu-i plătise banii.

Fiara uriaşă semăna cu amândoi atunci când îl arestaseră pe Maurice la piaţa administrativă, semăna cu Martin atunci când o ucisese pe Munanga, semăna cu cei ce-l închiseseră pe Iosu în puşcărie pentru că apărase alţi oameni de

moarte, semăna cu toţi albii ucigaşi şi cruzi şi cu negrii care erau slugile lor. Da, aceeaşi cruzime plină de furie. Aceeaşi putere sălbatecă, fără margini.

Nkili împietrise de groază. Nu putea să fugă. Stătea în faţa morţii neputincios. O aştepta, pentru că oriunde ar fi fugit, braţele nesfârşite ale fiarei uriaşe l-ar fi ajuns. Aşa cum l-au ajuns şi pe el, deşi a căutat să fugă, aşa cum l-au ajuns şi pe Maurice şi pe Iosu.

Se ridică să plece. Pigmeii se aşezaseră toţi la rând cu mâinile întinse să capete sarea, răsplata lor. Servitorii negri le-o împărţeau, în vreme ce albii râdeau batjocoritori. Makele le aruncă nişte priviri pline de ură: „Sunteţi siguri de puterea voastră de fiare lacome, şi când nu striviţi omul în picioare, atunci îl umiliţi”, gândi el.

Porni spre satul lui. Nu mai avea rost să colinde drumurile. Pretutindeni îl aşteptau aceleaşi braţe uriaşe, cu gheare ascuţite ca ale gorilei. Se va duce la moş Abu, aşa cum l-a povăţuit Maurice. Drumul era lung, dar pasul lui era sigur şi iute. Înnoptă numai de două ori în pădure şi a treia zi, pe la amiază, ajunse la marginea ei. Când s-o apuce spre sat, auzi în urma lui un fluierat scurt. Se întoarse şi rămase locului, uluit. Era Iosu. Slab, în zdrenţe, de nerecunoscut, totuşi era Iosu, fratele lui drag. Se îmbrăţişară vreme îndelungată, ca doi copii.

— Ai crescut mare şi muşchii îţi sunt tari ca pielea de hipopotam, îi spuse Iosu, privindu-l cu admiraţie vădită.

Makele nici nu mai putea să vorbească de bucurie.

— Am auzit tot ce s-a întâmplat cu tine, continuă Iosu. Cred că biciul lui Muvura te-a învăţat să-i urăşti mai mult decât orice pe lumea asta.

— Şi biciul lui Muvura şi încă multe altele, suspină Makele.

— Nu-i nimic. Fruntea sus! De acum răspunde-le aşa cum te-au învăţat ei. Pentru că nu-i destul să-i

urăşti pe duşmani, ci trebuie să şi lupţi ca să-i răpui. Şi duşmanii noştri nu sunt numai Martin, Briault şi Muvura, ci încă alţii, mulţi; dar odată şi odată tot o să-i învingem.

— Da. Îi vom învinge, spuse Makele, privindu-şi fratele ţintă în lumina ochilor.

— Bine. Dă mâna. Şi acum du-te la moş Abu. Spune-i într-ascuns, să nu audă nimeni, că eu am fugit din închisoare ieri dimineaţă pe când ne-au scos la muncă. Spune-i că-i mulţumesc pentru ajutor şi că peste trei zile îl aştept sus pe colină, la locul ştiut. Hai, du-te!

Şi Iosu îşi îmbrăţişă fratele şi plecă furişându-se în pădure.

De îndată ce ajunse în sat, Makele îl căută pe moş Abu şi-i spuse cele auzite de la Iosu. Apoi bătrânul porni cu el prin sat, ascultând cu luare-aminte cele ce-i spunea. Îi povestea tot ce se petrecuse cu el de atunci de când akida Briault refuzase să-i dea învoirea să plece la şcoală. Cuvintele picurau de pe buzele băiatului pline de amărăciune. Pe măsură ce povestea, se simţea mai bine, mai legat de acel om minunat şi prin el de satul lui. Moş Abu îl asculta, mângâindu-l cu privirea.

— Da, dragul meu flăcău. Viaţa te-a învăţat mai mult decât am putut eu să te dăscălesc în nopţile acelea pe care le petreceam în faţa colibei mele laolaltă cu ceilalţi prieteni ai tăi. Eu v-am urat atunci o viaţă zbuciumată, dar cum să luptaţi în vâltoarea ei, asta nu puteam să vă arăt. Tu n-ai de ce să te plângi. Ai avut învăţătorii cei mai straşnici. Asuprirea, ruşinea şi biciul.

Makele se simţea fericit. Când s-a apropiat Areke şi a vrut să-şi râdă de el făcându-l zebră, moş Abu s-a stropşit urât la el şi Areke s-a făcut pe dată cuviincios şi prietenos. La fel şi zâmbetele batjocoritoare ale oamenilor din sat se preschimbau îndată sub privirea încruntată a bătrânului. Makele se simţea fericit şi puternic. Era

primit iar în satul lui, printre oamenii pe care îi iubea atât de mult.

Muvura nu întârzie să vină cu biciul şi cu ocările lui. Îl smulse furios de lângă bătrân şi-l târî spre închisoare de unde fugise.

— Ia şi ciopleşte!

— Să cioplesc? Întrebă zâmbind Makele. Da, vreau să cioplesc. Apucă în grabă cutia cu unelte din mâinile lui Muvura, care crezu că zbieretele lui l-au îmblânzit pe supusul răsculat. Deasupra uneltelor găsi o bucată mare de fildeş. Se apucă să lucreze, să taie, să cresteze şi să şlefuiască încet, cu migală. Fiecare tăietură o făcea punându-şi tot sufletul. Lucra încet dar cu înverşunare, strângându-şi buzele, respirând adânc, cu nesaţ, aerul sărac din încăpere. Ochii îi sticleau în bucuria răzbunării. Din ura lui se înălţa pe încetul… Gorila. Fiara uriaşă şi plină de cruzime şi furie sălbatică. Fiara care cu braţele-i enorme, nesfârşit de lungi, strângea făptura mică şi slabă a unui om. Totuşi Makele îl făcu pe omul acela altfel decât pe Nkili. Nu ştia nici el de ce, dar omul avea un braţ ridicat şi pe faţă nu i se citea groaza, ci o ură hotărâtă.

Pe seară, Muvura veni să-i ceară ce lucrase. El nu terminase statueta. Mai avea ceva de făcut… Nici el nu ştia ce.

— Dă-mi ce ai cioplit, porunci Muvura.

— Nu pot. N-am terminat.

— Dă-mi! Boana Martin e aci şi e grăbit să plece cu maşina.

— Nu pot.

Şeful satului îl îmbrânci afară. Acolo îl văzu venind pe misinga Martin împreună cu Briault şi încă vreo câţiva albi. Muvura îl împinse înaintea lui.

— Ce s-a întâmplat? Întrebă acesta.

— Nu vrea să dea ce a cioplit.

— Smulge-i din mână statueta.

Muvura făcu întocmai. Makele se trase îndărăt şi, strângându-şi muşchii, se pregăti să sară asupra lui Martin. Acesta îl văzu şi-i făcu semn lui Muvura, care-l prinse la timp.

Makele se potoli. Din mândrie nu mai ceru statueta. De altfel ştia că tot nu o s-o capete. Spuse doar atât:

— O ciopleam pentru mine, de aceea n-am vrut să o dau.

— Plesneşte-l! Porunci Briault.

Muvura îl lovi.

— De aci înainte.

— Spuse Martin.

— Eu nu mai am nevoie de statuete. Plec în Ulaia. Am o colecţie foarte bogată, care mi-e de ajuns. Pe acest răsculat să-l supravegheaţi. Să-l puneţi la muncile cele mai grele şi sub bici. Să-l îmblânziţi repede, până nu e prea târziu.

A doua zi, Makele porni împreună cu alţi oameni din satul lui la prestaţie, la munca forţată. Se construiau noi cazărmi, noi barăci, noi magazii şi o închisoare. În ţinutul lor aveau să vină încă şi mai mulţi soldaţi, pentru că oamenii uitaseră de vrăjitori şi jinduiau o viaţă mai bună. Makele mergea răbdând laolaltă cu ceilalţi ocările şi loviturile poliţiştilor. Soarele dogorea revărsând asupra pământului vâlvătăi fierbinţi. Aerul încins le ardea gâtlejul. Sudoarea le şiroia pe trupurile pline de praf. Dar trebuiau să meargă înainte, pentru că alături de ei şuiera sălbatic biciul lui Muvura. Când vreunul se poticnea în drum, se auzea urletul lui răguşit şi biciul îl plesnea cu putere. Biciul lui Muvura comandat de Briault prin porunca lui Martin. Biciul ca o gheară din laba uriaşei gorile ce-şi întinsese braţele pretutindeni, strivind la pieptul ei de fiară pe orice om ce cuteza să stea în calea poftelor ei lacome.

Makele ştia că în vremea aceea chiar, moş Abu îl întâlnea pe Iosu acolo sus, pe colină. Puneau la cale ceva, pentru ca într-o zi ghearele gorilei să

cadă neputincioase. Prin minte îi străfulgeră un gând. Ştia ce-i lipsea statuetei: omul acela ce ţinea braţul ridicat trebuia să aibă un cuţit în mână. Un cuţit ascuţit.

Makele privi către cer, de unde se auzi un bubuit surd. Dinspre coline veneau mânaţi de suflarea fierbinte a vântului nori uriaşi, negri şi vineţi. Cerul se întunecă dintr-o dată. Un fulger îi despică bolta neagră. Makele răsuflă adânc şi murmură printre dinţi:

— Vine furtuna!

SFÂRŞIT

Table of Contents

Title page

Table of Contents

Title page 1